

Torsdagen den 9 April 1874.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

I anseende till Herr Grefven och Talmannens frånvaro fördes ordet af Herr vice Talmannen.

Justerades 2 protokollsutdrag för nästlidne dag och protokollet för den 26 sistlidne Mars f. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 28 och 31 sistlidne Mars bordlagda utlåtande N:o 21 a, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Nionde Hufvudtitel.

1:sta punkten.

Lades till handlingarne.

2:dra, 3:dje och 4:de punkterna.

Biföllos.

5:te punkten.

Lades till handlingarne.

6:te—13:de punkterna.

Biföllos.

14:de punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: I Kongl. Maj:ts proposition har föreslagits, att Kamereraren Dumrath skall uppföras på allmänna indragningsstaten till åtnjutande af en årlig pension, motsvarande hela hans innehafvande kamererarelön, oaktadt han ej uppnått den för pension erforderliga ålder. Kamereraren Dumrath är till följd af sjukdom otjenstbar och det må väl vara, att han ej bör förmenas pension, men hvarför han skall beviljas en större fördel än de tjänstemän i samma grad, som fullt uttjenat sin tid, kan jag omöjligen fatta. Då han nu ej är tjenstbar, måste han, så vida han vid sin befattning qvarstår med tjänstledighet, till den, som bestrider hans tjänst, afstå *en fjerdedel* af sin lön. Enligt de allmänna grunderna för pensioneringen skulle åter hans pension belöpa sig till 3,000 kronor, och han skulle således om han toge afsked med åtnjutande af vanlig pension redan i så fall göra en vinst, enär han då endast finge vidkännas ett afdrag af *en femtedel* af sin innehafvande lön.

Jag har redan förut i denna Kammare förfäktat den åsigt, att man icke bör gynna dem, som i förtid afgå, med större fördelar, än dem, som hela den för pensionering föreskrifna tid varit i statens tjänst. Jag får derföre anhålla, att den ifrågavarande pensionen måtte på det sätt bifallas, att den nedsättes till 3,000 kronor.

Jag begagnar detta tillfälle att tillika anmäla min reservation mot Kammarens beslut i fråga om den under punkt 8 i detta betänkande behandlade pension åt öfverstelöjtnanten Grefve Barck. Jag hann ej att begära ordet innan klubban föll och fick således ej tillfälle att framställa mina anmärkningar.

Herr af Klint: Ut i bihanget till Kongl. Maj:ts proposition angående Fjerde Hufvudtiteln upplyses huru förhållandet är med Kamereraren Dumrath. Den befattning, han i närvarande stund innehar på Arméförvaltningens stat skall indragas. Då han ej kan afsättas, måste han således bibehålla sin lön. Här är blott fråga om på hvilken stat lönen skall uppföras. Om den ej, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, uppföres på allmänna indragningsstaten, måste den bibehållas på Arméförvaltningens stat, men denna bestämdes af denna Kammare under förutsättning att Kamereraren Dumrath skulle uppföras på indragningsstat. Om nu Kammaren afslår Stats-Utskottets förevarande förslag, måste Utskottet ovilkorligen inkomma med förslag till ökning af anslaget till Arméförvaltningen. Frågan gäller således ej annat än en öfverflyttning af dessa 3,500 kronor från Arméförvaltningens stat till allmänna indragningsstaten. Jag anhåller om bifall till Utskottets tillstyrkan.

Grefve Mörner: Sedan den Kongl. propositionen afgafs har ett förhållande inom Arméförvaltningen inträffat, hvilket skulle undanrödja den fara, som den föregående talaren anmärkte. En kamererare har af Kongl. Maj:t blifvit förordnad till revisions-kommissarie i Kammarrätten och således är en kamereraretjänst ledig, till hvilken man kunde flytta ifrågavarande kamererare.

Grefve af Ugglas: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på

att det af den siste talaren omnämnda förhållande icke inverkar på den ifrågavarande personen, ty så snart denne icke kan förmås att taga afsked med en pension lägre än hans lön 3,500 kronor, måste detta belopp i alla fall utbetalas.

Grefve Mörner: Så vidt jag vet, finnes intet hinder för att flytta en kamererare i arméförvaltningen från tjänstgöring inom ett departement till ett annat när ledighet uppstår, om nemligen personen i fråga är tjänstbar.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr vice Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden, dels att Utskottets hemställan måtte oförändrad bifallas och dels att densamma skulle bifallas med den förändring, att det tillstyrkta pensionsbeloppet, 3,500 kronor, nedsattes till 3,000 kronor; framställde Herr vice Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan oförändrad och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

15:de, 16:de och 17:de punkterna.

Biföllos.

18:de punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: I fråga om här förevarande pension har hvarken Kongl. Maj:t eller Stats-Utskottet varit bundna af sådana considerationer som i afseende å Kamereraren Dumrath. Nu ifrågavarande person får ej högre pension än efter de allmänna grunderna.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten biföllos.

19:de 20:de och 21:sta punkterna.

Biföllos.

22:dra punkten.

Herr Troilius: Uti den motion, jag tog mig friheten att väcka, och som nu är föremål för pröfning, anförde jag nogsamt de skäl, som gifvo anledning till motionen. Jag kunde ej påräkna något afseende å densamma på annan grund än undseende för en i ganska nödställd belägenhet varande enka efter en tjänsteman, som ganska länge offrat sina krafter åt statens tjänst och dervid ådagalagt utmärkt nit och skicklighet. Jag kan således endast vädja till Kamarens ledamöters goda hjertan. Det skäl, som Utskottet för sitt afstyrkande anført, är detsamma, som åberopats vid alla de frågor om pension, hvilka väckts af enskilde riksdagsmän. Vi hafva dock exempel från föregående riksdagar derpå, att undantag skett från den

af Utskottet uppställda regel och utan att vara vidlyftig får jag vördsam samt hemställa, huruvida ej Kammaren skulle vilja i detta fall frångå den princip, vid hvars tillämpning Utskottet nu varit mera strängt än förr. Jag anhåller således om bifall till min motion.

Grefve af Ugglas: Kammaren har nyss godkänt Utskottets hemställan i punkten 16 och naturligtvis derjemte motiven till samma hemställan. I dessa motiv förklarar Utskottet, att "Utskottet i allo delar den åsigt, som vid de senaste riksmötena uti med denna likartade frågor gjort sig hos Riksdagen gällande, att nemligen pensioner för i statens tjänst anställda personer eller deras enkor icke annorledes än uppå Kongl. Maj:ts derom gjorda nådiga framställning af Riksdagen beviljas." Jag kan ej tro, att Kammaren nu vill besluta i strid med ett för några minuter sedan fattadt beslut och anhåller därför om bifall till Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr vice Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten dels ock afslag derå samt bifall till den i ämnet väckta motionen; framställde Herr vice Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

23:dje punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag kan icke uttala något gillande öfver det slut, hvartill Utskottet i denna punkt kommit, men kan likväl ej underlåta att beklaga förhållandet. Det är påkostande för ett embetsverk, som söker att, i hvad på detsamma ankommer, utveckla en gagnande verksamhet, att nödgas till allmänhetens betjänande skicka ut en person, af hvars verksamhet hvarken allmänheten har att påräkna någon större nytta eller embetsverket kan skörda någon heder. I förevarande fall har embetsverket gjort hvad på det kan ankomma. Det har en gång förut lyckats förnä den ifrågavarande personen att ingå till Kongl. Maj:t med begäran om afsked med pension, men denna begäran mötte sådant motstånd, att ansökningen måste återtagas. Sedermera gjorde embetsverket äfven vid denna riksdag framställning till Herr chefen för Civildepartementet om att ifrågavarande person måtte förklaras berättigad att, då han anmälte sig vilja från sin befattning afgå, varda uppförd på indragningsstat med åtnjutande af sin aflöning såsom pension. Skälen för denna framställning kunde ej utvecklas i den officiella skrifvelsen, men voro dock ej okända för dem, saken närmast rörde. Framställningen lemnades emellertid utan afseende. Såsom en sista utväg tog jag då det steg, som föranledt Utskottets förevarande hemställan och jag hoppades, att, med den kändedom om förhållandena, som åtskilliga af Stats-Utskottets ledamöter ej kunde undgå att ega, min motion skulle vinna understöd. Utskottet har dock afstyrkt motionen och statsverket får nu fortfarande bestrida resekostnader för ifrågavarande person, hvilka genom ett bifall hade kunnat besparas. Dessa

kostnader torde likväl ej för i år blifva särdeles dryga, enär ännu icke till Förvaltnings-komitén ingått mera, än en requisition å denna tjänstemans biträde, nemligen af hans broder, som requirerat honom för 30 dagar. Det synes dock mig temligen onödigt att statsverket skall betala respenningarne för detta besök, men Stats-Utskottet har visat sig vara af annan tanke.

Herr Rydqvist: På grund af den erfarenhet, jag eger i detta ämne, och min kännedom om de förhållanden, hvarom här är fråga, ber jag att få instämma med Grefve Mörner.

Grefve af Ugglas: Jag ämnar icke på något sätt eller ur någon synpunkt bestrida riktigheten af hvad Grefve Mörner anført. Jag skulle för min del tro, att under sådana förhållanden, som de omnämnda, det varit lyckligt om Kongl. Maj:t fäst afseende på den framställning i frågan, som blifvit gjord. En annan sak är likväl, huruvida Riksdagen på grund af enskild motionärs framställning bör besluta en tjänstemans öfverflyttning på indragningsstat. Ett sådant steg togs mot mitt bestridande vid förra riksdagen, men jag tror att förhållanden redan inträffat, som ådagalägga att det varit bättre om detta steg ej tagits. Endast ur den af mig nu angifna principiela synpunkt anhåller jag om bifall till Utskottets förevarande hemställan.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

24:de—27:de punkterna.

Biföllos.

28:de punkten.

Friherre von Essen: Jag har ej låtit anteckna mig såsom reservant, enär jag anser det vara riktigt, att *Stats-Utskottet* ej tillstyrker Riksdagen att afvika från den allmänna regel, som synes blifva allt mer och mer gällande, att pensioner ej böra beviljas på enskild motionärs framställning. Jag har dock inom Utskottet tillkännagifvit, att jag inom Kammaren komme att rösta för bifall till ifrågavarande motion, alldenstund jag ansåge här föreligga ett fall, hvilket borde föranleda till ett undantag. De skäl för afslag, hvilka blifvit anförda vid 16:de punkten i detta betänkande och för en stund sedan upplästs af en ledamot i Utskottet, nemligen att pensioner för i statens tjänst anställda personer eller deras enkor böra beviljas endast på Kongl. Maj:ts framställning, tala emellertid ej för afslag i detta fall, emedan den person, för hvilken pension här blifvit ifrågasatt, ej är enka efter en man, som varit i statens tjänst anställd. Derför har också Utskottet i sin motivering nödgats utesluta de skäl, som förekomma i 16:de punkten, och såsom skäl för afslag endast anført att frågan "icke varit föremål för Kongl. Maj:ts nädiga pröfning". Denna princip, att alla frågor rörande pensioners beviljande böra hafva varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, äfven om den person det gäller

ej innehåft statstjänst, anser jag visserligen vara lämplig, men den är ej så bestämdt antagen, att ej undantag derifrån skett och i detta fall synes mig giltig anledning förefinnas till att frångå principen.

Jag ber nu endast att få uppläsa något af hvad i motionen förekommer, som bättre, än jag kan, talar för bifall. Det heter der: "Säkert har ingen tonsättare med den värma, innerlighet och flödande melodiska rikedom som Otto Lindblad i toner diktat och sjungit ut hvad som hvilar på svenska hjertans djup, och därför skola också hans sånger allt framgent lefva i ungdomlig friskhet, så länge svensk sång ljuder." Flera af Lindblads sånger hafva öfvergått till verkliga folksånger och "Ur svenska hjertans djup" till den obestriddiga äran af nationalsång, utan tvifvel den största ära, som kan tillfalla en tonsättare. Men Otto Lindblad var ej endast utmärkt som kompositör, han var äfven en ovanligt skicklig sånganförare; han kunde icke blott inöfva en sångkör efter konstens regler, han kunde äfven ingjuta själ deri, och öfver Lunds studentkör — skapad af Lindblad för omkring 40 år sedan — sväfvar ännu hans själfulla ande.

Detta oakadt vann Lindblad, ehuru tillika filosofie magister, icke någon befördrag vare sig i Statens eller Akademiens tjänst, utan fick åtnöja sig med en klockarelägenhet i Mellby inom Kristianstads län, hvars obetydliga inkomster knappt uppryllde de tvingande behofven. Denna syssla innehade Lindblad från 1847 till sin död den 26 Januari 1864. Hans musikaliska vänner i Stockholm gäfvö honom en minnesfest, och i Skåne reste man en enkel minnesvärd på hans graf. Men detta var också allt.

Otto Lindblad har efterlemnadt en maka, som under nio års lyckligt äktenskap delade hans fröjder och sorger. De första åren efter hans bortgång har hon genom musiklektioner kunnadt bereda sig en nödortftig utkomst och således icke velat anlita det allmänna om understöd; men då hon sedermera, enligt bilagda läkarebetyg, efter en svår sjukdom blifvit till helsan så försvagad, att "hon icke kan med eget arbete sig försörja", har jag ansett mig uppmanad föreslå Riksdagen, såsom en gärd åt en mans för den fosterländska konsten hedrande minne, att tilldela Otto Lindblads enka, fru Emma Lindblad, född Andersson, en årlig pension af 500 R:dr R:mt."

Till denna motionärens anhållan ber jag vördsamt att få yrka bifall.

Herr Asplund: Jag är så fullständigt förekommen af den föregående talaren, att jag skulle kunna inskränka mig till att med honom instämma. Lika med honom finner jag att det af Utskottet åberopade skäl, som är giltigt i föregående punkter, der det afsåg tjänstemän, i afseende å hvilka regeringen bör taga initiativ, icke kan gälla i afseende å en person, som står utom tjänstemannakorpsen, och allra minst nu, då det gäller för svenska folkets representanter att hedra en man, hvars verksamhet ingalunda varit utan sin stora betydelse. Mine Herrar, jag vill icke lägga an på känslan, ty jag anser det vara orätt vid ett tillfälle, då förståndet bör tala, utan jag inskränker mig helt enkelt till att anhålla, att vi, om vi anse oss böra hedra Otto Lindblads minne, måtte göra det genom att hjälpa hans enka.

Grefve af Ugglas: Jag skulle nästan kunna inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets hemställan på grund af de första ord, den förste talaren yttrade, då han nemligen förklarade, att han ansåg att *Stats-Utskottet* haft fullt rätt, då det i förevarande fall vidhållit grundsatsen, att pensioner icke böra af Riksdagen beviljas utan att frågan derom varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning; bör nemligen denna grundsats tillämpas i detta fall af *Stats-Utskottet* så måtte den väl äfven böra tillämpas af *Kammaren* och *Riksdagen*. Den siste talaren har gifvit ett ytterligare stöd för mig att afstyrka bifall till motionen, han uppfattade nemligen frågan såsom om det gällde att bevilja en nationalbelöning. Är det så, då bör väl, synes det mig, jemväl den andra statsmakten få del deri. Jag får varna för undantag från principer, som man erkänt vara riktiga, ty alla sådana undantag grunda sig ej på annat än individuel uppfattning hos den ene eller andre. Här äro personer, som varmt intressera sig för tonkonsten och nu gerna vilja hedra minnet af en framstående tonkonstnär, genom beviljande af en pension åt hans enka; andra kunna finnas, som anse att en person, som genom sitt föredöme eller arbete gagnat jordbruket, eller att en skicklig mekaniker, som lyft industrien genom sina uppfinningar, bör få en sådan belöning. Gifver man sig in på den vägen, så kommer man dit der vi för varit, eller att sådana motioner väckas i mängd och bifallas utan pröfning, vare sig af förtjenst eller behof. När man en gång väl kommit från en sådan väg bör man vakta sig att ej åter beträda densamma. Och utan tvifvel måste väl den, som godkänt det riktiga i den af *Stats-Utskottet* uppställda grundsats och behörigheten af *Utskottet* att tillämpa densamma på detta fall, äfven godkänna *Stats-Utskottets* förevarande hemställan.

Herr Rydén: Den siste högtärade talaren har varnat oss för undantag, och det är nog en fullt berättigad varning, men det nu föreliggande undantagsfallet är af en så egendomlig beskaffenhet, att jag åtminstone för min del icke fruktar att göra en afvikelse. Otto Lindblad, en fattig komministerson från Wexiö stift, sjöng redan i sin ungdom så, att han tjusade alla dem, som hörde honom, och vid slutet af 1830-talet blef han som student i Lund skapare af student-sången derstädes, sådan den vid detta universitet klingat som herrligast. Otto Lindblad vann ett allmänt och odeladt erkännande för det nit och den utmärkta skicklighet, hvarmed han offrade sig åt sin konst. Sångaren kan icke gerna sjunga ensam, och Otto Lindblad gjorde det minst; han offrade kanske mer af sin tid än han, med rådfrågande af sin ekonomiska fördel, bort offra. Mycket af sin tid offrade han sålunda för att leda sångens unga ännessvenner; äfven på andra sidan Sundet vann han lika mycket eller än mera bifall som då han sjöng under Lundagårdens kronor. Jag vågar vördsamt hemställa att *Kammaren*, såsom en tacksamhetens gärd åt ett så aktadt minne, ville bifalla den väckta motionen.

Grefve af Ugglas: Man har här vädjat till *Kammarens* känslor icke blott genom att påpeka Lindblads förtjenster utan äfven genom att söka ådagalägga det ömmande i enkans omständigheter. Det är

något som jag visst icke kan bestrida, men jag hemställer till de Herrar, som så varmt tala för saken, om ej något annat medel kan finnas att bereda henne en pension än det nu föreslagna. Är hon förtjent af understöd, hvarför vänder man sig då icke till Kongl. Maj:t med begäran att Kongl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att bevilja ett dylikt? Tro Herrarne icke att Kongl. Maj:t skulle lika varmt intressera sig därför? Eller skulle det väl vara så svårt, när så många intressera sig för saken, att få ihop dessa 500 kronor genom enskilda bidrag? Lägg fram en lista, och kanske skola de, som nu bestrida motionen, ej blifva de som teckna minst.

Herr Sundell: Jag ber att få erinra derom, att Otto Lindblad aldrig hade någon befattning i statens tjänst och att det således skulle kunna hända, att Kongl. Maj:t, äfven om enkan supplicerade om pension, ej ansåge sig kunna till Riksdagen inkomma med framställning om en sådan. Förra Riksdagen beviljade, på framställning af enskild motionär, en pension af 400 R:dr åt en vetenskapsmans enka, oaktadt hon ej befann sig i torftiga omständigheter. Jag skulle då tro, att Riksdagen nu kan åt en tonsättares enka, som är sjuklig och fattig och ej kan försörja sig sjelf, bevilja *samma* belopp, *ej högre*. På dessa skäl och de, som förut blifvit anförda af Friherre von Essen, Herr Asplund och Herr Rydén, får jag värdsamt yrka, att Kammaren måtte i pension eller gratial tilldela enkan Lindblad 400 kronor årligen, att af henne uppbäras från 1875 och så länge hon enka sitter.

Herr Statsrådet Wennerberg: För något öfver ett år sedan hade jag besök af enkefru Lindblad; hon beklagade sig då deröfver att hennes arbetsförmåga alltmer aftog och att hon icke såsom hittills kunde försörja sig med handarbeten och musiklektioner. Hon lemnade mig dervid dels åtskilliga intyg om sina torftiga omständigheter och om det hedrande sätt, hvarpå hon försörjde sig, dels ock läkarebetyg, utvisande att hennes helsa redan på den tiden var synnerligen svag. Jag erbjöd mig genast att göra för henne hvad i min makt kunde stå, antingen genom att tillstyrka en pension för henne eller att på enskild väg, hvartill jag var synnerligen villig, söka förskaffa henne något för hennes framtida utkomst. Hon svarade, att hon icke önskade någotdera, så länge hennes krafter ännu stode bi. Efter den tiden har hon icke gjort mig något besök; någon ansökning att komma i åtanke med något offentligt anslag har icke inlemnats, någon begäran om enskild hjälp ej heller blifvit framställd.

Då nu emellertid en motionär föreslagit att Riksdagen måtte lemna ett understöd åt enkan efter en man, som skänkt fosterlandet en sång, kring hvilken dess söner samla sig i stora skaror för att tolka sina ädlaste känslor, en sång, som bidragit att lifva det nationela medvetandet långt mer än någon annan förut förmått, tror jag ej att det kan vara så skäl att afvakta den tid, då en proposition i detta ämne kan komma från Kongl. Maj:t.

Det hör till undantagen, att stora och framstående konstnärer lyckats åstadkomma en folksång, som för nationalkänslan blifvit en

sammanhållningspunkt; de flesta länder hafva för sådana sånger att tacka konstnärer af en ringare ordning. När man undantager Haydn samt Händel — i fall den gamla folksången, som bär hans namn, verkligen härrör från honom — finner man för öfrigt namn, som i konst-historien äro temligen obekanta. Men den stora nationala betydelse, som detta oaktadt tillkommer en Lwoff för Ryssland och en Pacius för Finland, tror jag, att man utan öfverdrift äfven kan tillägga Otto Lindblad för Sverige. Hans "Ur svenska hjertans djup", hoppas jag skall lefva genom sekler ett allt herrligare och kraftigare lif; och med tanken på hvad han i denna sång lemnat åt fäderneslandet, kan jag ej tro, att den svenska Riksdagen skall vägra en gärd af tack-samhet åt hans enka.

Många ledamöter yttrade härtill bifall.

Friherre Cederström: Om den princip, Grefve af Ugglas framställt, alltid varit gällande och konsekvent tillämpats, skulle jag ej nu uppträda mot densammas tillämpning äfven i detta fall, men under de 40 år, jag varit riksdagsman, är det väl knappast någon enda riksdag, då ej en eller annan enskild motionär framkommit med förslag om pension åt mer eller mindre förtjente män och deras enkor, och flere af dessa pensioner hafva af Riksdagen beviljats; sådant skedde jemväl vid senaste riksdag. Då således icke principen konsekvent tillämpats hittills, och då Herr Statsrådet Wennerberg ådaga-lagt mannens stora förtjenster i sitt fack, kan jag ej annat än bi-träda deras mening, som nu önska gifva hans enka den föreslagna pensionen.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr vice Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkan-den: 1:o att Utskottets förevarande hemställan måtte bifallas; 2:o att Kammaren, med afslag å samma hemställan, skulle bifalla den i äm-net väckta motionen; och 3:o af Herr *Sundell*, att Utskottets hem-ställan måtte afslås och den ifrågavarande motionen på det sätt bi-fallas, att en pension å 400 kronor beviljades enkan Emma Lindblad, född Andersson, att till henne utgå från nästkommande års början och så länge hon lefde ogift.

Härvid anmälte sig och yttrade:

Herr *Sundell*: Jag ber endast att få återtaga mitt förslag om pensionens nedsättande till 400 kronor och att i stället få förena mig med dem, som yrkat bifall till motionen.

Härefter framställde Herr vice Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till den i ämnet väckta motionen

motionen, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

29:de—34:de punkterna.

Biföllos.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 4 och 8 dennes bordlagda memorial N:o 59, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens Sjette hufvudtitel.

1:sta punkten.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

2:dra punkten.

Herr Stråle: Nu föredragna voteringsproposition omfattar två frågor, den ena angående en minskning i det ordinarie statsanslaget till Kommers-kollegium, den andra angående en skrivelse till Kongl. Maj:t, med anhållan att Kongl. Maj:t ville taga frågan om kollegii indragning eller omorganisation under förnyad ompröfning. Hvad först angår den särdeles viktiga konstitutionela frågan, huruvida, på sätt voteringspropositionen är uppställd, Riksdagen kan, med samma myndighet som i vanliga statsregleringsfrågor, besluta nedsättning i ordinarie anslaget till embetsverk, så hyser jag för min del, med stöd af 89 § Regeringsformen, mycket starka tvifvel, att Stats-Utskottet förfarit rätt, utan är fast hellre af den mening, att ordalagen borde innefatta, att Riksdagen *för sin del* fattat ett sådant beslut; men då Kammarens Talman, vid behandlingen af Stats-Utskottets första förslag i ämnet, framställt proposition på bifall till förslaget, och Kammaren sedermera derom voterat, så återstår för mig blott att till protokollet anteckna min tanke i detta afseende. Beträffande der- efter den andra delen af voteringspropositionen eller beträffande det af den ena Kammaren bifallna, men af den andra afslagna förslaget om aflåtandet af en skrivelse till Kongl. Maj:t angående Kommers-kollegii indragning eller omorganisation, så vågar jag äfvenledes betvifla riktigheten deraf, att en fråga af sådan beskaffenhet göres till föremål för gemensam votering. Då likväl båda de nu berörda frågorna blifvit, vid öfverläggningen i Kamrarne öfver detta ärende, i ett sammanhang behandlade och beslut derom fattadt, så torde man måhända vid sådant förhållande nödgas medgifva, att en gemensam votering öfver frågan i dess helhet eger rum. Jag vill derfore icke göra något yrkande, utan inskränker mig endast att till protokollet uttala mina betänkligheter i berörda hänseende.

Herr Nordström:

Grefve af Ugglas: Den förre talaren har vänt sig mot Stats-Utskottet med anmärkingar deröfver, att Utskottet i ett och samma förslag skulle hafva sammanblandat två skilda frågor. Man må nu om denna sak döma huru man vill, så äro dock öfverläggningarne derom slutade och kunna icke åter upptagas. Här är det blott frågan om de två olika beslut, som Kamrarne fattat, till följd hvaraf en skilnad af 6,000 kronor uppstått mellan den summan, som Första Kammaren anslagit till Kommers-kollegium, och den, som Andra Kam-maren å sin sida beviljat för samma ändamål. Som nu denna tvist måste slitas, innan den slutliga budgeten kan uppgöras, så är det klart, att, oberoende deraf om det föregående beslutet varit riktigt eller icke, en votering måste ega rum, genom hvilken det kan bestämmas, huruvida Kommers-kollegii stat skall uppföras till sitt förra belopp eller minskas med de ifrågasatta 6,000 kronor.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr vice Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels godkännande af den förevarande voteringspropositionen och dels återremiss deraf; framställde Herr vice Talmannen först proposition på voteringspropositionens godkännande, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Grefve af Ugglas begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som godkänner den i 2:dra punkten af Stats-Utskottets memorial N:o 59 föreslagna voteringsproposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas den ifrågavarande punkten“.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—43.

Nej—44.

3:dje—11:te punkterna.

Voteringspropositionerna godkändes.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 4 och 8 dennes bordlagda memorial N:o 61, i anledning af erhållen återremiss å första punkten af Stats-Utskottets memorial N:o 49.

Herr Lagerstråle: Vid behandlingen af Stats-Utskottets memorial N:o 49 med förslag till voteringsproposition i förevarande ämne, tog jag mig friheten att yrka återremiss, som också af Kammaren beslutades, i det syfte att åt propositionen skulle gifvas en annan uppställning än som var föreslaget. Detta yrkande skedde efter öfverenskommelse i talmanskonferensen, der åsigten om en förändring i propositionens lydelse biträdtes äfven af den ledamot af konferensen, som är ordförande i Stats-Utskottet. Man var således ense om att i båda Kamrarne söka åstadkomma en återremiss af det nämnda memorialet; men, såsom synes af det nu föredragna betänkandet, egde någon återremiss icke rum i Andra Kammaren, utan memorialet blef der oförändradt godkändt. Frågan har derigenom kommit i förändradt skick; och det är att tillse att genom det beslut, som här kommer att fattas, å ena sidan åsigten om voteringspropositionens rätta lydelse må i möjligaste mån vinna afseende, men å andra sidan icke ställas så till, att frågan råkar i baklås.

Jag ber att få något litet redogöra för gången af detta ärende, emedan frågan eljest torde för dem, som möjligen icke fullt erinra sig ärendets utveckling, vara något oklar. I Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof föreslås i afseende å beräkningen af statsverkets inkomster under mom. 7 och 12, på det förra stället, att af inbetalningen å vattenaftappningslån endast räntan skulle upptagas såsom inkomst och utföras med ett belopp af 50,000 kronor, samt i den senare punkten, att den öfriga inbetalningen å dessa lån, som motsvarade sjelfva kapitalamorteringen, icke måtte bland statsverkets inkomster i riksstat beräknas, utan dermed så förfaras, att, såsom det heter i propositionen, dels "de lån för understödjande af utdikningar och aftappningar af sank trakter och sjöar till beredande af odlingsföretag, hvilka på nådig framställning härnedan under Sjette hufvudtiteln kunna varda af Riksdagen beviljade, må, utan att i riksstaten upptagas, få af i Statskontoret tillgängliga medel utbetalas mot ersättning af inflytande kapital-afbetalningar å redan meddelade dylika lån samt dels att i följd häraf ifrågavarande inkomstittel må ur riksstaten utslutas". I sitt häröfver afgifna utlåtande, N:o 22, hade emellertid Stats-Utskottet i stället för Kongl. Maj:ts förslag omfattat det, som hade afgifvits af Statskontoret, eller att inbetalningen å vattenaftappningslånen skulle ingå under inkomstiteln "extra uppbörd" icke allenast med ränta, utan äfven med kapitalafbetalning och utföras med ett belopp af 162,000 kronor. I klämman af detta utlåtande hade Utskottet sammanfört de båda punkterna i Kongl. Maj:ts proposition och rörande dem afgifvit ett enda förslag till beslut på det sätt, att Utskottet hemställt "att den uti nu gällande riksstat såsom extra ordinarie inkomst under rubrik "inbetalning å vattenaftappningslån" uppförda post måtte, i öfverensstämmelse med Statskontorets förslag, med 162,000 kronor under titeln "extra uppbörd" upptagas".

I det referat, samma utlåtande innehöll af Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, omförmäldes emellertid icke den siffra, hvartill Kongl. Maj:t beräknat räntan å dessa lån, utan detta referat innehöll, jemte en framställning af hvad Kongl. Maj:t yttrat i afseende å lämpligheten af att blott räntan, men icke kapitalafbetalningen inginge bland statsverkets inkomster, endast att Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen "dels att de lån för understödjande af utdikningar och aftappningar af sankta trakter och sjöar till beredande af odlingsföretag, hvilka på nådig framställning under Sjette hufvudtiteln kunde varda af Riksdagen beviljade, måtte, utan att i riksstaten upptagas, få af i Statskontoret tillgängliga medel utbetalas mot ersättning af inflytande kapitalafbetalningar å redan meddelade dylika lån, samt dels att i följd här-af ifrågavarande inkomsttitel måtte ur riksstaten uteslutas".

Denna Kammare, som röstat emellan Utskottets förslag och Kongl. Maj:ts proposition, antog Kongl. Maj:ts proposition. Frågan beror således på tydningen af hvad som härmed i sjelfva verket var antaget. Var derigenom antaget hvad Kongl. Maj:t i båda punkterna föreslagit, är det också gifvet, att Stats-Utskottet rätt motiverat och uppställt det förslag till voteringsproposition. som Utskottet hade framlagt; men, om, såsom man möjligen måste förutsätta, Kammaren icke beslutit om något annat än som fanns omförmäldt i Stats-Utskottets utlåtande, då var icke genom det beslut, som här fattades, uttryckligen afgjort, huru räntan å vattenaftappningslånen skulle i inkomsttiteln beräknas, och följaktligen hade icke i förslaget till den gemensamma omröstningen bort upptagas annat än det, hvaröfver hvar och en ledamot i denna Kammare sannolikt anser sig hafva ensamt beslutit, eller hvad som rörde kapitalafbetalningens ingående till Statskontoret utan att i riksstaten upptagas. För min del anser jag alltså nu, likasom då jag påyrkade återremiss, att den formelt riktiga uppställningen af voteringspropositionen bort lyda på följande sätt:

"Den, som vill bifalla Kongl. Maj:ts nådiga förslag, dels att de lån för understödjande af utdikningar och aftappningar af sankta trakter och sjöar till beredande af odlingsföretag, hvilka på nådig framställning under Sjette hufvudtiteln kunna varda af Riksdagen beviljade, må, utan att i riksstaten upptagas, få af i Statskontoret tillgängliga medel utbetalas mot ersättning af inflytande kapitalafbetalningar å redan meddelade dylika lån, samt dels att i följd häraf ifrågavarande inkomsttitel må ur riksstaten uteslutas; röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Stats-Utskottets förslag beslutit, att den uti nu gällande riksstat såsom extra ordinarie inkomst under rubrik "inbetalning å vattenaftappningslån" uppförda post må med 162,000 kronor under titeln "extra uppbörd" upptagas".

Genom antagande af en sådan voteringsproposition skulle Första

Kammaren blifvit i tillfälle att taga räntesiffran i öfvervägande, då Kammaren komme att besluta rörande den jemväl till Utskottet återförvisade punkten 7 i Utskottets utlåtande N:o 22 angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster under titeln "extra upp-börd". Men här möter onekligen en betänklighet. Huru skulle nemligen frågan komma att gestalta sig om det af mig såsom riktigt ansedda beslutet af Kammaren nu omfattades? Då skulle voteringspropositionen blifva af de särskilda Kamrarne godkänd med olika lydelse, och fråga blir då, om i så beskaffade fall får tillämpas den bestämmelse, 63 § Riksdagsordningen innehåller i andra momentet, så lydande:

"Stadna Kamrarne öfver någon fråga, deri ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt Utskott sig yttrat, uti hufvudsakligen eller till vissa delar i olika beslut, då skall Utskottet söka att de olika meningarne, såvida möjligt är, sammanjemka och med förslag derom till Kamrarne inkomma".

Får denna bestämmelse tillämpas i fråga om lydelsen af en voteringsproposition, då finnes också en utväg att genom sammanjemkning af de båda olika voteringspropositionerna formulera ett förslag, hvarom båda Kamrarne, med frångående hvar för sig af någon del af de beslut, de förut fattat, skulle kunna förena sig. Men får den berörda bestämmelsen icke här tillämpas, då vet jag icke huru frågan skall definitivt lösas. Jag är icke nog erfaren riksdagsman, för att kunna återopa något särskildt fall, då denna föreskrift om sammanjemkning varit tillämpad i fråga om formulering af en omröstningsproposition, och jag skulle därför gerna se, om någon i detta fall mer kunnig ville härom meddela en upplysning och uttala sig om, huruvida ifrågavarande föreskrift lagligen kan tillämpas äfven på denna angelägenhet, som obestriddigt är "en fråga, deri ständigt Utskott sig yttrat". Jag medgifver dock att det moment, der denna bestämmelse finnes, afser hufvudsakligen ett ärendes behandling innan det kommit till det stadium, att det är föremål för gemensam omröstning.

Den föreliggande frågan är till sjelfva sitt innehåll icke af någon särdeles stor vikt; ty jag tror, att vi alla kunna vara ense om, att den siffrå, som här förekommer och som blifvit af Andra Kammaren godkänd, är just den siffrå, som konsekvent måste betingas af Första Kammarens beslut, då det nemligen är samma siffrå som innefattas i Kongl. Maj:ts proposition. Den af Utskottet framlagda voteringspropositionen afviker således icke till sitt innehåll från det beslut i sak, som Första Kammaren omfattat, och det är endast i formelt hänseende, som Utskottet, vid omröstningspropositionens uppställning, efter mitt förmenande, något afvikit från den gällande föreskriften att i propositionen allenast upptaga de olika beslut, hvaruti Kamrarne stadnat. Vid detta förhållande vill jag, sedan jag nu uttalat min åsigt om den lydelse, voteringspropositionen rätteligen borde hafva, och tillika redogjort för de skäl, som kunde tala för en återremiss, icke för närvarande framställa något direkt yrkande. Det kan här endast blifva att välja mellan den uppställning af omröstningspropositionen, som jag tagit mig friheten att redigera, och det

förslag till sådan proposition, som Stats-Utskottet framställt i sitt memorial N:o 49. För så vidt emellertid hvad jag yttrat skulle kunna uppkalla någon annan ledamot af Kammaren att uttala sig, ber jag att derefter få slutligen uttala mig om hvad jag anser Kammaren bör i ämnet besluta.

Herr Brusewitz: Då den siste ärade talaren icke framställt yrkande på någon förändring i Utskottets förslag, så anhåller jag endast att få nämna, att sjelfva frågan angående bokföringen af dessa vattenaftappningslån redan blifvit af Kammaren afgjord, och att den fråga, som nu föreligger, endast gäller att bestämma beloppet af den siffrå, till hvilken enligt Kammarens beslut räntan å dessa lån bör i riksstaten uppföras. I Utskottets utlåtande N:o 22 var hela beloppet under inkomsttiteln "extra uppbörd" beräknadt till 234,632: 50; från denna summa bör då afdragas de 112,000 R:dr, som utgöra kapitalafbetalningar å vattenaftappningslån; den summa, som bör upptagas under nämnda inkomsttitel, utgör således 122,632: 50; och får jag således yrka, att Kammaren ville besluta, att denna summa måtte under inkomsttiteln "extra uppbörd" i riksstaten uppföras.

Herr Lagerstråle: För min del tror jag icke, att det beslut, som nu skall fattas, kan afse något annat än att bestämma lydelsen af den voteringsproposition, som bör blifva föremål för gemensam omröstning mellan Kamrarne. Den voteringsproposition, som redan af Utskottet blifvit framlagd till antagande af Kamrarne, har af Andra Kammaren blifvit godkänd, men återremitterad af den Första. Det är således ett beslut om voteringspropositionens lydelse, som nu skall fattas. Då nu ett biträdande af den i formelt afseende mest korrekta redaktionen af densamma möjligen kunde leda till förvecklingar och Utskottets förslag i alla händelser icke innehåller något annat än hvad som, efter min uppfattning, ingår i Kongl. Maj:ts af Första Kammaren ursprungligen gillade förslag, så och då mitt första yttrande icke föranlett någon egentlig diskussion i sjelfva hufvudfrågan, vill jag för min del icke yrka något annat, än att Kammaren måtte godkänna den af Utskottet i memorialet N:o 49 mom. 1 föreslagna voteringspropositionen, hvilken i sådant fall torde böra uppläsas för att till hela sin lydelse af Kammaren uppfattas.

Herr Brusewitz: Jag anhåller vördsamt att få förändra det af mig nyss gjorda yrkandet till bifall till den af Utskottet föreslagna voteringspropositionen, då den i sjelfva saken leder till samma resultat, som jag med mitt förra yrkande afsåg.

Sedan den i första punkten af Stats-Utskottets memorial N:o 49 föreslagna voteringsproposition härefter blifvit uppläst, förklarades öfverläggningen slutad och blef den ifrågavarande voteringspropositionen af Kammaren godkänd.

Föredrogos ånyo Bevillnings-Utskottets den 28 och 31 sistlidne Mars bordlagda betänkande N:o 4, i anledning af väckta förslag att gällande föreskrifter angående villkoren för försäljning af bränvin måtte göras tillämpliga på försäljning af vin och maldrycker.

Mom. a.

Herr Rydqvist: Bevillnings-Utskottets nu föreliggande betänkande lemnar svar å två till Utskottet remitterade motioner, den ena af Herr C. Ekman, som föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att, med ändring af hvad nu är vordet stadgadt om försäljning af vin, handel med sådan vara hänföres under rubriken: "försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker"; samt den andra af Herrar Liss Olof Larsson, Bengt Olofsson, I. N. Biesert m. fl. hvilka föreslagit, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela den föreskrift i afseende å förvärfvandet af rättighet att, till förtäring på stället, emot betalning hålla allmänheten tillhanda öl, dricka, porter eller andra maldrycker, samt i afseende å all handel med vin, der ej tillverkaren sådant till afhemtning försäljer, att de bestämmelser, som äro gällande i afseende å sättet för erhållande af rättighet till utskänkning och utminuterung af spirituösa drycker, äfven måtte tillämpas på ifrågavarande drycker. Nu har Utskottet i afseende på båda dessa motioner hemställt, dels att hvad Herr Ekman i sin förevarande motion föreslagit icke måtte af Riksdagen bifallas, och dels att Herrar Liss Olof Larssons och Bengt Olofssons med fleres i deras motion framställda förslag icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda. I samma betänkande upplyses likväl, hvad Kammarens ledamöter redan hafva sig bekant, att Kongl. Maj:t, sedan dessa motioner redan blifvit till Utskottet remitterade, afgifvit nådig proposition i fråga om inskränkning i rättigheten att till förtäring på stället försälja vin och maldrycker. Det vill då förefalla mig alldeles påtagligt, att Kongl. Maj:ts proposition och dessa två af enskilde motionärer gjorda framställningar stå i så oskiljaktigt sammanhang med hvarandra, att de bort samtidigt och gemensamt behandlas; och då Kongl. Maj:ts proposition blifvit remitterad till Lag-Utskottet, så hade, efter min tanke, Bevillnings-Utskottet bort öfverenskomma med Lag-Utskottet om gemensam behandling af dessa i så nära samband med hvarandra stående frågor. Det har likväl icke skett; och jag ber därför att få fästa Kammarens uppmärksamhet på hvad följden blir, om man bifaller hvad Utskottet här tillstyrkt, att nemligen afslå båda de i fråga varande motionerna. Kammaren skulle då, utan att ingå i någon pröfning af frågan i öfrigt, hafva bundit sina händer i afseende på det beslut, som möjligen kan komma att fattas med anledning af Kongl. Maj:ts proposition och det förslag, som Lag-Utskottet framdeles komme att i ärendet afgifva. Detta har jag velat anmärka icke allenast på grund af de formela betänkligheter som sålunda äro för hand, utan äfven emedan jag anser de i fråga varande motionerna innehålla åtskilligt, som i många hänseenden är ganska tänkvärdt. På det nu icke Kammaren

mätte afgöra denna fråga på ett, efter mitt förmenande, förhastadt sätt, så får jag hemställa, att Kammaren mätte, med afslag å båda momenten i det föreliggande betänkandet, besluta, att båda dessa motioner skola öfverlemnas till Lag-Utskottet, för att behandlas i sammanhang med Kongl. Maj:ts proposition, en åtgärd, som jag för min del icke anser för grundlagsstridig.

Friherre af Ugglas: Till en början tillåter jag mig hemställa, att Herr vice Talmannen ville tillåta, det äfven momentet *b* finge på samma gång som momentet *a* föredragas. För närvarande är endast detta sistnämnda under föredragning; men jag tror, att de båda momenten stå i sådant förhållande till hvarandra, att de lämpligast böra på en gång af Kammaren företagas till afgörande. Jag får således anhålla, att Kammarens åsigt i detta afseende mätte inhemtas, och ber att sedan åter erhålla ordet.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, härtill lemnat bifall och *mom. b* föredragits, utropades ånyo och yttrade:

Friherre af Ugglas: De betänkligheter, den siste talaren framställt i afseende å denna frågas behandling, förefunnos till en början äfven inom Bevillnings-Utskottet, i det att åtskilliga af dess ledamöter ansågo, att de här i fråga varande motionerna borde behandlas i ett sammanhang med de öfriga frågor i likartade ämnen, som blifvit till Lag-Utskottet öfverlemnade; men vid närmare öfvervägande af dessa motioners innehåll kom likväl Bevillnings-Utskottet till den åsigt, att det verkligen tillhörde detta Utskott att ensamt behandla motionerna. Ty hvad innebålla väl dessa? Jo, att i afseende å försäljning af vin och maldrycker skola tillämpas de författningar, som för närvarande gälla för försäljning af spirituösa drycker, och att således äfven å den förra försäljningen skall tillämpas den beskattning, som enligt berörda författningar åligger den senare i form af en utskänkings- och utminuteringsavgift. Huruvida en sådan beskattning bör åsättas försäljningen af vin och maldrycker blir då i sjelfva verket hufvudfrågan, och det är denna fråga, som Bevillnings-Utskottet, såsom jag föreställer mig med allt skäl, ansett uteslutande tillhöra Utskottet. Skulle nu Riksdagen vara af den åsigt, att en sådan beskattning icke bör ega rum, då är motionernas öde dermed i hufvudsak afgjort, och det var för att inhemta Riksdagens åsigt, i sjelfva beskattningsfrågan, som Utskottet fann sig böra, utan afvaktan på Lag-Utskottets åtgärd med den Kongl. propositionen i förevarande ämne, ingå till Riksdagen med detta särskilda betänkande, helst som det ju är gifvet att det sätt, hvarpå Lag-Utskottet kommer att afgöra frågan, måste i högsta måtto blifva beroende på huruvida samma beskattning skall åsättas försäljning af vin och maldrycker, som redan eger rum för spirituösa drycker. Det var således med ett ord för att få sjelfva beskattningsfrågan på förhand afgjord, som Utskottet afgifvit detta betänkande, och jag vågar säga, att jag något håller på att i afseende å beskattning icke någon förryckning må ega rum mellan de särskilda Utskotten, utan

hvert och ett Utskott få handlägga de frågor af sådan beskaffenhet, som höra till dess område och således i förevarande fall Bevillnings-Utskottet blifva det Utskott, som får i första hand yttra sig. Det är på grund häraf, som jag tror att Bevillnings-Utskottet förfarit riktigt, och detta så mycket hellre som ett bifall till Utskottets hemställan icke i ringaste mån komme att inverka på behandlingen af Kongl. Maj:ts till Lag-Utskottet remitterade proposition, hvilken icke förutsätter någon sådan beskattning, som den motionärerne velat hafva. Jag får således anhålla om bifall till Utskottets betänkande.

Herr vice Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Herr Kydqvist: Den talare, som nyss hade ordet, har fäst uppmärksamheten uteslutande derpå, att de nu ifrågavarande motionerna skulle afse *beskattning* af den i motionerna omhandlade försäljningen af vin och maltdrycker. Jag har visserligen icke sjelfva motionerna till hands; men jag håller mig till det utdrag af dem, som finnes i Utskottets betänkande, och detta utdrag innehåller, åtminstone hvad Herr Liss Olof Larssons motion beträffar, så vidt jag kan fatta, icke ett ord rörande beskattning. Det heter nemligen i betänkandet, att Herrar Liss Olof Larsson med flere föreslagit, att Riksdagen måtte uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela den föreskrift i afseende å förvärfvandet af rättighet att, till förtäring på stället, emot betalning hålla allmänheten tillhanda öl, dricka, porter eller andra maltdrycker, samt i afseende å all handel med vin, der ej tillverkaren sådant till afhemtning försäljer, att de bestämmelser, som äro gällande i afseende å sättet för erhållande af rättighet till utskänkning och utminuterung af spirituösa drycker, äfven måtte tillämpas på ifrågavarande drycker. Detta är enligt Utskottets betänkande summan af Herr Liss Olof Larssons med fleres motion, och deri beröres alls icke frågan om hvilken beskattning säljarne skulle vidkännas. Motionärerne vilja allenast hafva förtäringen på stället af vin och maltdrycker ställd i samma kategori som utskänkning och utminuterung af spirituösa drycker, och vid det förhållande att detta är det hufvudsakliga innehållet af åtminstone dessa Herrars motion, kan jag icke finna annat än att den handlar om samma sak som Kongl. Maj:ts proposition i ämnet. Enahanda torde förhållandet vara med den andra motionen, och följaktligen borde motionerna efter min uppfattning ovilkorligen behandlas af samma Utskott som den Kongl. propositionen, vare sig i enkelt eller sammansatt Utskott. Det synes mig också att, om Bevillnings-Utskottets föreliggande förslag nu af Kammaren bifolles, och de väckta motionerna sålunda lemnades utan afseende, så hade Kammaren i och med detsamma tagit på hand att allt hvad som innehölles i motionerna också skulle blifva afslaget i händelse Lag-Utskottet gjorde det till föremål för sin hemställan. Huru än jag således ser saken, kan jag icke finna annat än att dessa motioner ega ett så bestämdt sammanhang med den Kongl. propositionen, att de böra gemensamt med denna

behandlas. Jag ber dock att få ändra mitt förut gjorda yrkande derhän att anhålla, det Kammaren måtte, med uttryckande af den åsigt att dessa motioner böra gemensamt med den Kongl. propositionen behandlas, till Bevillnings-Utskottet återförvisa det nu under öfverläggning varande betänkandet.

Herr Bennich: I Bevillnings-Utskottet var jag verkligen af en åsigt, som nära öfverensstämde med den siste talarens, och då denna uppfattning till en början delades af flere ledamöter, föranleddes deraf frågans återremitterande till den afdelning inom Utskottet, som förberett densamma. Afdelningen kom dock åter med nära nog samma yttrande, och tvisten om huru frågan skulle behandlas blef slutligen sådan, att jag lät udda vara jemt och icke reserverade mig mot det betänkande, som blifvit här för Kammaren framlagdt. Det vill likväl förefalla mig som det icke skulle vara något positivt hinder för Lag-Utskottet, som fått den Kongl. propositionen i frågan till sig öfverlemnad, att äfven taga i öfvervägande de ämnen, som innehållas i dessa motioner, om jag äfven måste anse formenligast att hela frågan blefve behandlad vid gemensamt sammanträde af Lag- och Bevillnings-Utskotten. Jag tänker mig nemligen, att det skulle kunna inträffa, att man vid regleringen af rättigheten att försälja andra rusgifvande drycker än spirituösa slutligen komme derhän, att kommunerna tillades befogenhet att själfva besluta i frågor om dylik försäljning, och att, i händelse det då blefve flere kompetitorer, som i öfrigt vore lika qualificerade, det icke funnes annan rimlig utväg att skilja dem emellan, än att vid försäljningsrätten fästa en afgift, i afseende hvarå de täflande finge öfverbjuda hvarandra. Det blefve då en beskattning under ena eller andra formen, hvaröfver det måste tillkomma Bevillnings-Utskottet att afgifva sitt yttrande jemte Lag-Utskottet. Om nu denna åsigt af Kammaren gillas, så tror jag rätta åtgärden vara att återremittera betänkandet, med den förklaring att Kammaren väntar att Bevillnings-Utskottet i sammansättning med Lag-Utskottet behandlar frågan i sin helhet. Att sönderplocka frågan såsom här skett torde möjligen föranleda till oegentligheter.

Friherre af Ugglas: Jag ber om ursäkt, att jag i en så obedtydlig fråga som denna än ytterligare besvårar Kammaren, men jag kan för min del icke godkänna den åsigt, som jemväl af den siste talaren blifvit framhållen, eller att Lag-Utskottet skulle komma att deltaga uti själfva beskattningsfrågan. Se vi till hvad de ifrågavarande motionerna innehålla, så finna vi, att Herr Ekmans går ut på, att Riksdagen måtte för sin del besluta att, med ändring af hvad nu är vordet stadgadt, om försäljning af vin, handel med sådan vara hänföres under rubriken *försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker*. Denna motion innehåller således alldeles uppenbart, att handel med vin skall underkastas samma beskattning, som är föreskrifven i afseende på bränvin och andra brända och destillerade spirituösa drycker, och hvad beskattningsfrågan beträffar, så är det min bestämda åsigt, att Bevillnings-Utskottet derom bör vara ensamt afgörande, och att icke den saken kan öfverlemnas

till ett sammansatt Utskott. Går jag nu till den andra motionen, som af den siste talaren särskildt framhölls, så innehåller den en begäran om, att Riksdagen måtte uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela en föreskrift i afseende å förvärfvande af rättighet att till förtäring på stället emot betalning hålla allmänheten till handa öl, dricka, porter eller andra maltdrycker, samt i afseende å all handel med vin, der ej tillverkaren sådant till afhemtning försäljer, att de bestämmelser, som äro gällande i afseende å sättet för erhållande af rättighet till utskänkning och utminuterung af spirituösa drycker, äfven måtte tillämpas på i fråga varande drycker. Till en början ber jag med afseende härå få fästa uppmärksamheten på, att sedan Kongl. Maj:t rörande samma ämne aflåtit en proposition till Riksdagen, innefattande Kongl. Maj:ts åsikter i denna fråga, det väl icke lär vara lämpligt att besluta en särskild skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att han måtte gå in på helt andra grunder, än han sjelf föreslagit. Hvad vill för öfrigt säga, att de bestämmelser, som äro gällande i afseende å sättet för erhållande af rättighet till utskänkning och utminuterung af spirituösa drycker, äfven måtte tillämpas på ifrågavarande drycker, annat än att bestämma en beskattning i afseende på vin och maltdrycker, och det är som sådan som Utskottet i detta betänkande uttalat sig. Anser Riksdagen, att en sådan beskattning bör åläggas, så medgifver jag, att det är skäl att återremittera betänkandet, men om Riksdagen icke hyser en sådan åsigt, så anser jag, att Utskottets framställning bör bifallas. Någon förveckling med Kongl. Maj:ts proposition kan omöjligen genom ett sådant bifall uppkomma, ty denna proposition kommer i alla fall att prövas och skulle Lag-Utskottet med afseende derå anse andra grunder lämpliga, så står det Utskottet fritt att föreslå sådana. Med afseende på beskattningsfrågan åter, får icke Lag-Utskottet uttala sig, och något annat innehåller ej heller betänkandet, till hvilket jag således fortfarande får yrka bifall.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr vice Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Bevillnings-Utskottets förevarande betänkande och dels återremiss deraf, framställde Herr vice Talmannen först proposition på bifall till betänkandet, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja, hvaruppå och efter det proposition på bifall till betänkandet ånyo blifvit gjord samt med många ja, blandade med nej, besvarad, Herr vice Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr *Rydqvist* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 4, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas betänkandet“.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—47;
Nej—26.

Föredrogs Bevillnings-Utskottets den 31 sistlidne Mars och 4 dennes bordlagda betänkande N:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förnyad förordning angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden.

Härvid anmälde sig och yttrade

Herr Fåhræus: Med afseende på det föredragna ärendets särskilda beskaffenhet deruti, nemligen att det i sjelfva verket afser ett fördrag emellan de båda förenade rikena, tillåter jag mig att beträffande föredragningssättet hemställa, att diskussionen, om en sådan uppstår, må få omfatta förslaget i sin helhet, och att proposition äfven derå må göras, derest icke någon ledamot skulle yrka särskild proposition på en eller flera delar deraf. Jag tror, att med ett sådant föredragningssätt skall vinnas, att om till äfventyrs befogade anmärkningar förekomma i afseende på en eller annan paragraf, men å andra sidan kan visas, att fördelarna af förslaget i dess helhet uppenbart öfverväga de möjliga bristerna, dessa senare torde anses icke böra hindra förslaget antagande, hvaremot om efter speciel pröfning en särskild paragraf blefve förkastad, hela förslaget vore förfallet, sedan det utan förändring blifvit bifallet af det andra rikets representation. Jag förnyar derföre min hemställan, att diskussionen måtte få omfatta frågan i dess helhet, dock med öppen rätt för hvarje ledamot, som så önskar, att sedermera få framställd särskild proposition på enskilda paragrafer.

Efter förmälan, att *Herr Fåhræus* hade föreslagit, att betänkandet i sin helhet skulle göras till föremål för Kammarens öfverläggning, och att proposition, omfattande hela betänkandet, äfven skulle göras, derest icke någon ledamot komme att yrka proposition särskildt på en eller flera punkter deraf; hemställde Herr vice Talmannen, huruvida Kammarerna behagade härtill lemna bifall.

Svarades ja.

Sedan det i betänkandet intagna förordningsförslaget och Utskottets hemställan om detsamma antagande härefter föredragits, anmälde sig och yttrade

Grefve Mörner, Carl Göran: Då man genomgår det förslag, som nu är föredraget, måste man medgifva, att det i flera hänseenden har företräde framför de stadganden, som för närvarande gälla. Om

det emellertid finnes en och annan punkt, der man kan hysa någon betänklighet i afseende på detsammans antagande, så torde man i alla fall få lof att noggrannt öfverväga, huruvida dessa betänkligheter äro af den vigt, att man bör sätta förslaget i dess helhet på spel, då man vet, att det redan är af det andra rikets representation antaget. För att kunna bedöma denna fråga hade det för den, som icke är närmare bekant med alla dithörande förhållanden, varit särdeles önskligt, om de två embetsverk, hvilka i ärendet yttrat sig, nemligen Kommers-kollegium och Generaltullstyrelsen, hade velat, i stället för fraser och allmänna satsar, lemna en utredning af verkliga förhållandet. Det är ganska lätt att åstadkomma en utredning, om man begagnar sådana kähphästar. men det är föga uppbyggligt för den, som på sådana grunder skall stagda sitt eget omdöme. Såsom exempel på beskaffenheten af den utredning, som embetsverken åstadkommit, vill jag anföra några omständigheter, vid hvilka jag särskildt fäst at mig. Beträffande de för närvarande tillåtna transitoförsändelserna mellan de båda rikena, så hade det varit af vigt att få veta, huru de slagit sig ut, och hvilken effekt de medfört. Man får emellertid icke veta annat, än att transitoförsändelserna varit "temligen obetydliga", men om anledningen dertill lemnas man i okunnighet. I § 8 mom. 2. säges vidare: "Då utländska oförtullade varor skola landvägen försändas till det ena riket från transitupplag i det andra, må dock äfven om transporten sker annorledes än på jernväg, den i ofvannämnda förordning den 12 Juli 1860 föreskrifna undersökning på afsändningsorten af varornas beskaffenhet och myckenhet eftergifvas, derest varorna äro så inpackade, att tullmyndigheten på stället finner sådan plombering och försegling kunna å dem anbringas, att derigenom full säkerhet vinnes, att de icke utan plomberingens eller förseglingens skadande kunna förändras eller mot andra varor utbytas". Enligt mitt förmenande skall man vara mycket obekant med, huru det tillgår vid smuggling, och huru litet samvetsgranna de personer, som tillåta sig sådant, i allmänhet äro, för att tro, att en plombering är tillräckligt skydd för en vara, som kan skickas på hvilka vägar som helst och gå igenom hur många händer som helst. Att det icke är särdeles svårt att skaffa sig ett falskt sigill bör ock vara temligen klart. Enligt mitt förmenande ligger således alldeles ingen säkerhet uti de föreskrifter, som uti denna paragraf innehållas, men vederbörande, som i frågan yttrat sig, hafva icke funnit någon betänklighet dervid, utan just föreslagit de anordningar, hvilka jag här påpekat, och till och med derutinnan gått längre, än från norsk sida fordrats. Det är visserligen sannt, att i paragrafen ytterligare föreskrifves, att om ej inom viss tid under rättelse ingår, om att på sådant sätt afsänd vara framkommit till bestämmelseorten med orubbade sigill och plomber, så skall en förtullning efter uppgift om de afsända varornas beskaffenhet och myckenhet verkställas. Det förefaller mig dock, som om det skulle erfordras mer än vanligt goda ögon för att tvärt igenom en packe kunna se hvad densamma innehåller, och för öfrigt torde det ej vara otroligt, att de uppgifter, som komma att lemnas, i allmänhet skola lyda, att varorna äro sådana som, om icke alltid tullfria, åtminstone draga så

liten tull som möjligt. Jag erkänner, att uti fjerde paragrafen en förbättring blifvit gjord med afseende på bestämmandet af de kvantiteter varor, som resande hafva rättighet att tullfritt medföra från det ena riket till det andra. Dervid hafva dock Kommers-kollegium och Generaltullstyrelsen föreslagit, att kvantiteterna skulle sättas ännu lägre, än som slutligen blifvit medgifvet, och, enligt min uppfattning, förefaller det, som om nämnda myndigheter gifvit rätt goda skäl för sitt förslag. Då det endast är fråga om att underlätta samfärdseln mellan de båda länderna och icke att på detta sätt inleda en tullfri införsel af varor, så är det klart, att ju mindre belopp af varor, som tillåtas att tullfritt införas, desto mindre skola olägenheterna blifva af detta medgifvande. Man kan lätt finna, att det icke kan vara för behofvet under resan som det är tillåtet en resande att föra med sig tullfritt t. ex. 25 skålpund risgryn och 10 skålpund tobak, ty det är alltför stora portioner för att kunna förbrukas under färden. Om man nu tager i betraktande, att flera tåg dagligen gå öfver gränsen, så kan samma person hinna fara åtskilliga gånger med 25 skålpund risgryn eller 10 skålpund tobak, och således innan aftonen kunna tullfritt införa en ej så liten kvantitet.

Det är således, efter hvad jag kan finna, icke utan att vid en och annan punkt af det föredragna förslaget betänkligheter kunna förefinnas, men jag vill dock tro, att i afseende på några af mig nu särskildt påpekade förhållanden det kan vara vederbörande myndigheter i båda länderna tillåtet att vidtaga sådana anordningar, att de största missbruken kunna förekommas, och då jag tror, att på det hela denna författning går ett steg framåt i en önskvärd riktning, så vill jag blott hafva nämnt dessa omständigheter och kommer icke att motsätta mig densammans antagande.

Herr Bennich: Jag är nästan förlägen att försvara en stor sak mot så små anmärkningar, som dem, hvilka den siste talaren här framställt. Den ärade talaren började med en förebråelse, bland annat mot Generaltullstyrelsen derföre, att frågan affärdats med *fraser* i stället för *utredning*. Något längre fram hade han likväl godheten yttra, att embetsverken i afseende på en punkt anfört ganska goda skäl.

I sak anmärktes, att den förändring i afseende på transitorörelsen, hvilken förekommer i det nu föreliggande förslaget till mellanrikslag, vore särdeles olyckligt motiverad och frågan derom till sin beskaffenhet alldeles outhärdad, emedan embetsverken endast hade anmärkt, att transitoförsändelserna hittills varit obetydliga, utan att tillika utreda hvarför så vore förhållandet. Jag tror likväl, att han deri liksom i allt det öfriga misstagit sig. Embetsverken hafva fäst uppmärksamheten derpå, hvilket dessutom redan under föregående förhandlingar blifvit flera gånger framhållet, att de föreskrifter, under iakttagande af hvilka transitoförsändelser hittills varit i allmänhet tillåten, vore af den beskaffenhet, att de gjort den egentliga transitorörelsen omöjlig, alldenstund de fordrade att varan skulle uppäckas, tullbehandlas och åter emballeras i det land, dit den från afsändningsorten först ankomme, och hvarest godsegaren icke funnes när-

varande, äfvensom, att detta just hade till följd, att transitorörelsen icke kunnat blifva annat än obetydlig. Det synes mig, att, om man har någon föreställning om hvad det vill säga att sköta en varuförsändelse, så vore våra embetsverks utredning alldeles tillräcklig för att motivera det faktiska förhållandet, att transitorörelsen varit obetydlig.

Vidare anmärkte den ärade talaren mot det framlagda förslaget om ändring i föreskrifterna angående transitorörelsen, att de lemnade spelrum för, jag vet icke allt, hvad för slags underslef. Särskildt nämde han föreskrifterna om plombering och trodde, att en så beskaffad plombering, som förslaget omtalar, vore ändamålslös, emedan konstgreppen att komma åt det plomberade godset voro så många; men det är just därför att konsterna äro så många, som det i förslaget heter, att varuförsändelser under plomb icke få ega rum i andra fall, än då myndigheterna finna *sådan* plombering och försegling kunna å varupackorna anbringas, att derigenom full säkerhet vinnes, att de icke utan plomberingens eller förseglingens skadande kunna förändras eller mot andra varor utbytas. Och att många sådana fall kunna ega rum, skulle den ärade talaren kunnat öfvertyga sig om, derest han något egnat sin uppmärksamhet åt dylika frågor.

Samme talare anmärkte vidare och gjorde sig till och med rolig öfver de stora partier, som få tullfritt införas öfver gränsen af resande; och han förmenade, att det såg ut, som om en resande skulle under resan kunna behöfva, bland annat, 25 skålpund risgryn. Detta bevisar allra bäst, att den ärade talaren icke fattat, hvarom frågan rör sig. Det är nemligen icke fråga, om hvilka förnödenheter en resande öfver gränsen för sin *resa* behöfver, utan hvad gränsbefolkningen på båda sidor om riksgränsen kan behöfva, och då kan det hända att 25 skålpund risgryn, 10 skålpund tobak och 3 tunnor salt icke öfverskrida en familjs behof. Att de föreslagna, i flera fall nedsatta partierna ändock kunna anses öfverskrida det för ändamålet nödvändiga, vill jag gerna medgifva; och detta så mycket heldre, som jag med de Svenska embetsmyndigheterna under frågans behandling uttalat en erinran derom, men man har icke velat utom i fall af särskild fiskalisk vigt, inskränka gränsbefolkningen af gammalt medgifven rätt att fournera sig från närmaste stapelort i grannriket, en rätt, som rönt erkännande till och med redan under tiden före Norges och Sveriges förening. Skulle man nu säga till dem, som bo t. ex. på Dalsland och hafva Fredrikshald till stapelort, att de icke vidare finge utan tullpligtighet köpa sina små hushållsförnödenheter i Fredrikshald, så vore ju detta att göra en återgång, just då man söker åstadkomma ett närmande. Det är så mycket anmärkningsvärdare, att just den ärade talaren fäst en sådan vigt vid och gjort sig rolig öfver detta förslag, som han, då han 1857 hade den äran att deltaga i Konungens Råd, och Kongl. Maj:t till Rikets Ständer aflät proposition angående antagande af en ny mellanrikslag, icke hade ett ord att säga mot beloppet af de kvantiteter, som då föreslogos och som voro högre än de, hvilka nu ifrågasättas. Hade han, såsom jag antager, då gjort för sig klart, att det icke var fråga om en resandes behof under resan, utan om gräns-

befolkningens behof för sina hushåll, så synes det mig, att han nu icke bort framställa sin anmärkning i oförmälda hänseende.

Hvad sjelfva hufvudfrågan angår, som icke blifvit af den ärade talaren berörd, tillåter jag mig endast fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att det förslag till mellanrikslag, hvilket nu föreligger till svenska Riksdagens afgörande och redan blifvit af norska Stortinget godkänt, innefattar särdeles stora framsteg till förmån för Sverige i jemförelse med det förslag, som 1857 af Rikets Ständer antogs, men af norska Stortinget förkastades. Införseln af svenska eller norska naturalster och tillverkningar från det ena riket till det andra är nemligen, med undantag för vissa kassaartiklar, enligt detta förslag befriad från all tull; och detta så väl land- som sjövägen. I förslaget af 1857 var artikeln bomullstillverkningar, som inom Sveriges industri intager ett så framstående rum, undantagen från tullfrihet vid den landväga samfärdseln. Och år 1857 var hela det sjöväga utbytet af svenska och norska varor i regeln belagdt med half tull. I dessa hänseenden föreligger ett så ojemförligt mycket större framsteg, än man på den tiden kunde hoppas, att jag föreställer mig, det knappast någon, som har intresse för en närmare sammanslutning mellan brödrafolken, skall hysa den ringaste tvekan om, att detta förslag bör antagas och med tacksamhet antagas. Jag säger med tacksamhet, och jag begagnar tillfället att i det afseendet uttrycka en tanke, som, om den också kommer att stå endast för min egen räkning, jag likväl känner ett behof att uttala. Det är tacksamhet mot den man, som nu kontrasignerat den Kongl. propositionen och förut såsom motionär grundlagt hela det förslag, som nu synes vara så nära att blifva godkänt.

Då några anmärkningar för öfrigt ännu icke blifvit framställda, anser jag mig icke behöfva vidare yttra mig i frågan, utan hemställer endast om bifall till Utskottets förslag; förbehållande mig att, i händelse ytterligare anmärkningar skulle framställas, få dem till besvarende upptagas.

Herr Rydqvist: Af handlingarne i detta ärende inhemtas i korthet, att sedan 1856 års förslag till ny mellanrikslag af Rikets Ständer antagits, men af norska Odelstinget *afslagit*, har Sverige, i följd af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse af 1868, ånyo öppnat underhandlingar i detta ämne, hvarvid till en början föreslogs tillsättandet af en *gemensam komité* för ärendets behandling. Då emellertid norska regeringen förklarade en dylik komité ej vara behöfzig, fick *den frågan förfalla*.

Å svensk sida påpekades nu de stora olägenheterna af tullgräns rikena emellan, och att det derföre vore önskvärdt att åvägabringa *en tullförening*; men norska regeringen förklarade, att all förhoppning om en sådan förening saknades, och dermed förföll *den frågan*.

Norska regeringen hade påyrkat, att för artiklarna *sirup, tobak alla slag*, och *snus*, hvilka allt hittills dragit half tull vid införsel till *ena* från andra riket, både land- och sjövägen full tullafgift borde erläggas, och *det* har å svenska sidan gillats.

Norska regeringen hade tillstyrkt tullfrihet för *yllevaror* på den grund hufvudsakligen, att norska industrien i den branchen vore lika utvecklad som den svenska, hvadan, såsom orden fallit. "fördelen tillföle i någorlunda lika mån de begge ländernas industri, under det att risken för en betydligare minskning i tullintraderna likaledes blefve någorlunda lika för begge rikenas statskassar", -- således med fästadt afseende å både norska industriens och norska statsverkets bästa. Emellertid utvisa Kommerskollegii berättelser, att år 1871 *infördes* till Sverige från Norge

R:mt R:dr yllevaror för ett värde af	647,767
under det att <i>utförseln</i> uppgick till	317,407
äfvensom att 1872 <i>införseln</i> från Norge till Sverige uppgick till	741,331
men <i>utförseln</i> åter till	367,101

hvaraf således visar sig, att norska utförseln till Sverige af yllevaror varit till värdet mera än dubbelt större än den svenska till Norge. Deremot afstyrkte norska regeringen tullfrihet för *bomullsvoror* på den grund, att svenska bomullsindustrien vore Norges så öfverlägsen, att nästan ingen införsel af dessa varor egde rum från Norge till Sverige, hvaremot införseln till Norge från Sverige var mycket betydlig, -- således med fästadt hufvudsakligt afseende på norska industriens bästa. Men sedan 1873 års Storthing beslutit väsendtlig nedsättning af tullen på bomulls-, linne- och yllevaror, hvarigenom uppoffringen af nu utgående halftull för bomullsvoror i fiskaliskt hänseende ej blefve betydlig, samt både norska fabrikanter och Fredrikshalls förmanskap önskat motsvarig tullfrihet i Sverige för norska bomullsvoror, har norska regeringen i betänkandet af November månad 1873 öfvergått till det svenska förslaget om tullfrihet.

De svenska embetsverk, som utlätit sig i frågan, Kommerskollegium och General-tullstyrelsen, hafva åter, hvad beträffar tullfrihet för ylle- och bomullsvoror, förklarar, att synnerligt afseende ej borde fästas vid denna tullfrihets inverkan hvarken på industrien eller tullkassorna, enär syftemålet med mellanrikslagen främst borde vara de begge folkens närmande till hvarandra; och vidare, att denna lag hade högre och viktigare ändamål än en uppgörelse, grundad endast på noggrannt afvägande af ömsesidiga in- och utförselskvantiteter. Någon tillstymmelse till utredning af förhållandena i dessa hänseenden, så att svenska representationen, på lika sätt som den norska fått, kunde erhållit någon ledning för sitt omdöme om de föreslagna tullfriheternas inverkan på svensk industri och svenska statskassan, saknas emellertid såväl i de svenska embetsverkens utlåtanden, som i Kongl. Maj:ts nädiga proposition i öfrigt, och är lika litet att anträffa i Bevillnings-Utskottets nu föreliggande betänkande.

Det ifrågasattes å svenska sidan, att *utförselstull* såväl för varor, som utskeppas från ena till andra riket, som äfven sådana, hvilka äro producerade i ena riket, men utföras från det andra rikets hamnar skulle försvinna. Denna fråga, som uteslutande gällde Norge, afstyrktes af norska regeringen, och *dervid* fick bero.

Det antogs såsom grundsats, att svenska och norska naturalster, med vissa uppräknade undantag, skulle vid införsel till det ena från

det andra riket åtnjuta *tullfrihet*. Norska regeringen ville emellertid ej medgifva dylik tullfrihet för sjöledes ankommande *spannmål*, malen eller omalen, utan påyrkade, i norska statskassans intresse, att half spannmålstull fortfarande borde utgå. *Dervid* fick äfvenledes bero.

Redan 1858 hade, i norska statskassans intresse, tullfriheten vid landväga och halftullen vid sjöväga transport af *malt* och *öl*, som medgifvits sedan 1825, blifvit upphäfd. Förändring i dessa bestämmelser motsatte sig Norska regeringen, i anseende till dessa artiklars stora fiskaliska betydelse för Norge; och *dervid* fick bero, sedan äfven svenska embetsverken tillstyrkt denna eftergift för norska statskassans skull.

De nuvarande bestämmelserna rörande trafiken öfver *Idefjorden*, hvars ena strand eges af Norge och den andra af Sverige, hade befunnits mindre tillfredställande och föranledt betydliga uppoffringar för begge ländernas statskassor. Förslaget till ändring härutinnan har biträdts äfven af norska regeringen och är intaget i 6 § af det nu föreliggande förslaget till mellanrikslag.

De svenska embetsverken hade tillstyrkt, att väsendtligen mindre kvantiteter tullpligtiga varor borde tillstädjas till tullfri införsel at resande öfver gränsen från ena till andra riket, än de hittills medgifna. Norska regeringen åter ville ej medgifva dylika nedsättningar för andra hittills under denna kategori omnämnda artiklar, än *brännvin* och *sprit*, samt *tobak*; och *dervid* har det förblifvit.

Norska regeringen hade påyrkat rättighet för norska fartyg att idka fraktfart mellan svenska hamnar samt full likställighet i detta hänseende mellan norska och svenska fartyg. De svenska embetsverken tillstyrkte beviljandet af denna förmån "mot lämpligt vederlag af eftergift i någon annan riktning." Att något dylikt vederlag å svenska sidan under fortgången af underhandlingarne sedermera satts i fråga, derom förmåla handlingarne ingenting. An mindre har, vare sig i den Kongl. propositionen till svenska Riksdagen, i de svenska embetsverkens utlåtande eller i Bevillnings-Utskottets betänkande ringaste försök ens blifvit gjordt till utredande af de fördelar och olägenheter, som denna fraktfart kunde anses komma att tillskynda de svenska intressena. Den begärda rättigheten till fraktfart har emellertid beviljats de norska fartygen.

Norge har således i dessa underhandlingar vunnit *allt*, hvad norska regeringen, å sitt lands vägnar, påyrkat. Långt ifrån att misskänna dessa framgångsrika bemödanden å norska sidan vill jag för min del tvärtom öppet uttala min stora aktning för de män, som på norska sidan sträfvat för sitt lands bästa. I alla frågor hafva de iakttagit den norska industriens och den norska statskassans fördelar. Det är emellertid vid sådant förhållande alldeles icke underligt att, när detta förslag till mellanrikslag behandlades af norska Stortinget, ingen enda röst höjde sig deremot, utan att detsamma blef med acklamation antaget. Det hade likväl varit att önska att en lika beskaffad utredning, åtminstone af de egentliga hufvudfrågorna, som å norsk sida föregått, äfven på den svenska egt rum, men man söker på detta håll förgäfvets efter hvarje spår till utredning af någon enda af de frågor, som varit föremål för underhandling. Bevillnings-Utskottets nu före-

liggande betänkande är N:o 5 vid denna riksdag, som redan varat i nära två månader, och nämnda Utskott har således åtminstone icke saknat tid att i detta maktpåliggande ämne lemna ett fullständigt motiveradt betänkande. Jag går ännu längre! En fråga af så stor vikt och så djupt ingripande betydelse för ett lands kommersiella förhållanden, som denna, behandlas icke på detta lösliga sätt i något annat konstitutionellt land; ty öfverallt i sådana länder söker man utreda frågorna för representationen, på samma sätt som norska regeringen gjort för norska Stortinget. I alla frågor har det der sagts på skillingen hvad norska statskassan på förslaget skulle vinna eller förlora; här åter finnes icke ens en tillstymmelse till en sådan utredning.

För min del erkänner jag villigt, att åtskilliga bestämmelser i detta förslag, ställda i jemförelse med de hittills gällande, äro lämpligare än dessa senare, äfvensom att den kodifikation af författningarne i detta ämne, af hvilka den första utkom för snart 50 år sedan, varit af behovet högligen påkallad. Huruvida åter detta förslag, upphöjdt till lag, skall komma att gagna eller skada de svenska näringsarne och den svenska statskassan, det kan jag, för min del, ej nu bedöma, då Sveriges vederbörande, i fullkomlig motsats till de norska, i hela denna fråga ansett sig icke behöfva lemna svenska representationen ringaste utredning af sakförhållandena, utan allenast framhaft allmänna reflexioner, för det mesta grundade på hypoteser. Min tid har icke heller medgifvit mig att försöka på egen hand utreda dessa sakförhållanden. Endast så mycket har jag varit i tillfälle utröna, att den förlust svenska statskassan gör på tullfriheten af de artiklar, som hittills dragit half tull, uppgår, om beräkningen göres efter Kommerskollegii utrikes berättelse för 1872, till R:mt R:dr 218,747 under det att norska statskassans motsvariga förlust, beräknad efter medeltalet för 1868—1872, utgör allenast 8,914 speciedaler eller cirka 35,656; äfvensom att den förlust svenska statskassan *kun* komma att vidkännas för den i § 4 medgifna tullfrihet för resande — okänd, så vidt jag eger mig bekant, i alla andra länder, som med granlandet ej äro tullförenade — uppgår till circa 58 R:dr för hvarje resande, som af denna tullfrihet i dess fulla utsträckning vill sig begagna.

Slutligen kan jag ej undgå uttala den bestämda öfvertygelse jag hyser, att, om än den föreslagna nya mellanrikslagen, sådan denna nu är affattad, må anses i någon mån kunna bidraga till en å alla sidor önskad, ökad samfärdsel mellan Sverige och Norge, så skall den dock, i stället att föranleda till *minskad* tullbevakningskostnad vid gränsen rikena emellan, tvärtom göra en *ökad* dylik kostnad nödvändig, d. v. s. föranleda ökade utgifter för svenska statsverket. Redan nu smugglas icke obetydliga quantiteter tobak och snus, efter hvad veterligt är, öfver Jemtlands gränser in i Sverige, och anlända stundom i splitter nya silltunnor ända till — Stockholm. Hvilket spelrum för än vidsträcktare smuggling utefter hela gränsen skall nu icke uppstå, sedan dessa varor, som hittills dragit half tull, blifvit *fullt* tullpligtiga och belagda med tullsatser, som verkligen kunna kallas höga, samt därför uppmuntrande till smuggling i stort.

Oansedt hvad jag nu tagit mig friheten anför, vill jag visserligen icke motsätta mig bifall till det nu framlagda förslaget till mellanrikslag; men innan jag deciderar mig därför, önskar jag, att de hufvudsakliga punkterna i detta förslag måtte af Bevillnings-Utskottet utredas, på det att vi sålunda måtte få veta hvad vi besluta om och, såsom en annan ärad talare nyss yttrat, icke bygga vårt beslut på bara *fraser*. En utredning af sakförhållandena anser jag därför för min del vara erforderlig, och jag kan icke tro annat, än att Bevillnings-Utskottet må kunna åstadkomma en dylik utredning. Det bör förfara precis på samma sätt som norska regeringen gjort, d. v. s. utreda hvarje sak för sig och särskildt yttra sig om hvad det efter Utskottets åsigt kan innebära, att den sjömak i Europa, hvilken näst Englands i kommersielt hänseende är den största, får fri fraktfart mellan svenska hamnar.

På dessa skäl yrkar jag för min del, att förslaget måtte återremitteras till Bevillnings-Utskottet, på det frågan måtte erhålla fullständig utredning, innan densamma företages till slutligt afgörande.

Grefve Mörner: I en fråga sådan som denna kan jag visserligen icke vilja tillmäta mig eller göra anspråk på att ega all den sakkunskap, som det nu i afgörandets stund vore önskligt, att hvarje representant egde; men så pass mycket har jag dock inhemtat, att jag något så när förstår hvad jag läser. Den talare, som uppträdde näst efter mig, har åberopat de förhållanden, som existerade år 1857. Det är dock en stor skillnad mellan nu och då. Den ärade talaren hade kanske gjort väl, om han äfven velat omtala, hvad embetsverken den gången yttrade. Jag tror, att det då icke ifrågasattes nedläggning i någon enda af de artiklar, hvilkas införsel från det ena landet till det andra på den tiden var tillåten. Förhållandena voro nemligen helt annorlunda, då inga jernvägar funnos. Med hvilken lätthet transporterades icke nu varor från Norge till Sverige mot hvad som då var händelsen? All landvägstransport måste då ske på vagn, och det medgifvande, som på den tiden var af obetydlig vikt, har fått en helt annan betydelse genom de lättade kommunikationer, som sedermera kommit till stånd.

Samme talare yttrade, att medgifvandet vore gjort med afseende på gränsbefolkningens behof. Det må vara, att så kunde vara förhållandet på den tiden; då kunde det vara ett behof för gränsbefolkningen att erhålla sina förnödenheter på nära håll; men detta behof är alldeles icke så trängande eller af samma beskaffenhet numera, då vi inom såväl Sverige som Norge hafva tillfälle att inom vårt eget land förskaffa oss hvad vi behöfva. Hvarför denna gränsbefolkning skall gynnas med att tullfritt erhålla sina förnödenheter, då landets öfriga innevånare få för sina behof erlægga tull, har den ärade talaren med tystnad förbigått, och detta torde icke heller kunna från någon billighetssynpunkt låta sig förklara.

Samme talare yttrade sig också ganska vackert om tacksamhet; men jag vet icke rätt, hvilken vi skola egna denna tacksamhet. Är det mot Norge, som tagit alla fördelarne, så äro vi kanske allt för frikostiga på tacksamhet, lika som på så mycket annat här i landet.

Den föregående talaren har redan i detta afseende uppgjort en liten karakteristik öfver åtskilliga hithörande förhållanden, hvilken kanske icke är så alldeles utan värde, utan fastmer förtjenar, att man derät lemnar någon uppmärksamhet.

Hvad den fria fraktfarten beträffar, så förklara de uppoffringar, som från norsk sida blifvit gjorda för att komma i besittning af denna fraktfart, nog åtskilligt af hvad som skett. Det är uppenbart, att derigenom ett ganska stort fält blifvit öppnadt för företagsamheten i vårt grannland; och att vi från svensk sida under förflutna tider icke gjort normmännen något särdeles stort intrång, oakadt fraktfart på Norges kuster varit svenska fartyg medgifven, framgår temligen klart af det utlåtande, som norska regeringen afgifvit. Det torde vara nogsamnt känt, att vi knappast kunnat sköta vår egen fraktfart, ännu mindre på Norges kuster täfla med normmännen.

Redan i mitt förra anförande har jag yttrat, att jag icke ämnar på något sätt motsätta mig antagandet af ifrågavarande lag; men jag har tillåtit mig att uttala några betänkligheter i afseende på vissa delar deraf äfvensom att beklaga, att utredning saknas så väl från embetsverken, som från Bevillnings-Utskottet. Det kan vara möjligt, att en sådan utredning icke är behöflig för dem, som sjelfva på nära håll lärt känna alla dessa förhållanden; men för allmänheten deremot borde väl en sådan utredning framläggas. Icke behöfves den för att upplysa General-tullstyrelsen och Kommerskollegium, men på det att vi andra må kunna veta, huru vi skola fatta vårt beslut. Nu måste vi vid detta tillfälle, likasom många gånger förut, *jurare in verba magistri*, men det få vi väl göra åtskilliga gånger ännu.

Herr Wallenberg: Jag ber om öfverseende, då jag för några ögonblick vill fästa uppmärksamheten på sjöfartsförhållandena. De äro med oändligt lätt hand vidrörda i de föreliggande aktstyckena. Det har blifvit föreslaget, att fraktfarten skulle frigifvas för norska fartyg, och det heter i embetsverkens med anledning deraf afgifna yttrande, att detta borde medgifvas mot lämpligt vederlag af eftergifter i någon annan riktning. Det vill säga att embetsverken ansett detta innebära en uppoffring från svensk sida, och det är väl högst sannolikt, att det kommer att visa sig, att så är fallet. Man har uppgifvit, att det vederlag Sverige skulle erhålla för den gjorda uppoffringen i afseende på sjöfarten skulle bestå uti tullfrihet för väfnader. Huruvida det kan vara lämpligt att på detta sätt taga den ena näringen att betala med för den andra, lemnar jag derhän, men med en ledighet utan like har regeringen behandlat dessa saker, ty det saknas hvarje skynt af utredning, hurudan verkan häraf skulle komma att blifva. Nu är förhållandet, att kustfarten med ångfartyg i Norge åtnjuter subvention af statskassan; och att då inbjuda våra fartyg att täfla med sådana som hafva understöd, det synes mig vara detsamma som att säga: täfla får ni, men lyckas det kan ni icke. Hos oss har förhållandet varit motsatt: något understöd har aldrig ifrågakommit, och det är ganska bra att så varit, då sjöfarten ändock redt sig och oakadt alla vidrigheter gått betydligt framåt. Nu torde man emellertid kunna säga att, då man å ena sidan har

för sig öppet att deltaga i en kustfart, som visat sig lönande, och man på andra sidan har en sådan rättighet allenast i frasen, uppkommer ett ojemnt förhållande. Jag för min del rådes icke för konkurrensen, hvarken i den gren af industriell verksamhet, som kallas sjöfart, eller någon annan; blott de, som skola med hvarandra täfla, få göra det under jemlikhetsförhållanden. Så torde dock icke här i allo vara fallet. Må man dessutom erinra sig, att norska sjöfartens stora öfverlägsenhet ligger deri, att normän drifva fraktfart till största delen med äldre trekvartslitna fartyg. Man har derföre icke lätt att täfla med dem, då man vill hålla sina fartyg i mycket godt skick, och om norska fartyg skulle komma att idka regelmessig kustfart mellan våra hamnar, så kunde följderna lätt blifva, att våra egna fartyg icke kunde hållas i så godt skick som tillföre, i följd hvaraf den trafikerande allmänheten blefve den som i sista hand förlorade derpå, att den i stället för goda kommunikationsanstalter finge mindre goda. Nu kan det väl hända, att någon verkan deraf icke skulle kännas på kanske tio år och man skulle således kunna tycka att något afseende dervid icke bör fästas, då man äfven har för sig öppet att uppsäga dessa öfverenskommelser. Men hvad uppsägningen beträffar, tror jag mig kunna påstå, att en sådan kommer icke att ske i denna punkt af traktaten, om det också möjligen skulle komma att ega rum i afseende på andra punkter som beröra mäktigare intressen. Jag för min del skulle ansett det hafva varit lämpligare, om man bestämt ett visst antal år, under hvilka traktaten skulle ega bestånd, ty att uppsäga en traktat är något så obehagligt, att det skall vara ytterst trängande nöd, som skall föranleda en makt till att taga ett sådant steg.

Det har blifvit yttradt i det norska andragandet, som finnes bifogadt Kongl. Maj:ts proposition, att det var den ogynsamma ställning, norska fartyg hade med hänsyn till erläggande af lotspenningar, som föranledt förslaget om den fria kustfarten. Om jag icke missar mig alltför mycket, så kan detta icke betraktas såsom något skäl, ty den enda grund, som kan antagas för lotspenningars erläggande, är fartygens djupgående, och denna fråga hade mycket lätt kunnat lösas. Då en talare här yttrat sig om den erkänsla man borde hysa mot den, hvilken först såsom motionär och sedan såsom kontratsignant ledt saken till ett lyckligt slut, så vill jag blott deremot erinra, att det gått så till, att man hållit emot till en början och slutligen gifvit efter. Nu är frågan emellertid ganska stor och vi hafva icke annat att svara än *ja* eller *nej*, ty man får icke göra en ändring, ens i en mellanmening, om icke frågan skall uppskjutas till en oviss framtid. Jag vill i betraktande här af, ehuru jag ansett för min pligt att fästa uppmärksamheten på ofvan antydda förhållanden med kustfarten, icke taga på mitt ansvar att yrka afslag på förslaget.

Herr Statsrådet Wærn: Det har blifvit af de talare, som yttrat sig emot Kongl. Maj:ts proposition, hufvudsakligen anfördt, dels att nödig utredning saknades i denna fråga, och dels att allt för stort medgifvande å svensk sida skett. Hvad angår utredningen, tror jag deremot, att man kan säga, att rätt mycket blifvit gjordt i den vägen.

då frågan undergått behandling af två komitéer den första komitén tillsattes år 1845 och den andra år 1855; vidare upptagits år 1867, då Kongl. Maj:t anbefalldes Kommers-kollegium och General-tullstyrelsen att afgifva förslag till ändringar i mellanrikslagstiftningen; och år 1868 hos Riksdagen varit föremål för den behandling, som föranledde Riksdagens skrivelse till Kongl. Maj:t af nämnda år; och sedan dess hafva under de sista 6 åren ganska omfattande utredningar af ärendet försiggått. Jag tror därför icke, att nödig utredning af frågan saknas, och att föreliggande handlingar innefatta ett fullständigt och tillräckligt bevis derpå. Nu har man sagt, att frågans hufvudsakliga utredning verkstälts å norsk sida och därför endast afsåg norska förhållanden och att bereda Norge så stora fördelar som möjligt. Om man flyktigt betraktar handlingarne, kan det måhända synas så, men detta finnes dock ingalunda vara förhållandet, om man närmare tager kännedom om saken. Den Indstilling, som den norska regeringen afgifvit, angår ingalunda Norge uteslutande, utan innehåller en fullständig utredning af de ömsesidiga förhållandena i båda länderna, och de uppgifter som i förslaget förekomma äro till ej ringa del hemtade från Sverige. Då jag år 1868 väckte motion i detta ämne, hade jag fått ett rikt material af uppgifter af tullförvaltaren i Strömstad, och jag nämner detta, emedan jag har mig bekant, att det är samme man, som nu lemnat värderika materialier till det norska departementet vid omförmälda förslags utarbetande. Dessa uppgifter äro tryckta och hvar och en kan deraf inhemta mycket, som talar för en åsigt, motsatt den, att endast norska förhållanden, vid denna frågas behandling, tagits i betraktande. Och icke torde det kunna räknas den svenska regeringen och de svenska myndigheterna till last om de ansett onödigt, att precis samma saker, som norska regeringen utredt, underkastades förnyad utredning i Sverige.

För att visa, att äfven för Sverige traktaten skulle medföra fördelar, tillåter jag mig nu att i korthet upptaga till besvarande några af de anmärkningar, som en föregående talare gjort. Han yttrade bland annat, att ett af de väsentligaste anspråk från norsk sida, hvilket syntes honom att man obehörigen tillmötesgått, var bestämmelsen om hel tull för artikeln tobak. Jag får då till en början säga, att norska regeringen icke framställt något slags yrkande i afseende å denna artikel, utan att detsamma utgått från svensk sida. Enligt den nuvarande lagstiftningen har Sverige genom de förhållanden i afseende å varuförsändelser, som utbildat sig vid Mossvikskusten, blott på den lilla artikeln tobaksstjeln förlorat, år 1868: 42,050 R:dr, år 1869: 35,717 R:dr, år 1870: 47,766 R:dr, år 1871: 33,988 R:dr och år 1872: 35,410 R:dr eller i medeltal omkring 40,000 R:dr årligen. Talaren yttrade vidare ett klander mot traktatens bestämmelser i afseende å ylle- och bomullsvaror. Att några fördelar härigenom *ensidigt* tillskyndats Norge, vågar jag bestrida.

Vidare har talaren uttryckt sitt ogillande deröfver, att man från svensk sida gjort sig allt för liten möda, för att söka få i den ifrågasvarande traktaten införd bestämmelsen om tullfrihet för transitovaror. Ity att norrmännen afstyrkt den begäran, som från svensk sida i detta hänseende blifvit framställd, och att man dermed låtit sig nöja.

Förhållandet härmed är, att i den framställning, som gjordes vid riksdagen i detta afseende, föreslogs såsom det principielt rätta, att alla varor, som skickades från det ena landet till det andra, för att der utskeppas, skulle icke vara underkastade någon tull. Vid underhandlingarne om denna fråga framhölls emellertid af norska regeringen, att denna princip redan vore antagen och tillämpades å de norska jernvägarne, och af innehållet i § 9 af gällande Toldtariff inhemtas, att en sådan utförselrihet icke är inskränkt blott till varuförsändelser på jernväg, utan i allmänhet är gällande. Nämda paragraf lyder nemligen: "Afgiften erlægges saavel af indenrigske som udenrigske Varer, dog saaledes, at den ikke kræves af udenrigske Varer, som have henligget paa Transitoplæg enten under Toldvæsenets Laas eller Segl eller paa anden Maade under et saadant Tilsyn fra Toldvæsenets Side, som Tolddepartementet bestemmer". Det är således uttryckligen stadgadt, att dessa varor äro fria från utförseltull; och att detta stadgande tillämpas icke blott på jernvägarne utan äfven i fråga om varor, som föras landväg, känner jag af egen erfarenhet. Jag har nemligen varit delegare i ett litet sågverk i Jemtland, hvars tillverkning skickades till Levanger för att derifrån utskeppas. Varorna behandlades såsom transito, passersedel erhöles från Melens och aflemnades vid Levangers tullkammare, hvar efter någon utförseltull därför icke kom i fråga. Nu har emellertid blifvit anmärkt, att fastän detta är förhållandet, man dock bort tillse, att sådant blifvit uttryckligen infördt i mellanrikslagen. Önskligheten häraf må väl medgifvas; men å andra sidan måste man vid uppgörande af traktater, sådana som den ifrågavarande mellan två länder, respektera de svårigheter, som det ena eller andra landet i formelt afseende anser förefinnas, då man i allt fall redan hade i verkligheten infördt hvad som önskades. Och om ett stadgande af ifrågavarande beskaffenhet blifvit infördt i lagen, skulle, i vissa fall, kunna uppstå svårigheter för norska tullverket att upptaga utförseltull af norska sågverksegare, som sågat i Norge vuxna block. I Nordmarks härad af Wermland t. ex. är förhållandet sådant, att genom de norska och svenska vattendragens förening norska skogsprodukter först införas i Sverige och sedermera öfver sjön Stora Lee återföras till Norge för att derefter upphalas öfver en obetydlig landthöjd och åter nedsläppas i ett norskt vattendrag, genom hvilket de föras till Fredrikshald, der försågningen sker, och derifrån de försägade varorna utskeppas. Det vore nu under liknande förhållanden tänkbart, att försågningen af de norska blocken försigginge i Sverige, ehuru för norsk räkning, i hvilket fall väl de norska myndigheterna skulle anse att de försägade varorna icke borde i hänseende till utförseltullen blifva gynsammare behandlade än öfriga norska trävaror, men under sådana förhållanden skulle det naturligen blifva den största svårighet att i Norge utföra kontroll vid dessa varors tullbehandling. Då sådana svårigheter uppstålla sig och man i praktiken redan uppnått det åsyftade målet, tror jag, att det skulle varit orätt att hänga upp mellanrikslagen på denna omständighet.

Man har äfven sagt, att det vittnade om ett alltför ringa tillgodoseende af de svenska intressena, att man medgifvit, att half tull

skulle erläggas på spanmål, som sjöledes infördes till Norge härifrån. Framställning om tullfrihet i detta hänseende hade likväl från svensk sida blifvit gjord; men de skäl, på hvilka man å norsk sida motsatte sig denna begäran, och den kända betydelse, spanmåls-tullen i finansielt hänseende för Norge eger, gjorde att man å svensk sida ur den ömsesidiga billighetens synpunkt måste afstå från vidare yrkande derpå. Så länge norska folket vill genom en skatt fördyra ryllandet af sitt brödbehof, synes mig att icke något annat folk kan envist begära att denna skatt skall till lättnad för samfärdseln upphävas.

Det har vidare blifvit anmärkt, att vi gjort obehöriga eftergifter för normännens anspråk rörande tull å malt och malttillverkningar. I Norge äro malt och malttillverkningar underkastade en särskild skatt, som vi icke hafva i Sverige. När man nu uppgör en traktat med Norge, hvilken afser ömsesidiga fördelar, kan väl icke till *ömsesidiga* fördelar räknas möjligheten för *svenska* öltillverkare att gagna på friheten från en skatt, som de norske fabrikanterna äro underkastade, och man kan väl icke begära, vid afslutandet af en sådan traktat, att de svenske öltillverkarne skulle medgifvas att i Norge försälja sina varor, utan att dessa underkastades den skatt, som de norske öltillverkarne hafva på sin vara. Jag har för min del icke kunnat tveka att erkänna, att det af dessa omständigheter begärda undantag vore billigt och rättvist.

Beträffande de mindre varuquantiteter, som vid resa öfver gränsen från ena till andra riket få tullfritt medföras, har man visserligen från svensk sida gjort en framställning rörande ordnandet af dessa förhållanden på ett sätt, som ansågs lämpligare, än det som innefattas i förslaget; men den eftergift, som från vår sida blifvit gjord, är dock ej af någon synnerlig betydelse, och jag är lika villig som skyldig att erkänna att i detta fall som annars vid dessa underhandlingar har norska regeringen, der det gällt saker, på hvilka man från vår sida ansett sig böra lägga någon mera framstående vikt, visat sig i allo tillmötesgående.

I afseende på fraktfarten hafva här många invändningar blifvit gjorda. Det synes mig dock besynnerligt, att man vill se så stora svårigheter i att bevilja detta åt normännen, då man såsom grundsats uttalar, att reciprocitet skall ega rum, och vi hafva dylika traktater med icke mindre än sex stater, nemligen Storbritanniën, Nederländerna, Belgien, Danmark, Italien samt tyska kustländerna med undantag af Bremen och Hamburg; och vi stå i underhandling att få en dylik traktat med Tyskland i dess helhet. Det har öfver hela verlden ansetts som en stor fördel att, då ett fartyg kommer till en ort och frakt erbjuder sig från denna till en annan, det då kan få taga frakt; och jag tror, att det är till gemensam nytta. En talare har sagt, att han befarade, att det skulle leda derhän, att, då normännen i allmänhet hafva dåliga och treqvartslitna fartyg, hela vår kustfart skulle komma att besörjas af sådana dåliga fartyg, som således skulle uttränga våra egna fartyg. Jag tror att en sådan farhåga är alldeles obefogad. Den norska fraktfarten har till sin specialitet trälaster, och så väl varans beskaffenhet, som den stora er-

farenhet, som de norske skepparne förvärfvat sig vid dess behandling, gör fartyg i oförmälda skick användbara och lämpliga för dessa laster, dessutom är det ganska lätt att genom mäklare förskaffa sig alla upplysningar som derför erfordras; men med kustfarten är det ett helt annat förhållande, ty der fordras det en speciel kännedom om ett lands alla förhållanden, huru, hvar och när frakt kan erbjuda sig, en kännedom som svårligen af andra än inländske redare kan förvärfvas. Jag tror, att det är nästan omöjligt för ett annat lands fartyg att med något slags fördel tränga sig in i den dagliga kustfarten. Deremot är det mycket möjligt, att, om det uppstår en stor trafikled, t. ex. mellan Throndhjem och Stettin, med anlöpande af Bergen, Stavanger, Christiania, Göteborg och Malmö, i sådant fall en fraktfart till båda ländernas fördel på en sådan trafikled kunde uppkomma, men att de norska rederierna skulle kunna, med fartyg af sämre beskaffenhet och i följd häraf nedsätta frakter, uppträda såsom öfverlägsna konkurrenser utefter de svenska kusterna, är icke tänkbart. I hvarje fall torde det icke vara skäl att vägra norrmännen hvad vi medgifvit hvilken annan makt som helst, så mycket mer som detta ingick i det förslag, som af svenska regeringen på 1850-talet framställdes.

Att på sätt en talare gjort antaga att traktaten skulle kosta Sverige, genom minskade tullinkomster, 218,000 R:dr, tror jag ingalunda vore rätt. På sätt jag redan upplyst i afseende på artikeln tobak, har å densamma, enligt nuvarande förhållanden, svenska statskassan ådragits en förlust af omkring 40,000 R:dr årligen, hvilken förlust genom traktatens antagande skulle upphöra.

Jag vågar påstå att lagen, om den gillas, skall komma att befämja båda folkens ömsesidiga fördelar, i det den öppnar för industrien i det ena landet en marknad äfven i det andra och bringar ordning och reda i förhållanden, som blifvit särdeles invecklade. Men icke blott politiska och praktiska utan äfven moraliska skäl tala för denna lag, ity att genom densamma skulle göras ett slut på den mycket omtalade Mossviks-trafiken; ty det är i moraliskt hänseende betänkligt för ett land, att sådana förhållanden som dessa få existera, och att på ett sådant sätt lagar utan all svårighet kunna eluderas. Ett af traktatens mest betydande företräden synes mig slutligen vara det, att trafiken såväl sjö- som landvägen kommer att beskattas efter samma grund, något som från norsk sida från början icke varit afsedt men slutligen blef medgifvet.

Jag yrkar för min del bifall till Utskottets förslag.

Herr Rydqvist: I anledning af den siste ärade talarens yttrande ber jag att få fästa uppmärksamheten på en omständighet. Han förevidade mig — för så vidt jag fattade hans yttrande riktigt — att jag påstått det förslaget om hel tullafgift för tobak och snus utgått från norska regeringen, då det, enligt talarens uppgift, varit irån svensk sida, som yrkande blifvit gjordt om tull för dessa varuslag. Den ärade talaren har i denna fråga mycket större sakkännedom än jag, men till försvar för mitt påstående får jag nämna, att jag hemtat uppgiften från det Kongl. Maj:ts proposition bifogade embetsverkens

utlåtande, sidan 23, der det heter i fråga om de varor som nu vidkännas tull, att "af de med half tull vid landväga införsel belagda varuslagen antager *norska regeringen* sirap samt tobak med snus böra hänföras till samma kategori, som de nyss nämnda, redan nu hel tull åsatta varorna, enär de tullafgifter, som för dem, särdeles för tobak, utginge vore att för begge rikena betrakta såsom en väsendtlig statsinkomst". Härifrån har jag hemtat min uppgift att förslaget kommit från norsk sida.

Herr Nordström: Med mycket stort intresse, i följd af frågans vigt och betydelse, har jag åhört den diskussion, som här blifvit förd. Ett i mina ögon ytterst viktigt skäl för att icke genast antaga förslaget ligger deri, att man icke har någon klarhet i afseende på verkningarne af de blifvande tullförhållandena hvad Sverige angår. Hvad Norge beträffar har man i detta afseende mycket fullständigare upplysningar att tillgå, och det kan vara lärorikt för oss att se, med hvilken omsorg man i Norge sköter så delikata offentliga frågor. Om man i jmförelse med den från norsk sida åvägabrakta fullständiga utredningen ställer Bevillnings-Utskottets torftiga och föga upplysande betänkande och ser, huru man i några allmänna fraser tillstyrkt antagandet af detta förslag, som lemnar rum för så många tvetydigheter, så tror jag, att man handlar i öfverensstämmelse med landets intresse, och utan att böra misstänkas för att vara afvoigt sinnad mot förslaget, om man påyrkar dess hänskjutande till ytterligare granskning. Den ärade ordföranden i Bevillnings-Utskottet, som i så många år skött dessa frågor, bör framför andra hafva lätt att göra en utredning af dessa förhållanden, och om man på allvar griper sig an med ett sådant arbete, så kunna vi hoppas, att saken hinner prövas innan Riksdagen afslutats, och på grund häraf förenar jag mig med dem som begärt återremiss.

Friherre af Ugglas: Vid behandlingen af denna viktiga fråga i Bevillnings-Utskottet utgick jag från den åsigten, att man borde se frågan i stort och att, äfven om man hade en och annan betänklighet mot förslaget, låta dem, helst de ej voro af någon synnerlig betydelse, falla för att vinna det mål, som man länge eftersträfvat, en närmare sammanslutning de begge rikena emellan, i afseende å deras handels- och sjöfartsförbindelser. Det är från denna synpunkt Utskottet sett frågan, och jag vill hoppas, att Kammaren, ställande sig på samma ståndpunkt, nu skall fatta sitt beslut. Man har temligen strängt anfallit Utskottet, för att det icke nog utredt alla hithörande förhållanden. För min del vågar jag påstå, att hvar och en, som egnat en tillbörlig och allvarlig omsorg åt granskningen af det förevärande ärendet, skall finna uti de handlingar, som äro intagna såsom bilagor till den Kongl. propositionen, äfvensom i de föregående handlingarne rörande denna fråga, en fullständig och klar utredning af dessa förhållanden.

Man har sagt, att genom detta förslag skulle Norge vinna allt och Sverige intet. Jag vågar bestrida detta. Hvad Norge vunne vore, såsom redan blifvit sagdt, frihet för fraktfarten äfvensom half

tull för spannmål som sjöledes infördes. Chefen för Finans-departementet har tydligen visat, att, hvad spannmålstullen beträffar, det icke varit möjligt att vinna det mål Sverige önskat, och jag har äfven uttalat min ledsnad öfver att det icke kände vinnas, men, då det icke var möjligt, har jag icke trott detta böra föranleda ett afslag. Hvad fraktfarten angår, hemställer jag, om det varit möjligt att icke ingå på förslaget derom, då Norge 1869 medgifvit oss fullständig frihet i detta afseende, utan att fordra reciprocitet och Sverige redan, på sätt chefen för Finans-departementet äfven upplyst, eger dylika sjöfartstraktater med de flesta andra länder, med hvilka vi ega mera utvecklade handelsförbindelser. Hade det då varit tänkbart, att vid uppgörandet af denna traktat Sverige skulle sagt nej till Norges framställning i detta hänseende. Det förefaller mig alldeles uppenbart, att man i detta afseende måst gå Norges önsksningar till mötes och jag har icke ett ögonblick tvekat att gilla ett sådant steg. Detta är hvad Norge vunnit, men hafva vi då icke vunnit något? Jag vågar påstå att vi, långt ifrån att draga det kortaste strået, vunnit ganska mycket; ty lagen utgår från den riktiga grundsatsen, att, med undantag af några uppgifna varuslag, ömsesidig tullfrihet för alla inhemska varor vid land- och sjöväga införsel skall ega rum. Är icke detta en vinst för Sverige, särskildt hvad väfnader angår, då den svenska bomullsindustrien — på sätt äfven den norska regeringen framhållit — ligger betydligt öfver den norska! Det måste väl betraktas såsom en vinst att för sina varor få en marknad, dit de få föras utan tull. I ett annat afseende, hvilket äfven blifvit af Chefen för finansdepartementet framhållet, har Sverige vunnit en fördel, nemligen derutinnan, att de invecklade förhållandena med afseende å trafiken öfver Idefjorden blifvit ordnade. Denna trafik har under nuvarande lagstiftning utbildat sig i en riktning, som innefattar ett ytterst betänkligt kringgående af gällande tullföreskrifter. Genom den föreslagna lagen äro dessa förhållanden ordnade på det sätt, att icke tillfälle gifves till ett sådant kringgående. Jag tror således, att om man noggrannt och allvarligt begrundar frågan och ser på innehållet af den nya lagen, så skall man finna, att vinsten är ömsesidig, och att ett bifall till förslaget, äfven från svensk sida, skall utöfva ett i högsta grad välgörande inflytande på de båda ländernas handels- och sjöfartsförhållanden, ett inflytande som jag vågar sätta högre än en uträknebar förminskning för tillfället i tullinkomster. Man har ifrågasatt, att Utskottet skulle verkställa en uträkning öfver hvad Sverige skulle vinna eller förlora genom förslagets antagande. För min del får jag uttala den åsigten, att sådana uträkningar väl kunna verkställas, men hvad betydelse de hafva, det lemna jag derhän. Då frågan om franska handelstraktaten var före, så gjordes uträkningar, hvilka ådagalade, att Sverige skulle derigenom lida den största förlust; men huru dessa beräkningar slagit ut, det visa våra tullinkomster. En annan ärad talare har själf uppskattat denna förlust till 200,000 å 220,000 kronor. Jag bestrider, att en sådan förlust kommer att uppstå, men om så skulle inträffa, så blir denna lag likväl icke för dyr, ty den skall komma att föra med sig många och stora välgörningar. Om man sålunda ser saken

från en högre synpunkt och icke fäster sig vid de mindre betydande brister, med hvilka detta förslag likasom hvarje annat sådant kan vara behäftadt, så kommer man, efter mitt förmenande, till det resultat, att dess antagande är det enda riktiga och till och med det enda möjliga steg, som nu är att taga. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Nordström: Den siste talaren har inlagt mycken värme i sitt anförande, men likväl hvad sjelfva saken angår icke hunnit längre än till en bevisning af det berättigade i de *allmänna grundsats*er, på hvilka förslaget hvilat. Ingen bestrider dessa grundsatsers riktighet: de voro erkända i princip redan innan den ärade talaren och jag voro födde, men det är dock ett historiskt faktum, att hvarje gång man från svensk sida föreslagit Norge vissa förändringar i mellanrikslagen, har det mött hinder från Norge, derföre att, såsom det uppgifvits, dess intressen ännu icke tålde de ifrågasatta medgifvanden. Hvar och en, som känner sig såsom medborgare af ett samhälle och förbunden med dess intressen, kan icke annat än erkänna att Norge haft full rätt att uppmärksamt beakta *sina* intressen. Icke den ringaste animositet behöfver således här ega rum om vi infoga samma ståndpunkt, ty frågan är blott den, huruvida dessa intressen främjas eller ej genom förslaget antagande. Dervid kommer man sannerligen icke långt med ett sådant upprepande af de allmänna grundsatserna, hvarmed Bevillnings-Utskottets ordförande regalerade oss. Herr Finansministern har åter meddelat åtskilligt om de praktiska följderna af detta förslag, och för min del är jag honom tacksam för dessa upplysningar; men de göra icke tillfyllest, och i en så vigtig fråga som denna tror jag icke man går för långt, om man med fästadt afseende på landets intressen begär en bättre och fullständigare utredning än den Utskottet här framlagt. Det är endast för vinnande af upplysningar jag förordar en återremiss, och sådana bör man väl alltid önska erhålla, äfven om man hör till de längst avancerade i den liberala skolan. Hvad kustfarten beträffar, är det för alla, som närmare tänkt derpå, uppenbart, att en obegränsad frihet i detta afseende för Norges flagga kommer att menligt inverka på rederierna i Sverige. Skall man nu, då upplysningar i detta afseende lätt böra kunna erhållas, underlåta att söka vinna sådana, blott för att under öfvermåttet af känslöfullhet få något bifallet, som de praktiska förhållandena kanske skulle visa vara olämpligt? Jag tror det icke! På grund af nu anförda skäl vidhåller jag mitt yrkande om återremiss.

Herr Bennich: Här hafva några talare yttrat, att man borde återremittera betänkandet, på det Utskottet måtte inkomma med närmare utredning och upplysningar i frågan, innan densamma afgjordes. Hvilka upplysningar, hvilken utredning vill man då vinna! Jo siffror, mycket siffror. Och hvad skulle man deraf draga för resultat? Måhända samma resultat, som en bekant statsekonomisk författare drog af sina siffror för omkring 10 år tillbaka, då han förklarade att inom 4 eller 5 år deretter man skulle få se, att den franska handelstraktaten hade bragt

våra fabriker i ruin. Han framlade siffror i mängd, och det fanns verkligen folk som trodde olycksprofetian. Den förutsagda tiden är förliden och man kan säga att preskription ågätt, men ännu hafva vi lyckligtvis icke sett ruinerna af grusade fabriker. Vål skulle Bevillnings-Utskottet kunna uppställa beräkningar, som visade, att då Norge fört till oss så och så många tusen skålpund varor af olika slag och därför i tull erlagts så och så många tusen kronor, så skulle efter den nya lagens antagande tullafgift för dessa varor icke komma att inflyta och vi således förlora den beräknade summan, likasom enahanda beräkning öfver hvad Norge skulle förlora — hvilket skulle göra vår vinst — kunde uppställas. Men hvem kan på förhand beräkna huru mycket intörseln i följd af tullfriheten kommer att ökas och huru mycket större förlust eller vinst derigenom skall uppstå?

Än vidare frågar jag huru vi skola räkna ut, hvad Sveriges industri vinner på att den får införa sina produkter tullfritt till Norge och att den får för sig öppnad en större marknad än hittills? De Herrar, som förmena sig företrädesvis föra de svenska näringarnes talan, hafva under alla våra strider om dessa saker städse anført såsom skäl för att den svenska industrien borde omgärdas med skydd, att den hade så liten marknad — blott 3 å 4 millioner människor — och att just detta ställde vår industri i ogynsammare förhållanden än andra länders, som hade större marknad. Nå väl! Nu erbjuder denna traktat oss en större marknad — närmare 2 millioner människor mera än förut — men huru skall man kunna räkna ut i siffror, hvilket värde detta medför? För min del anser jag en sådan uträkning omöjlig.

Vidare säger man, att det är oförsvarligt af Bevillnings-Utskottet att icke hafva utredt och beräknat, hvilken verkan kustfartens upplåtande äfven åt den öfverlägsna norska handelsflottan kommer att medföra för den svenska. Huru skall man kunna räkna ut detta? Man kan väl icke bygga beräkningar på förhållanden, som hittills icke existerat. Genom en analogi med den verkan andra länder medgifven kustfart utöfvat skulle man tyckas kunna komma till någon beräkning, ty danska, tyska, nederländska, belgiska, ja den stora britiska handelsflottan med flera andra hafva redan fri kustfart hos oss; men, så vidt jag känner, har denna kustfartsrätt blifvit i ytterst ringa grad begagnad och utöfvat alls intet inflytande på vår egen flotta; och att söka bringa i siffror detta resultat blefve efter min tanke lika overkställbart som ändamålslost. Möjligen gifves det emellertid någon statistiker, som kan beräkna tidpunkten, då vi få skåda — i detta tall väl icke ruinerna — men masttopparne af våra sista, sjunkande fartyg, men jag föreställer mig, att denna uträkning kommer att slå in på samma sätt, som det gick med de märkvärdiga beräkningarne i afseende på franska traktatens verkningar.

Hvad som deremot vill förekomma mig klart och obestriddigt är, att om norska fartyg verkligen komma att uppträda täflande med våra egna i vår kustfart, deraf, såsom af all konkurrens, måste följa fördelar af nedsatt pris och ökad bekvämlighet, fördelar af stor betydelse så väl för industrien som för hvarje enskild, då varuhytet derigenom underlättas och befrämjas. Men att på förhand beräkna omfattningen af

konkurrensens tillväxt och penningvärdet af fraktnedsättningar m. m. låter sig visserligen icke göra.

För öfrigt — jag bekänner det helt uppriktigt — tror jag att, när en fråga af sådan betydenhet som denna skall prövas af en representantförsamling, det icke är rätta sättet att räkna i runstycken statens fördel i ena eller andra fallet. Man bör efter min tanke se sakerna mera i stort och bland annat icke lemna ur sigte den äfven af protektionister eljest erkända betydelsen af en vidgad marknad för landets produkter. Förebräelsen emot Utskottets betänkande för dess brist på siffror synes mig således oförtjent; men den tillika uttalade beundran för en norsk statsman, som framlagt en mängd sådana, vill jag ingalunda förringa. En hvar har sitt sätt att utreda frågor och utveckla deras betydelse. Efter min uppiattning vunnas intet med en återremiss, hvarföre jag måste motsätta mig en sådan och yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Fähræus: Jag anser mig ej ega anledning att ingå i någon pröfning af hvad som är yttradt i afseende på de delar af förslaget, som afse endast verkställighetsåtgärder, reglementariska föreskrifter och kontrollen mot missbruk af den friare handelsgemenskapen. Det synes mig som om i detta liksom i andra dylika fall det är och bör vara regeringsmaktens ensak att ordna förhållandena i dessa delar. Icke heller finner jag mig uppkallad att inlåta mig i pröfning af hvad som blifvit yttradt rörande de underhandlingar, som i frågan äro förda. och de mer eller mindre ensidiga åsikter, som å endera sidan möjligen kunna hafva ådagalagts. Man har härvid talat om nödvändigheten att söka aritmetiskt beräkna fördelarne af den ifrågasatta förändringen å ena och andra sidan. För det första anser jag, att det icke helt och hållet eller uteslutande kan vara fråga om att pröfva ärendet från industriell och kommersiell synpunkt. Frågan är äfven af politisk natur och i det hänseendet äro siffror ofta af underordnad värde. Dessutom har jag för min del funnit tillräckliga upplysningar för ändamålet att hemta af den i allas hand varande officiella statistiken och jag föreställer mig, att dessa varit tillfyllestgörande äfven för Kammarens öfrige ledamöter. Jag har endast velat hålla mig till det faktiska af förslaget. För mig är frågan den, huruvida man kan af förslaget vänta sig sådana fördelar i afseende å den inbördes handeln och de industriella kommunikationerna Sverige och Norge emellan äfvensom i unionellt hänseende, att de böra anses ega företräde framför de nu bestående förhållandena. I detta hänseende får jag i korthet anföra, att jag vid den noggranna granskning, jag företagit af förslagets särskilda delar, jemförda med de nu bestående förhållandena, funnit egentligen tre hufvudsakliga omständigheter, hvarigenom förslaget eger ett afgjort företräde. De äro efter min tanke de väsentliga kärnpunkterna. Jag skulle i några andra hänseenden visserligen hafva önskat ett något längre ömsesidigt tillmötesgående än som skett, men jag lemna detta å sido, då förbättringar i viktigare afseenden äro att emotse. Beträffande först landvägskommunikationen, fäster jag mig företrädesvis vid den medgifna in- och utförseln tullfritt af bomulls- och ylleveror. Hvad man än

må säga om den norska fabrikationens tillväxt, måste man erkänna, att denna förändring skall medföra för husfliten i de vestra provinserna en vidgad marknad i Norge. Den andra delen af förslaget, som jag anser vara af särskild vigt, är den medgifna ömsesidiga fraktfarten emellan det andra rikets hamnar. I detta afseende har en aktad talare åberopat svårigheter för svenska konkurrensen derigenom att från norska statens sida subvention lemnats åt den norska ångbåtsflottan. Jag har mig visserligen bekant, att subvention lemnats åt de ångfartyg, som sköta postföringen med andra länder, men jag kan ej föreställa mig, att man från norska statens sida skulle vilja göra uppoffringar för att befrämja norska handelsflottans trafik mellan svenska hamnar. Den tredje viktiga omständigheten ligger deri, att, då för närvarande såsom regel är antaget, att svenska och norska alster och tillverkningar få sjöledes införas från det ena riket till det andra mot half tull, deremot enligt förslaget svenska och norska varor skulle, då de sjöledes föras direkte mellan de båda rikena, vara tullfria, endast med några smärre undantag. De nu i korthet antydda förhållandena synas mig göra tillfyllest för ådagaläggande af att förslagets antagande otvifvelaktigt skall i väsendtlig mån befrämja det mål, hvartill den svensk-norska föreningen bör syfta. Såväl industriella som kommersiella fördelar skola derigenom vinnas och föreningsbandet i samma mån stärkas. På dessa grunder får jag tillstyrka bifall till förslaget.

Herr Rydqvist: Jag skulle visserligen icke ånyo hafva begärt ordet i denna fråga, om ej talaren från jemtlandsbänken hade så godt som tvungit mig dertill. Han har nemligen använt så kallade argumenta ad hominem och apostroferat mig på detta rum därför, att jag för flera år sedan uppträdtt såsom författare i en skrift, hvilken naturligtvis icke kunnat af honom och dem, som hysa lika åsigter med honom, betraktas annat än med den djupaste fasa. Deremot har jag naturligtvis ingenting att säga, men hvad som förvånar mig är, att man i en diskussion, sådan som denna, och i denna högtärade Kammar, anser sig tillständigt att utpeka, icke talaren, utan författaren. Jag vill emellertid nämna, ehuru det icke alls hör till den sak, som nu är föremål för Kammarens öfverläggning, att denne talare från Jemtland misstagit sig betydligt i sina uppgifter om den i fråga varande skriftställarens så kallade spådomar eller förutsägelser. Antingen har han således aldrig läst den bok, han här velat utpeka, eller också är det så många år sedan, att han glömt bort hvad den innehöll. Författaren slutade sitt arbete med ett: gif akt, motsvarande den bekanta sentensen: "Caveant consules ne quid detrimenti capiat republica;" och äfven om han den tiden föreställde sig som en möjlighet, att svenska näringarne och svenska statsverket skulle komma att lida mer eller mindre betydligt af den då ifrågakämda handels-traktaten med Frankrike, samt deri uti större eller mindre mån verkligen skulle misstagit sig, så kunde möjligen ett dylikt misstag desto hellre vara ursäktligt, som sådana både inom och utom det ekonomiska lagstiftningsområdet tidt och ofta inträffa både här och annorstädes.

städes. Jag ber dessutom att få nämna, att än är tiden icke inne att bedöma verkningarne af franska traktaten. Man måste se dem i sitt stora sammanhang, och traktattiden är ännu icke tilländalupen. Den ärade talaren har sjelf fått vara med och dela följderna af traktaten, då han såsom vice ordförande i Bevillnings-Utskottet två gånger måst tillstyrka en förhöjning af sådana tullafgifter, som Sverige ännu hade rätt att höja, för att dermed betäcka ett deficit i statskassan, som icke skulle förefunnits, om vi ej haft franska handels-traktaten, men i stället haft qvar bestämmelserna i 1863 års tulltaxa. I sak åter, yttrade talaren, att man skall se sakerna från den stora statsmannasynpunkten. Jag erkänner nu gerna min underlägsenhet i förhållande till honom, när det gäller att bedöma statssaker, men jag ber att få fästa hans uppmärksamhet derå, att, i så beskaffade frågor som denna, anser man i länder, hvilka hafva tillgång på verkligt stora statsmän, kanske jemförliga med dem Sverige nu besitter, t. ex. Frankrike, England, Förenta staterna, Belgien, m. fl. att det är nödvändigt för representationen att utreda sakförhållandena, framlägga och afväga fördelar och olägenheter, visa med siffror, när det t. ex. är fråga om en statsinkomst, *hvarom saken handlar*, hvad statskassan kan anses vinna eller förlora på de förändringar af bestående förhållanden, som göras till föremål för representationens bepröfvande. Nu har den ärade talaren, min antagonist i detta som i så många andra fall, förklarar att siffror ingenting betyda, att några hundra eller tusen R:dr mer eller mindre ej har något att betyda. Jag åter, som icke tillhör kategorien af stora statsmän, anser det verkligen vara förtjent att åtminstone tagas i öfvervägande, om svenska statskassans inkomster minskas årligen, icke med några hundra eller några tusen, men väl med några hundra tusen R:dr, och jag har i denna fråga tagit mig friheten att på grund af ett års erfarenhet beräkna ett deficit af 218,000 R:dr; det är likväl pengar. Man må icke tro, att, därför att vi för närvarande simma i öfverflöd och hafva stora statsinkomster, synnerligast på tullen och på brännvin, det alltid skall förblifva på det sättet; tiderna kunna blifva sämre, det har inträffat många gånger tillföre; och Bevillnings-Utskottet kan möjligen ännu en gång få det uppdraget att föreslå förhöjningar i tullafgifterna för att öka inkomsterna. Jag vill emellertid ej längre fortsätta debatten med den ärade talaren; vi hafva motsatta åsikter, *han* anser en utredning af sakförhållandena i en så beskaffad fråga, som denna, vara obehöflig, onödigt och till och med olämplig. Jag åter har en alldeles motsatt åsigt, och dessa båda motsatser kunna aldrig sammanjemkas. Jag vidhåller likväl mitt yrkande om återremiss, på det att Utskottet må komma i tillfälle att med de öfverlägsna statsmannaförmågor och den oerhörda sakkännedom, som tvifvelsutant stå detsamma till förfogande, utreda frågan innan Kammaren fattar sitt beslut.

Herr Nordström: Jag kunde låta gå obesvaradt hvad den utmärkte statsman, som förestår vårt tullväsende, nyss anförde mot mig. Han ville se sakerna i stort, sade han, men det gifves högre och större horisont att se dessa förhållanden från än en traktat om

Riksd. Prot. 1874. 1 Afd. 2 Band.

vissa eftergifter i tullsatserna för den ena eller andra artikeln; denna högre synpunkt är den af en verklig tullförening. Hade den värde statsmannen tagit det i betraktande, då han nyss med en viss öfverdrift vände sig mot mig, så hade han visat att han verkligen sett sakerna i stort. Nu har han ej gjort så, då han uppfattat traktaten endast som ett kontrakt om huru mycket tull skall betalas för det och för det och för hvilka artiklar ingen tull skall betalas. Min ärade motståndare har så förälskat sig i tullsiffror att han icke tror på några andra siffror; han begär dervid ett stort misstag, ty det är andra siffror som här spela hufvudrollen, då man skall beräkna de fördelars värde, staten skall få af en traktat sådan som denna. Han äfvensom en annan talare hafva här framhållit den unionela vigten af det *approchement* mellan begge folken, traktaten skulle medföra, och här har äfven påpekats den stora vinsten af att våra bomullsvaror skulle få en stor marknad i Norge. Jag bestrider ingalunda detta. Men jag önskar en närmare utredning af dessa och andra i sammanhang med traktaten stående förhållanden. Och kastar man en blick på den tid, som förflutit sedan förslaget om mellanrikslagen först kom ut, så finner man, att normännen, som också kunna se saker i stort, vägrade att ögonblickligen gå in på hvad man från svensk sida föreslog dem; de funno att bomullsvaruindustrien i Norge då ännu innehade en relativt låg ståndpunkt och icke skulle kunna uthärda en täflan med Sverige om den blefve frigifven. Jag för min del skattar högt ett sådant sätt att gå till väga vid värden om ett lands intressen och jag anser att äfven vi, till ledning för vårt bedömande af denna fråga, åtminstone bort söka ävägabrunga en *utredning* af de mer eller mindre omfattande fördelar traktaten för oss kan medföra. Hvad är det alltså jag och de med mig liktänkande begära? Hvarom handlar tvisten? Är det meningen att afslå förslaget? Nej, frågan är blott att få en ytterligare utredning, som många af oss anse sig behöfva. Om den först finge ega rum, skulle kanske sedan hela Kammaren biträda förslaget, och det vore ju en ändå större fördel än om det nu skedde mot fleres önskan. En sådan utredning kräfver ej längre tid än att den mycket väl kan vara gjord före Riksdagens slut.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr vice Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Bevillnings-Utskottets förevarande betänkande dels återremiss deraf; framställde Herr vice Talmannen proposition på bifall till betänkandet och, då dervid svarades talrika och starka ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr *Rydqvist* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, återförvisas betänkandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—81;
Nej—6.

Upplästes och lades till handlingarne ett ankomett protokoll af följande lydelse:

Protokoll, hållet inför Herr t. f. Chefen för Justitie-departementet den 9 April 1874.

S. D. Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena m. m. O. M. Björnstjerna hade aflemnat fullmakt, utvisande att han vid riksdagsmannaval, som hållits af Stockholms stadsfullmäktige den 7 innevarande April, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Första Kammare; och sedan fullmakten blifvit funnen vara i föreskrifven form utfärdad samt varit kringsänd till vederbörande fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret, hvilka lemnat densamma utan anmärkning, beslöts, att fullmakten skulle till Hans Excellens Björnstjerna återställas.

In fidem
C. G. Hennmarck.

Anmäldes och bordlades Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 23, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges egendom;

N:o 24, i anledning af väckt motion om vatten- och brödstraffets afskaffande;

N:o 25, i anledning af väckt motion, åsyftande skydd emot förnärmelse af författares eganderätt till musikaliska arbeten eller kompositioner; och

N:o 26, i anledning af väckt motion, åsyftande att bereda vissa rättigheter åt skjutsentreprenörer, hvilka icke tillika äro innehafvare af gamla gästgifverihemman.

Justerades ett protokollsutdrag rörande Stats-Utskottets memorial N:o 59; hvarefter Kammarerna åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Torsdagen den 9 April 1874.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades tre protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen och protokollet för den 26 sistlidne Mars eftermiddagen.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 4 och 8 dennes bordlagda utlåtande N:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående införande af det metriska mått- och vigtsystemet vid trafiken å statens och enskildes jernvägar, äfvensom vid handel med guld, silfver och andra ädla metaller samt ädelstenar och äkta perlor.

Herr Wallenberg: Den i fråga varande Kongl. propositionen innefattar en så obeskrifligt liten förändring i de nuvarande förhållandena med afseende på mått och vikt, att jag, ehuru varm vän af metersystemet, icke anser mig kunna med min röst biträda densamma, emedan dylika små och ofullständiga åtgärder vanligen komma att förorsaka lika mycket omak, lika mycket bråk och förargelse under öfvergångstiden, som det skulle hafva kostat att vidtaga en vida större och mera genomgripande förändring. Då hvarken *posten* eller *tullen* nu fått följa med, så blifver verkligen hela förändringen af så ringa omfattning, att man gerna kan vänta med densamma, tills Regeringen hinner taga under öfvervägande att gifva reformen åtminstone något vidsträckta dimensioner. Dessutom är det anledning att hoppas, att man i grannländerna snart skall företaga denna fråga; och då lär väl tiden äfven vara inne för oss att följa med i samma riktning, sedan vi upphört att gå förut. Men under nuvarande förhållanden och då, såsom sagdt, hvarken *tullen* eller *posten* kunnat inbegripas i det framlagda förslaget, och då vi i afseende på myntet redan hafva lagen af den 23 Maj 1873, så tror jag för min del det är bättre att afvakta tiden än att vidtaga sådana halfva mått och steg, som här äro i fråga satta. Hvad beträffar handeln med ädla metaller och ädelstenar, så komma dessa dyrbara saker säkerligen att vägas på gramvigt utan några särskilda stadganden derom; det

är för öfrigt ett så ringa antal personer, som handla med dylika varor, att någon särskild författning i det afseendet icke torde behövas. Jag anhåller således för närvarande om afslag å Utskottets betänkande.

Herr von Koch: Jag kan väl icke säga mig vara lika ifrig vän af metersystemet som den siste talaren, men jag har dock länge varit af samma tanke som han i afseende på önskvärldheten deraf, att detta system blefve hos oss infördt. Jag kan därför icke annat än, liksom han redan gjort vid remissen af den i fråga varande Kongl. propositionen, beklaga, att det steg, som nu är i fråga att tagas, innefattar ett så ringa framåtskridande. Men jag är af alldeles olika åsigt med honom, enär jag för min del tror, att, då ett steg går i den rätta riktningen och icke innebär något hinder för att sedermera komma vidare framåt, man bör taga detta första steg med af-sigt att längre fram taga de följande. Man bör göra såsom man säger i England: "då jag icke kan få hela min rätt, så tager jag en afbetalning deraf". "I take it as an instalment". Jag tror därför, att det icke är skäl att förkasta hvad som nu bjudes. Ehuru jag således om icke i sätt dock i sak instämmer i den siste talarens åsigt, har jag icke kunnat undgå att fästa mig vid ett yttrande af samme talare vid remissen af den Kongl. propositionen, ett yttrande, som föreföll mig orättvist mot en auktoritet, på hvilken vi alla sätta högt värde. Talaren påminde då om de kända förhållandena vid 1853 års riksdag och gjorde en allusion på hvad han kallade en förening "mellan den högsta vetenskapliga bildningen och den mest framstående okunnigheten". Han har här tydligen syftat på en framstående medlem af Vetenskaps-akademien, General F. J. Wrede, samt en inflytelserik ledamot af det då varande Bondeståndet, Petter Jönsson i Träslända, hvilken vi gamle alla komma ihåg. Jag tror för min del, att det icke var så farligt med den senares okunnighet; ty om den fanns, så var den dock hos den i fråga varande personen parad med en god del *sens commun*. Från sin ståndpunkt uppfattade han mycket väl, på hvilken sida argumenten under diskussionen tröto; och då kastade han sig öfver på den sida, der han fann argumenten bättre. Det var kanske just denne kloke och väl beräknande bonde vi — såsom anfallet mot honom ock nu antyder — kanske i *andra* rummet hade att tacka för det stora steg, decimal-systemets införande m. m., som då togs. Jag tror icke, att man kunnat komma längre under då varande förhållanden eller det vara skäl att beklaga den utgång, som frågan 1853 fick. Hvad jag vidare ville anmärka mot den ärade talarens yttrande vid remissen, gällde det, att han då förklarade, det Vetenskaps-akademien nu förfarit på samma sätt, som vid 1853 års riksdag, och afstyrkt den föreslagna förändringen. Han har häri gjort Akademien orätt; ty Akademien har nu icke yttrat sig mot det metriska systemets införande, utan tvärtom tillstyrkt alla de förändringar, hvaröfver Kongl. Maj:t begärt dess yttrande. Hvad den afstyrkt, var endast, att man skulle, såsom Trafik-styrelsen föreslagit, antaga ett par benämningar, hvilka skulle motsvara i Danmark och Norge brukade nya namn vid tillämpning af metersystemet. Detta

gjorde Akademien just i syfte att en gång kunna få metersystemet infördt *vent och utan några nya namn*. Jag tror icke, att Vetenskapsakademien nu står på samma punkt, som den förr gjorde. Akademien har äfven i detta afseende otvifvelaktigt väl följt med sin tid; och jag tror också, att det i allmänhet kommit derhän, att man mer och mer inser nödvändigheten af det metriska systemets införande, ehuru visserligen icke på den grund, som den siste talaren anført, eller att detta system skulle vara mera *vetenskapligt* än alla öfriga. Jag kan icke tillmäta mig någon sakkänedom i detta afseende; men på vetenskapliga auktoriteter, för hvilka jag måste buga mig, tror jag icke, att så är förhållandet, utan att vårt nuvarande system är fullt lika vetenskapligt — "enkelt och rationelt" — som det metriska. Men, såsom Vetenskapsakademien säger, vi kunna icke hoppas att införa *vårt system* på världsmarknaden, medan deremot det metriska gör sig alltmera allmänt gällande; och i *samfärdselns intresse* är det derför fördelaktigt, om äfven hos oss det metriska systemet antages.

I den Kongl. propositionen förekommer ett yttrande, vid hvilket jag fäst mig, emedan, om det förhåller sig såsom der säges; det ser ut, som om allt hopp om ett temligen fullständigt införande af det metriska systemet vore staldt på en mycket aflägsen framtid. Det säges nemligen, att öfvergången till det franska systemet i hög grad försvåras derigenom, att det icke finnes några jemförelsepunkter mellan detta system och vårt nuvarande. Det är visserligen sannt, att vi nu icke kunna få några sådana jemförelsepunkter, som vid den sista förändringen, då vi fingo behålla våra gamla enheter, fot och skålpund. Men sådant kunna vi icke vänta oss, äfven om vi skjuta upp med det nya systemets införande aldrig så länge; och då detta under tiden antages hos de flesta andra nationer, så blifva vi slutligen temligen isolerade. Jag kan icke heller gå in på den åsigten, att något behof i detta afseende ännu icke skulle hafva gjort sig kämbart gällande. Våra redbarare köpmän anse det säkert vara af stor vigt att få ett system, som är med andra länders gemensamt. Prisnoteringarne i alla tidningar äro nu ett "abrakadabra", som till och med få köpmän eller tidningarnes egna utgifvare sjelfva begripa. Äfven såsom landtbrukare är man ofta i sina affärer nödsakad att verkställa reduktioner till eller från det metriska systemet. Den s. k. holländska vigten, hvilken är alldeles densamma som den franska gramvigten, är numera den, hvarefter man, åtminstone i södra Sverige, nästan allmänt säljer sin spanmål. Och hvarje landtman, som vill veta hvad han bör kunna få för sin säd, måste sätta sig så in i förhållandena, att han vet och förstär bedöma de noteringar, som ske på de viktigaste spanmålmarknaderna. Alla, som sälja smör på en af våra bästa marknader, Köpenhamn, få vanligen sin betalning efter priset på 112 kilogram — 224 danska skålpund = en s. k. Tönde. Denna är hvad som noteras i "Berlingske" och "Sydsvenska" tidningarne. En öfvergång till det nya tror jag för min del icke skall blifva så kinkig och så utan alla jemförelsepunkter. Hvad kilogrammen beträffar, så äro $8\frac{1}{2}$ kilogram så nära 20 skålpund, att skilnaden torde för alla praktiska angelägenheter blifva af ringa betydelse;

8 $\frac{1}{2}$ kilogram utgöra nemligen noga räknadt 19,992 svenska skålpund, d. v. s. att skillnaden är $\frac{8}{1000}$ skålpund.

Hvad längdmåttet eller foten beträffar, så måtte fötterna vara olika hos alla nationer; nästan alla mäta med fot, men ingenstades har man i detta afseende haft lika mått. Man borde nu antaga en internationel eller normal-fot. Om vi nu skulle förklara, att fötterna i Sverige i allmänhet äro litet längre än hos våra förfäder, eller att deras medeltal af fotlängd varit oriktigt beräknadt, kommer man tro-ligen sanningen närmare. Engelsmännen anse åtminstone den aristo-kratiska, d. v. s. den norrmanniska, foten vara och böra vara mycket lång. Vår nuvarande fot är temligen nära 30 centimeter; differensen utgör endast 0,0030959 eller $\frac{3}{1000}$ meter. För praktiska ändamål blefve väl detta utan särdeles betydelse. Jemförelsen blef sedan, att $3\frac{1}{3}$ fot vore 1 meter, 3 meter 10 fot och 6 meter 20 fot, eller 10 alnar. Alla köpare fingo litet på köpet, både ved, vadmal och siden. Jag har sjelf varit i tillfälle att höra, huru lätt t. ex. våra arbetare vid sågverken lära sig både de franska och engelska måtten; och hvad beträffar de nya orden och termerna, så blir det dem säkerligen icke svårare att inlära orden kilogram och meter, än det varit att lära sig telegram och telegraf och andra dylika ord, då de första gången infördes. Jag har framställt dessa anmärkningar, emedan jag velat för min del förklara, att jag icke finner några oöfvervinneliga svårigheter möta för införande af metersystemet i dess helhet. Icke heller andra nationer hafva, så vidt jag vet, haft lättare än vi att finna behöfliga jemförelsepunkter vid öfvergången till ett nytt system. Enligt min öfvertygelse blifver för oss en sådan öfvergång med hvarje dag nödvändigare; och då vi nu, ty värr, icke kunna få reformen på en gång genomförd, så anser jag allt skäl att vidtaga åtminstone de åtgärder, som nu äro föreslagna. Af Tullstyrelsens utlåtande finner jag, att denna styrelse säkerligen skulle lemnat sitt förord till reformen, om det varit frågan om dess införande i allmänhet, men att den nu icke velat tillstyrka dess antagande särskildt inom tullen. Jag vågar icke antaga annat, än att Tullstyrelsen i det fallet haft rätt, och att en sådan förändring, hvad tullgöromålen angår, lämpligast torde ske i sammanhang med det nya systemets allmänna införande inom riket. Men skola vi vänta med alla åtgärder i detta afseende, tills vi få lättare jemförelsegrunder emellan gamla och nya vigrer och mått, då kommer verkligen hela reformen att uppskjutas *ad calendæ Grævas*. Då jag emellertid anser, att den af Kongl. Maj:t nu förelagna förändringen är ett steg i den rätta riktningen, så får jag för min del anhålla om bifall till Utskottets hemställan.

Grefve Mörner, Oscar: Då jag antecknat mig såsom reservant i anseende till det föreliggande betänkandet, så torde jag böra med några ord angifva de orsaker, som bestämt mig dertill. Såsom vi veta, har Sverige för närvarande ett fullständigt mått-, mål- och vigt-system, som allmänt begagnas, utom i medicinalväsendet och apoteks-rörelsen; och detta allmänt begagnade system har äfven visat sig godt och ändamålsenligt. Jag vill då fråga, hvar den stora nyttan skulle ligga i att införa det nu ifrågasatta nya systemet vid jern-

vägarne. Det säges visserligen, att samfärdseln med andra nationer derigenom skulle väsendtligen underlättas. Det må till en viss grad vara möjligt. Men så framt den siste talaren hade rätt i sitt yttrande, att förvandlingen vore ganska lätt att göra från det franska systemets bestämmelser till det svenska, så tyckes det icke heller böra möta någon synnerlig svårighet för Trafikstyrelsen och dess tjänstemän att verkställa de behöfliga reduktionerna vid de tillfällen, då det kan komma i fråga för samfärdseln med andra länder. Deremot vågar jag påstå, att för trafiken inom landet den föreslagna förändringen icke kommer att medföra den ringaste lättnad. När nu en person skickar sina varor på jernvägen, så vet han, huru mycket han skickar, t. ex. 200 skålpund, och huru mycket han enligt gällande taxa bör betala derför. Men om nu åter detta så kallade metersystem skall införas till begagnande vid jernvägstrafiken, så blir säkerligen det stora flertalet urståndsatt att göra några beräkningar eller utöfva någon kontroll på huru mycket de böra betala för sitt fraktgods; och åtminstone under flera år bortåt blir det dem nära nog en gåta, huru debiteringen verkställs. Jag föreställer mig, att den växande rörelse, som man nu iakttagit på de svenska jernvägarne, i ojemförligt högre grad härrör från den inre trafiken än den påverkas af den utländska, och då tyckes det mig vara mycket riktigare att behålla hvad vi hafva, då detta visat sig för denna inre trafik vara dugligt och ändamålsenligt, och hellre låta jernvägarnes tjänstemän dragas med det ringa besväret att reducera de svenska måtten och viktterna, då det kan komma i fråga vid beröringen med utlandet, än att vidtagna förändringar, som skulle inverka störande på hela den inre rörelsen. Man har här velat åberopa exempel från utlandet; men efter min tanke hålla dessa exempel icke så alldeles streck vid jämförelsen med de svenska förhållandena. Att man i Tyskland vid jernvägarne infört det nya systemet, det hade sitt goda skäl deri, att man der hade en oändlig myckenhet af olika slags mått och vikt, hvaraf slutligen ett verkligt kaos hade uppstått, i hvilket man nödvändigt måste bringa någon ordning. Huruvida detta ändock har lyckats, det kan ännu vara tvifvel underkastadt. Jag ber att såsom ett exempel på, huru det nu införda nya systemet tillämpas, få berättas, hvad som hände mig i fjor på en resa i Tyskland. Jag kom till en station, der man vägde mitt bagage, och det befanns då utgöra 100 zollpfund; vid en annan station vägde man det åter, och det hade då blifvit 105 pfund, slutligen kom jag till en tredje station, der man åter vägde samma bagage — det hade icke ökat med så mycket som en knappnål — och resultatet af vägningen blef der 110 zollpfund. Detta skedde oaktadt å alla tre ställena samma vikt, nemligen zollpfund, skulle begagnas. Jag vill blott fråga, om icke, genom den nu föreslagna förändringens införande, det möjligen kunde hända, att dylika märkvärdiga vägningar komme att inträffa äfven i Sverige utan att allmänheten vore i stånd att kontrollera deras riktighet. Hvad Norge och Danmark beträffar, så äro förhållandena derstädes olika mot hos oss; man har der ännu icke allmänt infört decimalindelningen och har således verkligt behof af en förändring i sådan riktning. Ehuru jag så till vida delar den förste talarens åsigt,

att jag anser sådana små och halfva steg som de nu föreslagna göra mera skada än nytta, och att, om någon förändring skall ske, det är bättre att taga steget fullt ut, så får man icke glömma, att Sverige redan har ett ganska tillfredsställande decimalsystem; och jag har icke försport, att några olägenheter någonstädes yppat sig vid dess tillämpande. Vid sådant förhållande kan jag icke inse nyttan af att införa ett nytt system, som blefve främmande för den stora mängden af landets innevånare och endast skulle förorsaka villervalla och trassel och göra det vida svårare för dem, som begagna jernvägarne till fraktfart, att kontrollera sina kommissionärer och veta, huru mycket de rätteligen böra betala. Det är på dessa grunder, som jag motsatt mig den föreslagna förändringen; och jag har ännu icke funnit anledning att frångå denna min åsigt. I den inre trafikens intresse, hvilken, jag upprepar det, vid våra svenska jernvägar efter min tanke är af vida större vikt än den utländska, anser jag mig allstå fortfarande böra yrka afslag å Utskottets framställning och således äfven å Kongl. Maj:ts proposition i detta hänseende. Hvad frågan om guld, silfver och ädla stenar angår, så får jag säga, att det är mig alldeles likgiltigt, huru man väger dessa varor. Guldsmederne sätta nog sitt pris derpå, oberoende af det ena eller andra systemet; och finna de för sig fördelaktigt att använda gramvigten, så är det ju intet, som hindrar dem derifrån. Att antaga en särskild författning endast för handeln med dessa artiklar anser jag således äfvenledes öfverflödigt och finner mig för den skull befogad att yrka afslag å propositionen i dess helhet.

Herr von Gegerfelt: Då föremålet för vår pröfning väl skall utgöras af hvad som *är* och ej af hvad som *icke är* af Kongl. Maj:ts föreslaget, anser jag mig icke böra ingå i något bedömande af önskligheten eller lämpligheten af det metriskas systemets införande till allmänt eller vidsträcktare bruk, än den Kongl. propositionen afser. Att systemet är fördelaktigt för jernvägstrafiken och kommer att der medföra lättnad, synnerligast när gods skall polletteras till utländska orter, är uppenbart. En talare har anmärkt, att svårigheterna vid öfvergången till metersystemet blefve lika stora vid ett sådant delvis införande deraf, hvilket här är föreslaget, som om det på en gång i sin helhet genomfördes. Jag vågar bestrida detta, ty en förändring i vigtsystemet till allmänt bruk medför stora betänkligheter och olägenheter, då deremot för dess införande vid jernvägstrafiken högst obetydliga, om ens några, svårigheter möta. Den stora allmänheten lär väl äfven nu ganska litet kontrollera taxeberäkningarne på jernvägen, utan lemna sina varor och betalar. Den mera bildade allmänheten åter gör sig nog reda för hvad metersystemet innehåller, och i alla händelser vore dettas införande vid jernvägstrafiken ett medel att förmå allmänheten dertill och skulle på det sättet bereda lämpligheten af systemets införande i dess helhet framdeles. Att en fördel icke kan vinnas i så stor omfattning, som man skulle kunna önska, utgör icke något hinder för att taga den i den omfattning, som bjudes, då icke någon olägenhet deraf kommer. Jag får på dessa skäl yrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det är ungefär ett år sedan det hos Riksdagen gjordes framställning derom att, med upphäfvande af den gamla indelningen af våra vägar i halfva och fjerdedels mil. milen i stället skulle uppdelas i tiondedelar, och såsom orsak till en sådan förändring anfördes, att jernvägarne redan voro indelade efter decimalsystemet, och att förändringen således skulle leda till enhet. Denna framställning, som af Riksdagen biträdades, föranledde en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och Kongl. Maj:t utfärdade en författning i enlighet med Riksdagens förslag, hvilken, om jag icke misstänker mig, utkom i slutet af år 1873. Nu vill man kasta bort den der enheten, som man var så angelägen att vinna, och gå in på ett helt annat system för jernvägarne. Om man fortgår på sådant sätt, undrar jag just, hvad vi kunna hafva att vänta vid nästa riksdag i samma syftning.

Det har blifvit sagdt här, att införandet af det metriska systemet vid jernvägarne skulle blifva af så stort gagn vid pollettering af gods till utländska orter. Ja! det är möjligt, att det kunde blifva beqvämt för jernvägstjenstemännen, men deremot komme det helt visst att blifva obeqvämt och medföra olägenheter för den stora allmänheten. Denna skulle då antingen nödgas vid jernvägsförsändelser utan all egen pröfning af vigten underkasta sig de fraktafgifter, som kunde den affordras, eller ock, om den ville utöfva någon egen kontroll, förse sig med en dubbel uppsats vigter, en af franska vigter för försändningar med jernväg, och en uppsats af vigter efter vårt antagna decimalsystem, för att användas i handel och vandel, der detta vikt-system är det lagligen gällande. Och hvarföre införde man väl decimal-systemet, om icke just för att vinna enhet i mått och vikt? Nu, sedan man väl fått enhet, och allmänheten hunnit något vänja sig vid den närvarande ordningen, då skall man för den obetydande omständigheten af beqvämligheten för en eller annan jernvägstjensteman kasta öfver bord hvad man vunnit och åter införa ett dubbelt vikt-system. Vetenskaps-akademien har också, såsom Herrarne kunna finna å pag. 4 i Utskottets betänkande, uti sitt utlåtande i ämnet förklarar, att vårt decimalsystem vore fullt lika godt och rationellt som det franska metersystemet, ehuru Akademien, då det icke kunde sättas i fråga att vårt system skulle kunna göras till ett världssystem, från samfärdselns synpunkt ansett, att vi finge finna oss uti att så småningom gå öfver på det andra systemet. Vi hafva väl ändå nog brådtom vid att gifva oss in på sådana här förändringar. Det vill synas mig, att, när England med sin ofantliga samfärdsel med andra länder kunnat reda sig utan denna förändring, så skulle vi också kunna göra det. Men i England ser man i främsta rummet på hvad som är beqvämt för landets egna innevånare och undviker att bereda dessa olägenheter, för att göra det beqvämt för utländingen; vi hafva en passion att gå i en alldeles motsatt riktning. Jag har för min del med särdeles nöje genomläst det yttrande i denna fråga, som afgifvits af General-tullstyrelsen; ty denna myndighet har satt de svenska förhållandena i första rummet och på den grund afstyrkt att för närvarande, innan det nya mått- och viktssystemet blefve allmänt antaget, tillämpa det särskildt inom tullväsendet. Hufvudsakligen på

de skal, som innefattas i detta Tullstyrelsens yttrande, anhåller jag om afslag å Utskottets betänkande.

Herr Statsrådet Bergström: De talare, som yrkat afslag å Utskottets betänkande och Kongl. Maj:ts proposition, hafva, synes det mig, utgått från olika synpunkter. Grefve Mörner, Oscar, tycktes vara af den åsigten, att det metrisk systemet icke någonsin borde i vårt land införas, under det Herr Wallenberg åter ansåg Kongl. Maj:ts proposition innehålla för litet och ville att man skulle på en gång och fullständigt öfvergå till metersystemet. Den sistnämnda frågan, huruvida man borde med ens öfvergå till detta system, har hos Regeringen varit föremål för allvarliga öfverläggningar, och det är den frågan, som här väger mest; för min del tror jag icke, att vårt land ännu är moget för systemets införande i dess helhet. Om vi gå till systemets eget hemland, så finna vi, att systemet äfven der icke lyckades att göra sig fullt gällande under en lång följd af år. År 1812 blef nemligen det då redan sedan länge i detta land införda systemet, hvad angick dess decimala indelningar, genom ett dekret afskaffadt. Grundenheten bibehölls väl; men de decimala indelningarne och beräkningarne fingo åter lemna rum för de duodecimala och binära, och först år 1833 blef systemet ånyo fullständigt infördt. Nu kan det icke förnekas, att det har ett stort teoretiskt intresse att få ett sådant internationelt system infördt äfven i vårt land; men jag tror icke, att detta får vara en bestämmande synpunkt för lagstiftningen. Man måste fästa afseende icke allenast vid de bildade medlemmarne af samhället, för hvilka gemensamheten med det öfriga Europa naturligen har så mycket lockande, utan äfven vid den stora allmänheten, som icke har detta intresse, på alla dem, som måste köpa och handla i hamnarne, salubodarne och på torgen. Om man, utan behörigt afseende å sådana förhållanden, lagstiftar alltför mycket efter egna önskningsar, då fruktar jag, att man gör sig förtjent af att kallas ideolog, och det är ett ord, som icke har god klang bland praktiske män.

Hvad beträffar de områden, inom hvilka det metrisk systemet nu är ifrågasatt att införas, så föreställer jag mig, att detta systems tillämpning vid handel med ädla metaller är en nödvändig följd af myntlagen den 30 Maj 1873. Det är väl sannt, att myntverket väger efter gramvigt; men deraf följer icke, att, då man köper arbetadt guld eller silfver, man får detta sig tillmätt efter nämnda vigt, hvilket väl torde vara nästan nödvändigt. Antag, att jag vill köpa arbetadt guld för ett 20-kronstykke, som jag vet innehåller 8,9606 gram myntguld, hvaraf $\frac{1}{10}$ delar rent guld, så är det väl också naturligt, att jag önskar veta, huru mycket i gram jag får i köpet, för att derefter kunna bedöma priset.

För jernvägstrafiken tror jag likaså, att metersystemet skulle medföra stora fördelar. Den siste talaren har anmärkt, att den författning, som under nästlidne år utkom om landsvägsmilens uppdelning i tiondedelar, skulle utgöra hinder för metersystemets införande vid jernvägarne. Detta kan jag icke förstå; ty landsvägar äro ett, och jernvägar ett annat. Det är här dessutom en omständighet, som

särskildt är för mig bestämmande. Jag tror nemligen, att öfvergången till metersystemet endast är en tidsfråga, och då inom kort nya taxor för jernvägstrafiken måste utarbetas, vore det väl att derförinnan hafva det nämnda systemet fastställt åtminstone för denna rörelse, på det man icke måtte utsätta sig för att helt snart få verkställa en ytterligare omarbetning af taxorna.

Hvad postverket angår, vore det visst önskligt, att det metriska systemet, som redan länge begagnats i och för den utländska brefvexlingen, blefve infördt äfven vid den inländska; men såsom man torde erinra sig, har Generalpoststyrelsen framställt åtskilliga betänkligheter vid att för närvarande göra någon ändring i brefsatserna, då så stora reformer nyligen egt rum inom postväsendet, hvilkas resultat ännu icke kunde bedömas. Detta har varit det hufvudsakliga motivet, hvarföre en vidsträcktare tillämpning af systemet för postverket icke blifvit föreslagen.

Den siste talaren har såsom motiv för sitt yrkande om afslag å Kongl. Maj:ts proposition åberopat General-tullstyrelsens utlåtande i ämnet; men jag tror icke, att detta kan gälla saken i sin allmänlighet. Det gäller mycket riktigt för hvad Styrelsen velat bevisa, eller att, så länge våra grannländer och de flesta andra länder icke antagit det ifrågavarande systemet, vore det icke lämpligt att införa detsamma till allmänt bruk i Sverige. Men att detta yttrande skulle ega någon sådan allmängiltighet, som den nämnde talaren velat deråt gifva, kan jag icke finna.

Jag är för min del betänkt på att föreslå Kongl. Maj:t att förordna om utarbetande af en lättfattad framställning af det metriska systemet och att derefter föreskrifva att undervisning i och öfning med reduktioner till och från detta system skall ega rum så väl i elementarläroverken, som folkskolorna. Först när kunskapen om systemet sålunda blifvit spridd i landet, anser jag tiden vara inne att tänka på systemets fullständiga införande, och jag vill till lugnande af den farhåga, en föregående talare uttryckt, nämna, att jag anser den tiden icke vara så synnerligt aflägsen. I sådana frågor som denna måste man emellertid handla med mycken varsamhet, och jag vill påminna om den försigtighet, hvarmed man gick till väga, då man här i landet införde decimalsystemet. Sedan Riksdagen omsider bestämt sig för denna reform, hvarom fråga första gången väcktes 1823, lät Regeringen, som drog i betänkande att effektuera Riksdagens beslut, frågan hvilat under en längre tid, hvarunder den förberedande åtgärden vidtogs att införa undervisning i systemet i skolorna, och, såsom bekant, blef systemet först 1855 fullständigt antaget.

Jag tror, att i den nu föreliggande Kongl. propositionen behörig hänsyn blifvit tagen både till tidens fordringar och till en välberäknad varsambet, och jag tillåter mig derföre förorda bifall till propositionen.

Den skriftliga uppfattningen af detta mitt yttrande kommer icke att af mig justeras.

Grefve Mörner, Carl Göran: Så vidt till min kunskap kommit, hafva inga bestämmelser ännu blifvit meddelade, som ändra lödig-

heten af verkguld och verksilfver; denna beräknas för närvarande icke efter gramvigt, utan efter vårt gamla vigtsystem. Således behöfva vi icke för den saken införa det metriskas systemet, utan detta torde först då kunna blifva behöfligt, sedan en förändring i lödigheten blifvit i vederbörlig ordning beslutad, och i det afseendet har jag mig icke bekant att något förslag blifvit gjort.

Att undervisning meddelas i det nya systemet, kan visst vara mycket bra, men jag hoppas dock för min enskilda del, att, då både elementarläroverken och folkskolorna redan hafva så tillräckligt många ämnen att sysselsätta sig med, att de hafva fullt upp att göra för att hinna med dem, Ecklesiastikministern skall betänka sig innan han belastar dessa skolor med ett nytt undervisningsämne.

I mitt yttrande tog jag mig friheten åberopa Generaltullstyrelsens utlåtande i ämnet såsom ett stöd för min mening, och jag skall nu anhålla att få ur detta utlåtande uppläsa några ord, som synas mig synnerligen afsevärda. Det heter nemligen der; att styrelsen "lika med mötet", det nationalekonomiska mötet i Köpenhamn år 1872, "ansett önskvärdt att metriskas mått- och vigtsystemet blefve antaget inom de skandinaviska länderna och särskildt Sverige, men deremot, beträffande förslaget att gramvigten skulle, innan nämnda system blefve allmänligen inom Sverige till iakttagande påbjudet, antagas såsom tullvigt, förklarar sig icke kunna dela mötets åsigt". Det säges således, att det vore önskvärdt, att det metriskas systemet blefve infördt, men att deremot, så länge systemet icke blifvit allmänt här i landet påbjudet, gramvigstens antagande såsom tullvigt icke syntes styrelsen lämpligt. Det är således systemets allmänna antagande, som här förutsättes såsom vilkor för en förändring, och detta upprepas och betonas ytterligare i sista raderna af utlåtandet; jag håller före, att denna åsigt tål vid, att man något fäster sig vid densamma. Jag tror också, att det är angeläget att tillgodose den stora allmänheten och icke bekvämligheten för en eller annan utländsk köpman, som nog reder sig i alla fall med sina försändningar. Jag vill här icke tala om våra importörer, om hvilka det väl i allmänhet får förutsättas att de äro så skickliga räknemästare, att de utan svårighet skulle kunna reda sig med det nya systemet; men helt annat blefve förhållandet med den stora allmänheten. Denna vet nu, hvad den i förekommande fall har att betala för varor och för sändningar; men, derest både nya vigter och nya beräkningar för väglängden skulle införas, och allmänheten således finge att göra med två obekanta storheter på en gång, tror jag verkligen, att den skulle blifva satt på ett för hårdt prof.

Herr von Koch: Jag begärde ordet egentligen med anledning af ett yttrande från Herr Civilministern, som min national-högfärd förbjöd mig att lemna alldeles obesvaradt. Han talade nemligen om huru svårt fransmännen haft att göra sig förtrogna med det metriskas systemet och ville deraf sluta, att förhållandet skulle blifva detsamma med oss. Huru högt jag än skattar den franska nationen i afseende å stora naturliga anlag, tror jag dock icke, att vi behöfva ställa oss i paritet, åtminstone med fransmännen af 1812, och icke heller med

dem af 1874 i afseende å kunskaper och upplysning hos det öfvervägande flertalet af befolkningen. I Frankrike är frågan om folkundervisning bör ega rum omtvistad och föga eller intet är därför gjordt. Hos den, som, lika med mig, några år lefvat med folket och haft tillfälle att se med hvilken lätthet detta, åtminstone på den trakt jag bor, satt sig in uti decimalsystemet, och hvilken färdighet folkskolebarnen ega i räkning, uppstår ej någon farhåga, för att införandet af det nya systemet på det hållet skulle mötas af några svårigheter. Hvad de äldre beträffa, torde alla som rest utrikes eller bott å gränsort funnit huru jemförelsevis lätt en svensk äfven af tjänsteklassen reder sig med främmande mynt, mått och vikt. Emellertid erkänner jag till fullo vigten af hvad Herr Civilministern anført derom, att man bör i allmänhet gå till väga med försigtighet, endast man icke drifver denna derhän, att man icke går, står alldeles stilla eller går baklänges. Jag är mycket glad öfver det meddelandet, att ett ytterligare steg framåt blifver taget, då undervisning i metersystemet blifver i rikets elementarläroverk och skolor meddelad, hvilket, såvidt jag fattade honom rätt, skulle ske genom att under räknetimmarna uppställa räkneexempel i detta system och icke, såsom den föregående talaren föreställde sig, genom att göra metersystemet till ett nytt undervisningsämne. Blifver en sådan åtgärd vidtagen, kommer det icke att dröja länge, förrän allmänheten tillegnar sig kännedom om metersystemet, och kunna vi endast motse att detta blir infördt, så snart sådant skett, hafva vi all anledning att vara tillfreds. Jag tror, att det sätt att gå till väga att taga hvad som bjudes är klokare, än den af en talare förordade utvägen "tout ou rien", och jag fortsätter därför mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Bergström: Jag skall denna gången fatta mig helt kort och vill endast anmärka, att det argument, den nästföregående talaren använder mot det metriska systemets införande vid handel med ädla metaller, eller att någon ändring icke skett i de gamla bestämmelserna för lödigheten, icke väger särdeles tungt. Ty lödigheten har med vigten alls icke något att skaffa; den uttrycker endast graden af finhet hos de bearbetade ädla metallerna eller förhållandet mellan de i bearbetningen ingående delarne af den rena ädla metallen, å ena sidan, och de delar koppar eller annat, hvarmed upblandningen sker, å den andra sidan. Så innehåller till exempel tolfödigt silfver 12 delar rent silfver mot 4 delar koppar; på samma sätt består myntguldet af $\frac{2}{10}$ rent guld och $\frac{1}{10}$ del koppar, och detta förhållande mellan de olika beståndsdelarne, den såkallade lödigheten, blir städse detsamma, det må vara fråga om hvilken kvantitet af den bearbetade metallen som helst. Jag tror således icke, att detta argument har någon betydelse.

Den samme talaren ville i mitt förra yttrande finna en anledning till farhåga för att det metriska systemet skulle komma att införas i skolorna såsom ett nytt undervisningsämne. Såsom jag hoppas, har den siste talaren redan öfvertygat honom, att mina ord icke gifvo skäl till en sådan fruktan; ty min mening var naturligen en-

dast, att reduktioner till det metriska systemet skulle anbefallas till öfningsexempel vid den matematiska undervisningen. Att sådant redan sker vid elementarläroverken, är jag nästan säker på, åtminstone fick jag under min skoltid öfva mig med sådana reduktioner, och det vore, hvad angår elementarläroverken, således endast fråga om att ytterligare tillskärpa, det dylika öfningsexempel må flitigt användas.

Den skriftliga uppfattningen af detta mitt yttrande kommer ej att af mig justeras.

Herr Wallenberg: Så utan allt värde var väl dock icke Grefve C. G. Mörners erinran om att inga nya bestämmelser blifvit meddelade angående lödigheten af verkguld och verksilfver. Den siste talaren förbisåg att förrän gramvigten blir på alla vägbara varor tillämpad, kommer den ej att ingå i allmänhetens föreställningssätt. En obetydlig partiel reform bidrager icke härtill. Detta är dock i det hela en smäsak, och de, som hafva råd att köpa ädla metaller, komma nog också till rätta med beräkningen af deras pris, och tillverkarne lära väl med det ena eller andra systemet lika väl se sina fördelar till godo. Men hvad jag fäste mig vid i den siste talarens anförande var det, att han gjorde en liten digression till Frankrike och påpekade, huru svårt det metriska systemet hade haft att der göra sig gällande, och huru det till och med en gång blifvit återkalladt efter att redan hafva varit infördt. Denna jämförelse håller dock icke riktigt streck; ty i Frankrike har man aldrig kommit fram med ett sådant förslag som det här föreliggande, att införa det nya systemet för vissa klasser och yrken, medan man i allt öfrigt fortfarande skulle bibehålla det gamla. Något sådant har det aldrig varit fråga om i Frankrike, allt sedan det metriska systemet der blef antaget genom lag. Såsom bevis för, huru långsamt reformer af detta slag i allmänhet gå, anförde den ärade talaren vidare, huruledes frågan om decimalsystemets införande här i landet, efter att första gången hafva kommit på tal redan år 1823, icke kunde bringas till lag förrän år 1855. Men orsaken härtill var icke, att det gick långsamt särskildt med denna sak; utan förhållandet var, att det gick lika långsamt med alla andra reformfrågor också. Så har det alltid varit med de reformer, som hos oss ifrågasatts; ibland stå de långa tider stilla, ibland komma de ett litet stycke framåt; och det är icke möjligt att genast genomdrifva en reform, om den än är aldrig så klok. Jag erinrar mig mycket väl, huru Regeringen ständigt af Riksdagen påmindes om önskvärdheten af decimalsystemets införande; men icke desto mindre låg frågan der år efter år ända till 1853, utan att just något blef vidgjordt i densamma. Ändtligen kom saken i gång; men när det då blef fråga om antagande af det metriska systemet, ville man icke taga steget fullt ut, utan stannade på halfva vägen. Vid det tillfället hade det dock varit mycket lättare att införa detta system, då man hade så många jämförelsepunkter att vägleda sig med i de förut gällande mått- och vigtsystemen.

Det yttrades vidare af den ärade talaren, att man förtjenade namnet af en *ideolog*, om man hyste en sådan tanke som att på en

gång vilja införa ett nytt system i dess helhet. Om det är *ideologi* att omfatta den åsigt, att man bör hafva enahanda sätt att mäta och väga till begagnande i alla praktiskt förekommande bruk, och att man hellre vill hafva *en* förändring i den riktningen på en gång ordentligt gjord, än att erhålla ett lappverk, som kanske endast blir hinderligt under en följd af år bortåt och slutligen ändock måste gifva plats för reformens fullständiga genomförande, — ja! i sådant fall är äfven den store Rikskanslern *ideolog*; ty han har infört ett gemensamt system att mäta och väga i de rik, der han regerar, och detta utan några sådana föreskrifter som att det först skulle ske vid tullen eller vid posten, innan man ginge vidare. Och längre bort i tiden var väl också Gustaf I *ideolog*, då han år 1555 utfärdade en formlig befallning, att "öfverallt i riket enahanda mått och vikt brukas och hafvas skall"; och detta tillämpade han också. Men sedan under loppet af 300 år ända till 1855 utbildade sig den seden, att man lappade på olika sätt och tog den ena biten här och den andra der, så att man fick *en* vikt i stapelstäderna och *en annan* i uppstäderna, *en* vikt för det ena yrket och *en annan* för det andra, o. s. v. Då hade man *jernvikt*, nu vill man införa *jernvägsvikt*. Jag skall blott anföra ett exempel på, huru det kan komma att gå till med en dylik förändring. Om man vill skicka ett paket på posten, så skall det der vägas efter *ort*; det kan dervid hända, att paketet är för tungt, så att posten icke vill taga emot det. I så fall måste man skicka det till jernvägsstationen: och der skall då paketet på en annan motagningsort vägas efter *kilogram*. Jag vill fråga, om detta kan kallas annat än att åstadkomma onödigt oreda. Jag skulle dock icke mot-sätta mig detta förslag, om jag icke innerligen befarade, att det skulle komma att hindra i stället för att främja hela den ifrågavarande reformen. I och för sig är förslaget en sann spegelbild af Regeringens reformsträfvanden; ty det endast ökar Regeringens arbete, utan att man derved kommer ett steg framåt i den åsyftade riktningen. Ingen kan vara mera ledsen än jag att i en fråga som denna behöfva biträda framställningen om afslag. Men frågan är af den vikt, att den måste i de skandinaviska länderna snart åter komma å bane; och då tror jag det är skäl att stå med fria händer och icke hafva bundit sig på ett sätt, som kan göra, att man riskerar ett afslag från Riksdagens sida, då våra grannländer vilja genomföra reformen i dess helhet.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr vice Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Lag-Utskottets förevarande utlåtande och dels afslag derå, framställde Herr vice Talmannen proposition å dessa yrkanden, hvilka propositioner besvarades med många ja och nej i blandning; hvaruppå och efter det proposition på bifall till utlåtandet förnyats samt med många så väl ja som nej besvarats, Herr vice Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr

Herr *Wallenberg* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som bifaller Lag-Utskottets utlåtande N:o 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet“.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—34.

Nej—33.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 4 och 8 dennes bordlagda utlåtande N:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående de vilkor, hvarunder utländing må förvärfva eganderätt till fastighet i Sverige.

Härvid anmälde sig och yttrade

Herr von Gegerfelt: Jag hemställer värdsamt, att detta betänkande måtte så föredragas, att först hvarje särskild paragraf i författningsförslaget förekommer, derefter ingressen och slutligen Utskottets hemställan.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, härtill lemnat bifall, föredrogs

§ 1.

Herr Nordström: Då jag första gången hade ordet, grundade jag min hemställan om afslag på en hufvudsaklig omständighet och ingick icke i granskning af förslagens detaljer. Jag sade, att det berörde internationela förhållanden, och att Kongl. Maj:t med afseende på dem borde ega den grundlagsenliga frihet, som åtföljer hans rätt att styra riket. Detta var redan enligt min tanke ett skäl så talande, att ett afslag nödvändigt skulle blifva följden deraf, såvida man erkänner den karakteristiska specialiteten i frågor af denna beskaffenhet. Sedan jag yttrade detta, har den talare, som hade ordet näst före den sista, upplyst oss om, att hvad som för närvarande uti särskilda författningar vore stadgad i ämnet icke vore så fullständigt omfattande som detta förslag. Jag vill medgifva, att så är fallet i

ett eller annat afseende, men om frågan förblir under Kongl. Maj:ts administrativa lagstiftningsrätt, så behöfves icke annat. än att Kongl. Maj:t begagnar denna för att fylla de luckor, som för närvarande anses förefinnas uti ett eller annat administrativt stadgande. Derigenom är, såsom jag tror, den omständighet, som den värde talaren anförde såsom ett bindande skäl för förslaget antagande, fullkomligt tillbakavisad. Hvad vidare angår omfattningen af uttrycket *utländing*, så har den siste talaren mycket omständligt berört densamma, och jag kan för min del icke annat än instämma uti hvad han yttrat. Vill jag göra en civillag rörande utlänningars rätt att besitta jord i Sverige, så måste den blifva mycket fullständigare än det nu framlagda förslaget. Jag måste då äfven fordra, att när ett utländskt bolag köper jordegendom, bruk eller skog, detta bolag skall inprotokolleras i domstolens protokoll med alla deras namn, som uti bolaget äro delegare. Då först är det likställighet emellan utländing och inländing. Här står vidare i första paragrafen: "Vill utländing här i riket förvärfva eganderätt till annan fastighet, än som honom i arf tillfaller, begäre Konungens samtycke dertill. Innan detta erhållits, må ej utländingen på grund af sitt fäng såsom egare till fastigheten anses eller ansökan om lagfart derå af domstolen upptagas." Nåväl, mine Herrar, jag frågar er då, hvilken rätt har denne utländing, och hvem tillhör egendomen? Utländingen, som köpt den, får icke anses såsom egare, och hans ansökan om lagfart får icke upptagas. Har den värde ledamoten af Lag-Utskottet betänkt ensamt denna omständighet, och hvilka märkliga förvecklingar deraf kunna uppstå? Huru skall vidare förfaras med den hypoteksrätt, som köpeskillingen har i egendomen, innan lagfartstiden gått förbi? Huru förhåller det sig med inteckningarne? Till hvem skall en äldre inteckningshafvare än den siste köparen vända sig, då han vill hafva sin intecknade skuld i egendomen realiserad? Allt detta gifver till känna, huru många brister i förslaget uppkomma af de orden, att utländing icke får anses såsom egare till följd af sitt fäng. Vidare heter det i andra momentet: "Om utländings arfsrätt till fast egendom inom riket gälle hvad allmänna lagen derom innehåller." Hvad allmänna lagen innehåller veta vi; den säger, att utländing, som vill njuta arf i riket, skall dit inflytta. Här komma alltså två olika kategorier, beroende af olika fäng, att uppstå. Den som köper jord får icke anses såsom egare dertill utan Kongl. Maj:ts samtycke, då deremot den utländing, som ärfver sådan, anses såsom egare, om han flyttar in i riket. Är det en god lagstiftning? Kan man säga, att ett lagförslag, som genomgås af sådana grundsatser, tillfredställer alla billiga anspråk af rättens logiska tillämpning? Jag tror det icke, ty utan att vara advokat i detta ords sämre mening, men såsom logiker, det vill säga utgående från lagens grund och mening och tillika fästade mig vid ordalagen, kommer jag till dessa kontradiktioner i afseende på första paragrafen och till frågor, på hvilka i svensk lag ingen lösning gifves, oakadt de röra ett så viktigt ämne som realkrediten.

Mot innehållet af § 2 har talaren näst före mig anfört så allvarliga och bindande skäl, att jag icke behöfver upprepa dem. Det är visst och sannt, att när jag säger, att utländing i afseende på för-

valtningen af sin fastighet skall vara underkastad svensk lag äfvensom i afseende på nyttjanderätt till skogen de föreskrifter, som kunna blifva gifna, så måste han anse sig fri ifrån alla andra inskränkningar, som kunna existera uti nyttjanderätten till en fastighet. Man kan kanske invända mot mig, att det faller af sig sjelft att han skall vara underkastad dessa inskränkningar, men hvarföre skall man då skriva en lag, som gör undantag i en punkt, men lemnar rättsförhållandena i alla andra afseenden obestämda?

Vidare stadgas, att utländsk fastighetsegare skall hafva ett ombud. Jag kan icke påminna mig, om det nu är genom någon allmänt publicerad förordning stadgadt, att ett ombud skall finnas, men faktiskt är, att detta alltid göres till vilkor för att en utlänning skall erkännas såsom egare till en fastighet. Finnes nu icke ett sådant stadgande i lag, så kan ju Kongl. Maj:t genom sin administrativa lagstiftningsrätt fylla denna brist, och det är således ingen förtjenst, att det står intaget i detta förslag. Men äfven beträffande ombudet finnas flera omständigheter, hvarom ingenting är sagdt, ehuru föreskrift derom icke borde hafva saknats. I detta afseende vill jag påpeka det fall, då domaren skall tillförordna ombud. Han förordnar då naturligtvis en svensk man, men är det dennes medborgerliga pligt att taga emot uppdraget, och är det hans pligt att nöja sig med det arfvode, som domstolen bestämmer? Flerfaldiga sådana frågor uppstå af hela förslagens redaktion och den brist på utförlighet och logisk fullständighet, som utmärker alla paragraferna men framför allt borde vara aflägsnad från en civillag.

Jag förmodar, att jag nu gifvit tillräckliga skäl för min hemställan om afslag på detta förslag utom det jag förut anfört, och tror dock, att jag gått ganska mildt till väga. Jag vill icke längre uppehålla tiden, utan upprepar min förut gjorda hemställan om afslag.

Herr von Gegerfelt: Den siste talaren har mot förslaget anmärkt, att allt hvad det innehåller redan förut finnes i gällande lag. Jag får dock först och främst erinra om, att detta ej är öfverensstämmande med rätta förhållandet, ty nu gällande lagbestämmelser innehålla åtskilliga otydligheter och ofullständigheter, som uti detta förslag blifvit afhjelpade. Jag vill i sådant afseende fästa uppmärksamheten på, att nu gällande lag lemnar obestämdt, hvilken verkan en af utlänning afslutad fastighetshandel medför, innan Kongl. Maj:t gifvit sitt santtycke. Enligt det nu föreliggande förslaget anser lagen icke en utlänning såsom egare, förrän sådant skett. Detta förslag innefattar vidare en högst vigtig bestämmelse om utländings skyldighet att här hafva ombud. En sådan föreskrift finnes för närvarande icke i lag stadgad, men vanligtvis innefattas den såsom ett vilkor uti de af Kongl. Maj:t meddelade tillåtelsesresolutioner. När nu detta såsom vilkor allmänligen föreskrifves och bör föreskrifvas, så är det väl ock lämpligt att föreskriften införes uti lag. Samme talare har ytterligare anmärkt, att denna fråga rörde den internationela rätten och alltså borde fortfarande inbegripas under Kongl. Maj:ts lagstiftning. Äfven om så vore, får jag dervid bemärka, att när Kongl. Maj:t med stöd af § 89 Regeringsformen till Riksdagen öfverlemnar

att med sig lagstifta, så är det Riksdagens skyldighet att ingå uti pröfning af det sålunda framställda förslaget. Det har slutligen blifvit anmärkt, att här icke talas om utländska bolag, och den förmodan yttrats, att detta skulle bero på en glömska. Af de temligen vidlyftiga resonnementerna uti Högsta Domstolen och Statsrådet visar det sig emellertid, att denna underlåtenhet icke har sin grund uti glömska, utau berott på det antagande, att med utlänning uppenbarligen förstas äfven utländska bolag. Den ärade talaren har antagit, att en engelsk domstol icke skulle gifva en sådan tydning åt lagen. Derom vill jag icke yttra mig, men deremot är jag med honom fullt ense uti, att en svensk domstol ovilkorligen skulle göra det, och jag vill såsom bevis derpå åberopa att vår allmänna lag i fråga om svensk mans fastighetshandel endast talar om personer och icke om bolag.

Jag får vördsamt yrka bifall till Lag-Utskottets betänkande.

Herr Rydin: Jag instämmer helt och hållet i den förste talarens yttrande att denna lag skulle försätta den viktiga fråga, som den är ämnad att reglera, i en vida sämre ställning, än den för närvarande intager. Det nu föreliggande lagförslaget innehåller nemligen intet annat än det Kongl. Maj:t nu plägar föreskrifva såsom vilkor för att utlänningar må få förvärfva eganderätt till fastighet, och i likhet med den förste talaren finner jag det högst tvifvelaktigt, huruvida goda skäl förefinnas för att i formlig lag binda fast dessa vilkor, hvaraf skulle blifva följden, att inga nya sådana hädanefter kunde tilläggas, äfven om Kongl. Maj:t för något särskildt fall ansåge detta nödigt. Har man nemligen utgifvit en dylik lag, så har hvarje utlänning rätt att åberopa densamma emot Kongl. Maj:t, i fall han medgifver eganderätten på andra än i lagen upptagna vilkor, nemligen på sådant sätt, att de väl emottaga Kongl. Maj:ts tillåtelse och begagna sig af densamma för att erhålla lagfart å fastigheten, men när det sedan blir fråga om uppfyllandet af de ytterligare vilkoren, åberopa de lagen, hvilken domstolen måste tillämpa, då alltså Kongl. Maj:ts uti särskildt utfärdad resolution meddelade vilkor få vika.

Jag anhåller att till en början få fästa uppmärksamheten på denna frågas behandling och tillstånd vid sistlidne riksdag. Den då till Kongl. Maj:t afgifna skrifvelsen föranleddes deraf, att man ansåg det betänkligt, att, sedan genom senare tidens jernvägsanläggningar så viktiga förvärfvskällor scm våra skogar och bergverk blifvit lätt tillgängliga, inga restriktiva vilkor funnes stadgade med afseende å utlänningars rätt att komma i besittning af dessa, utan att det berodde på Kongl. Maj:t att i hvarje särskildt fall pröfva och meddela tillstånd. Dessa betänkligheter ökades ännu mera deraf, att det visade sig att dylikt tillstånd nästan aldrig vägrades. I senare tider har man visserligen sett, att en och annan ansökning blifvit afslagen, men man har ock fått exempel på, att afslagna ansökningar, åter ingifna af samma personer, efter kort tid blifvit bifallna. Såsom bevis på detta senare kan jag nämna, att en Professor Fredriksen från Danmark, som inköpt en egendom i Småland, först fick sin ansökan

om besittningsrätt dertill afslagen, men sedermera inom, om jag ej missstager mig, ett år af Kongl. Maj:t erhöi den begärda tillåtelsen.

Vidare fästes under sistförflutna riksdagen uppmärksamheten derpå, att genom medgifvande af oinskränkt rätt för utlänningar att förvärfva fastighet i vårt land kunna uppstå förvecklingar med utländska makter och inblandning från deras sida uti vår lagstiftning. Man saknar ej exempel på, huru mäktiga stater förmått att på hvarje-handa sätt utöfva påtryckning på andra länders lagstiftning, ehuru Sverige ännu ej varit utsatt för något sådant. Om nu betydande utländska bolag förvärfvade sig fastighet i landet, så skulle det säkerligen, till följd af den påtryckning de kunde utöfva, blifva svårt för vår regering att i andra fall, än der lag utgjorde ledningen för dess beslut, vägra en begäran eller framlägga ett förslag, som vore stridande emot det utländska intresset. Vidare kunna förvecklingar uppstå till följd af en utländsk fastighetsegares egenskap af att vara "forensis", d. v. s. undersäte i två länder på en gång. Detta kan nemligen medföra svårigheter med afseende å dels uppfyllandet af vissa skyldigheter och dels utöfvande af vissa rättigheter, som tillkomma den främmande såsom svensk jordegare. Det finnes sålunda vissa kommunala rättigheter, som en utlänning skulle kunna utöfva, såsom t. ex. deltagande uti prestval, ty prestvalsförordningen innehåller intet förbud deremot. Vi veta ock att enligt kommunalförfattningarne eger hvarje *svensk* man att utöfva kommunala rättigheter, men om nu utlänningen arrenderar bort sin egendom, så tillkomma dessa rättigheter arrendatorn, och han kan lätteligen uti sina åtgöranden blifva beroende af den utländske fastighetsegaren, hvarigenom således en kommun kunde komma att lida intrång från den senares sida.

Ännu en betänklig sak anhåller jag att få påpeka. Om en utlänning, ett bolag eller äfven en enskild person förvärfvar fastighet här i landet och på grund af denna besittning utöfvar en viss näring, så kan han icke sökas inför svensk domstol i annat fall, än då fastigheten är skyldig att gälda den ingångna förbindelsen. I sådant afseende har man exempel på att svenska staten gjort förluster på utländska bolag. Om man t. ex. tänker sig en utlänning såsom delägare i ett sjösänkingsföretag och dylikt eller såsom borgesman för ett upptaget lån, så har man att processa utomlands för att få honom att fullgöra sina skyldigheter, i fall han icke gör det godvilligt. Således är det af vigt att, liksom man föreskrifvit att utländsk man skall hålla ombud för att svara inför svensk domstol i afseende å fastigheten, när den utländske egaren vistas utom riket, äfven utländska bolag förpligtas att svara inför svensk domstol i fråga om all slags näring, som bedrifves i sammanhang med fastigheten, så att det icke inträffar, att t. ex. en utländsk qvarnegare här i landet ej skall kunna sökas annat än inför utländsk domstol i och för de förbindelser, som han ådragit sig på grund af den kanske högst betydliga rörelse, som är förenad med den ofta nog obetydliga fastigheten.

Än ytterligare må man taga i betraktande det egna förhållandet med vår bevilling. Såsom bekant hafva vi en fastighetsbevilling, hvilken äfven omfattar skogsegendomen, till följd hvaraf en person kan sälja så mycket skog han behagar, utan att han för denna in-

komst får betala mera skatt än den fastighetsbevilning, som är åsatt hans egendom. En dvlik inkomst kan alltså en främmande fastighetsegare göra sig till godo i utlandet, utan att svenska staten deraf får mera skatt än som inbegripes uti den obetydliga fastighetsbevilningen.

På grund af dessa nu af mig påpekade bristfälligheter anser jag det förevarande lagförslaget vara otillfredsställande. Det är en mängd frågor, hvilka det vore af vigt att få lösta uti en lag sådan som denna. Man har ej, bland annat, nämnt något om utiändingars skyldighet att underkasta sig skatter; då det i denna lag endast står, att de äro skyldiga att underkasta sig svensk lag i afseende på egendomens *förvaltning*, kan således från deras sida på grund af den ofullständiga bestämmelsen härom protest göra, om dem åläggges betala mera skatt för fastigheten än då de tillträdde densamma.

Om jag går igenom de särskilda paragraferna, så kan jag, i motsats mot den föregående talaren, ej finna uti de föreslagna bestämmelserna ett enda tillägg till hvad Kongl. Maj:t redan nu plägar uti administrativ väg föreskrifva. I andra paragrafen står intagen en bestämmelse, som äfven de allmänna internationela grundsatserna fordra, eller att utlänning i afseende på fastighetens förvaltning skall vara underkastad svensk lag. Att införa en sådan paragraf uti en lag anser jag i högsta grad betänkligt, ty derigenom ser det ut som om man satte i fråga huruvida verkligen en utlänning skall vara underkastad svensk domstol uti allt hvad som rör fastigheten. Då man blott nämnt om egendomens förvaltning men icke om den mängd kamerala förhållanden, som med egande af jord äro förenade, så skulle denna § 2 kunna tolkas så som innehölle den en inskränkning af den allmänna internationela grundsatsen till ett speciellt fall, hvarigenom alltså en utlänning kunde sägas hafva mindre skyldigheter än en svensk medborgare, då den senare uti allt som rör egande fastighet är underkastad svensk lag, men den senare endast i afseende på *förvaltningen* af sin fastighet. Denna anmärkning har ock blifvit gjord af flere bland Högsta Domstolens ledamöter. Dessutom genom den tillagda bestämmelsen om, att utlänning äfven skall vara skyldig att underkasta sig möjligen blifvande inskränkningar i afseende på nyttjanderätten till skog, ser det ut som om allt annat utan inskränkning vore öfverlemnadt till utlänningens fria förfogande. Hans Excellens Herr Justitie-statsministern har vid ärendets föredragning förklarat, att han, i likhet med Högsta Domstolens flesta ledamöter, ansåg denna paragraf öfverflödig, men att han satt in den för att lugna de farhågor som visat sig hos Riksdagen. Huru denna paragraf är egnad att stilla några farhågor, är jag ej i stånd att fatta, då här icke är någon ny bestämmelse utan en föreskrift, som kan tolkas såsom en inskränkning uti den allmänna internationela grundsats, hvars tillämpning icke af någon blifvit satt i fråga.

Hvad § 1 angår, så yttrade den talare, som hade ordet näst före mig, att den vore nödvändig på den grund, att en förklaring måste gifvas öfver 1829 års kungörelse, på det att man ej måtte sväfva i ovisshet om, huruvida för sjelfva förvärfvandet af fastighet Kongl. Maj:ts tillstånd vore erforderligt. Jag känner väl det prejudikat från

Högsta Domstolen, som man i detta hänseende åberopat, men det i fråga varande beslutet fattades med tre röster emot två, och för öfrigt vill jag anmärka, att det är i hög grad tvifvelaktigt, huruvida något berättigande kunnat finnas för den grundsats, som de tre Högsta Domstolens ledamöter gjorde gällande, eller att det vore en själfklar sak, att en svensk man egde rättighet att åt utländing öfverlåta sin fastighet. Om man betänker de inskränkingar i öfverlåtelser af fastighet, som lågo uti bordsrätten och frälsejordsnaturen, samt att Kongl. förordningen den 6 April 1810 angående jemkning i ståndsprivilegierna, uttryckligen proklamerade, att hvarje *svensk* man hade rättighet att besitta jord af hvilken natur som helst, så måste man inse att uti vår lagstiftning innebäres den grundsats, att fastighet icke fritt kan öfverlåtas åt utländing. Denna grundsats har dessutom ett uttryck uti Arfda-balken, som uti 15 kap. 1 § säger: "Nu dör den man, som hafver arfvingar utrikes, å den ort boende, der svensk man ej arf njuter; tagen då de ej något arf i Sverige, utan de äro den dödas barn eller bröstarfvingar, och vilja *sätta sig neder här i landet att bygga och bo*, så ock borgen derföre sätta inom natt och år". När alltså en dylik grundsats genomgår vår lag, ehuru den sedermera blifvit modifierad derigenom att utländingar dels till följd af aftal med främmande makter erhållit befrielse från den s. k. jus detractus, dels på grund af Kongl. Maj:ts meddelade tillstånd fått besitta fastighet, så är det visserligen sannt, att utländingar kunna förvärfva fastighet i vårt land, men till det antagande, att hvarje aftal med utländing om jordegendomens aflåtande skulle ega giltighet, dertill gifver Sveriges lag icke någon anledning. Således tror jag i detta hänseende, att Herr Justitie-statsministerns till protokollet uttalade uppfattning är fullt riktig och anser, att Kongl. Maj:ts tillstånd bör föregå, innan utländing har rättighet att förfoga öfver fastigheten.

Uti § 3 stadgas, att ett ombud för egendomen skall finnas. Äfven mot förslaget härom äro gjorda åtskilliga redaktionsanmärkingar, hvilka icke äro af alldeles underordnad vikt. Man har nemligen anmärkt, att det förefaller, som om utländsk fastighetsegare, äfven om han vore själf närvarande, icke skulle ega rättighet att utföra sin talan, samt att å andra sidan, om egaren funnes i landet, ombudet icke skulle hafva skyldighet att för egendomen föra talan. Men äfven om man fränser från dessa anmärkingar, som endast gälla redaktionen, så kan man icke undgå att finna, att det är alldeles för litet att endast stadga, det utländing skall hålla ett ombud, som eger uppträda å egendomens vägnar, när en utländing kan ingå så många andra aftal, som stå i förbindelse med den näring, som han i sammanhang med fastigheten idkar. Dessutom hade det väl varit af vikt att särskildt beröra förhållandet med utländska bolag. I det först uppgjorda förslaget fanns detta iakttaget, men det blef sedermera borttaget, emedan det ansågs att ordet utländing innefattade äfven utländska bolag. Hvad jag emellertid anser vara af stor vikt är, att, när man skall underhandla med ett bolag, man ock bör få veta hvad detta bolag är, och att det således bör stadgas, att bolagsstämmorna böra hållas i Sverige inom den domstols område, hvarunder fastigheten hör.

Då således denna lag, när den betraktas i sin helhet, icke kan anses såsom fullständig, i det den icke upptager alla de bestämmelser, som äro nödiga för ett rätt ordnande af utländingars egendomsförhållanden här i Sverige, då dessutom uti redaktionen af paragraferna förefinnas vissa fel, och då slutligen det föreslagna är ingenting annat än det, som Kongl. Maj:t vanligen plägar föreskrifva såsom vilkor för eganderättens åtnjutande, så anser jag det betänkligt att antaga detta lagförslag, som, om det komme att gälla till efterrättelse, hos utländingen skall ingifva en mindre korrekt föreställning om de rättigheter han här får njuta, och för den inhemske skall blifva ofullständigt, då det icke innehåller upplysning om alla de rättigheter, som tillkomma en utlänning, utan dessa måste hemtas ur en mängd andra lagar och förordningar.

På grund af hvad jag nu yttrat får jag yrka afslag på den föredragna paragrafen.

Herr Nordström: Mycket skulle kunna vara att anföra i denna ganska viktiga fråga, men med minne af, huru den blef behandlad vid sistlidet års riksdag, kan man nästan förutse, att icke mycken anledning finnes att hoppas framgång åt de anmärkingar, som mot det nu framlagda förslaget kunna framställas. Jag vill dock tillåta mig några erinringar i frågan.

Allt hvad detta förslag går ut på hafva vi redan förut utan undantag uti gällande lag. Att nu sammandraga de särskilda stadgandena på ett ställe kan enligt min tanke icke hafva någon annan grund, än att man vill göra en civillag af dessa stadganden, som för närvarande hafva en administrativ lagstiftningsskälla. Det ämne, som förslaget omfattar, är emellertid af den beskaffenhet, att det går in på den internationela rättens område, och alltså bör väl Kongl. Maj:t, i likhet med alla andra staters regeringar, i detta fall ega att pröfva omständigheterna och förordna efter hvad de kräfva. Att denna Kongl. Maj:ts rättighet skulle upphöra, i fall förslaget antages, anser jag vara till skada för riksstyrelsen, och redan på den grund kommer jag för min del att yrka afslag, så väl på den föredragna paragrafen, som på förslaget i dess helhet.

Hvad som fästet min uppmärksamhet i afseende på detaljerna är, att i lagförslaget talas om utlänning, men icke om utländska bolag. Då frågan förevar vid sistlidne riksdag, gjorde man dock skilnad mellan utländingar såsom individer och såsom bolag, ty hvad man ville förbehålla de förra, ansåg man icke med rikets väl förenligt att under enahanda vilkor medgifva åt de senare. Detta tyckes dock vara bortglömdt i nu förevarande förslag, ty här talas icke en gång om utländska bolag. Meningen måste väl alltså vara den, att man med ordet utlänning förstår så väl en individuel personlighet som en juridisk, en korporation eller en association, men skall man tolka texten efter som orden lyda, så får man icke gå längre än till utländska personer och familjer och ej till någon af dessa industriela och merkantila associationer, som under flera olika namn utöfva sin verksamhet. Jag är öfvertygad derom, att, om man inför en engelsk domstol skulle framlägga en paragraf, sådan som

denna första, så skulle den icke ett ögonblick hesitera att förklara den icke kunna tillämpas på bolag. Här är jag dock öfvertygad, att motsatsen är åsyftad, då jag betänker hvad som yttrades vid sistlidne riksdag. Hufvudsaken är dock, att det efter mitt ömdöme icke finnes skäl att göra hithörande stadganden, hvilka vi alla ega förut såsom administrativa lagbud, till delar af en civillag, hvarigenom Konungens rätt att efter omständigheterna förordna minskas, stundom kanske till skada för landet. På den grund begär jag afslag på § 1, liksom på hela förslaget.

Herr von Gegerfelt. Om ifrågavarande lag angående de vilkor, hvarunder utlänning må förvärfva eganderätt till fastighet i Sverige, skulle hafva den omfattning och fullständighet, som här yrkats. skulle den blifva en allt för diger codex och omfatta nästan alla delar af vår allmänna lag. Meningen kan dock icke vara att i denna speciallag införa alla sådana bestämmelser, som i allmänna lagen äro på utländingen tillämpliga. Icke kan till exempel frågan om utländings rätt att rösta vid kommunalstämma ingå i nu föreslagna lag. Det är icke allenast i afseende å fastighet, som vi hafva att göra med utlänningar, utan vi kunna hafva mångfaldiga andra affärer med dem, och då måste man finna sig i att söka dem der de äro bosatte, det vill säga utrikes.

Den hufvudsakligaste anmärkning, som här blifvit framställd, är den, att det skulle vara olämpligt att stifta en lag i detta ämne såsom civillag. Först och främst får jag återropa herr Rydins yttrande, att vår civillag förutsätter att utlänningar i allmänhet icke må besitta fast egendom här i riket. Kongl. kungörelsen den 3 Oktober 1829, som i administrativ ordning tillkommit, medgifver under vissa vilkor en sådan rätt och kan således anses innefatta ändring i civillag eller tillägg till densamma. Häraf följer väl ock, att lagar i dessa ämnen böra stiftas i den ordning, som för civillag är föreskrifven. Detta har väl icke Riksdagen uttryckligen begärt, men af diskussionen i ämnet vid sista riksdagen framgick, att denna åsigt temligen allmänt gillades. Herr Rydin har vidare framhållit som olämpligt, att Kongl. Maj:t härigenom icke skulle kunna föreskrifva särskilda vilkor för medgifvande af rättighet för utlänningar att här förvärfva fastighet, och han har yttrat, att utlänningar på grund af denna lag skulle kunna trygga sig vid, att några ytterligare vilkor för sådana medgifvanden icke skulle föreskrifvas. Om också vissa vilkor finnas i lag stadgade för utländings rätt att här besitta fast egendom, utgör detta likväl icke hinder för Kongl. Maj:t att i särskilda fall uppställa skärpta vilkor för sådana medgifvanden, och derpå inverkar icke, om lagen är tillkommen i administrativ eller civil väg. Hvad angår det anförda exemplet med professor Fredriksen, hvars ansökan först afslogs men sedermera blef bifallen, är förhållandet det, att han icke vid sin förra ansökan men väl vid den senare bifogat vederbörliga upplysningar, hvilket torde finnas utgöra giltig anledning till de olika besluten.

Herr Nordström har framställt den frågan, hvem egendomen tillhör, då staten icke erkänner den utländske köparen. Svaret derpå

är ganska enkelt, att i sådant fall måste staten anse den förre egaren fortfarande vara egare till fastigheten. Det är alldeles samma förhållande, som om någon köper af en förmyndare hans myndlings egendom, då köpet är ogildt, om icke domstolen lemnar sitt samtycke dertill. Åtskilliga frågor hafva här blifvit framställda, som visserligen icke kunna lösas enligt denna lag; men jag finner icke någon fråga, som icke kan lösas lika väl, om ej bättre än enligt nu gällande stadganden. Om till exempel domstolen nu enligt föreskriften i de särskilda tillståndsresolutionerna förordnar ombud för en utländing, är sådant ombud åtminstone ej mera skyldigt att åtaga sig befattning och nöjas med det arfvode, som bestämmes, än om samma föreskrift finnes i civillag meddelad.

Emot § 2, ehuru den ännu icke är föredragen, hafva åtskilliga anmärkningar blifvit framställda.

För min del anser jag denna paragraf vara helt och hållet öfverflödigt; men icke är det skäl att förkasta hela lagen för denna paragrafs skull. En sådan erinran, som finnes i densamma, har hittills blifvit införd i de särskilda tillståndsresolutionerna, och detta är förklaringsgrunden, hvarför den här blifvit intagen; och bestämdt vågar jag bestrida, att några förvecklingar skulle kunna uppstå därför, att ett förbehåll särskildt med afseende å afverkning af skog blifvit gjordt, helst detta är en fråga, som för närvarande står på dagordningen och till sin natur är af mycket ömtålig beskaffenhet. Härmed är alls icke sagdt, att icke andra svenska lagar äfven gälla. De skäl, som här äro framställda emot förslaget, äro icke för mig öfvertygande, och jag får därför yrka bifall till Utskottets betänkande.

Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena Björnstjerna: Då vid sista riksdagen, på grund af enskild motionärs framställning, fråga uppstod om inskränkning i större mån af utländings rätt att här förvärfva fastighet, förkastades detta förslag med högst betydlig majoritet i denna Kammare. När nu Regeringen framlagt detta lagförslag, har det skett för att tillmötesgå de önskingar, som af Riksdagen uttrycktes, hufvudsakligen på grund af det i Andra Kammaren fattade motsatta beslut. Regeringen har dermed icke afsett att lägga större hinder i vägen för utländing att här förvärfva fastighet, icke heller har Regeringen funnit, att Sverige lidit någon skada derigenom, att utländingar hafva erhållit tillstånd dertill. Jag sökte vid förra riksdagen ådagalägga, att, långt ifrån att utländingar, såsom jordegare, i vårt land utöfvat någon skada, hafva vi dragit en betydlig fördel deraf, att stora utländska bolag, som här förvärfvat fastighet, drifvit en storartad rörelse. Derom kan man öfvertyga sig af den fullständiga utredning, som finnes i den Kongl. propositionen; och vi se deraf, att nästan alla länsstyrelser och öfriga myndigheter, som häröfver yttrat sig, hafva lofordat det sätt, hvarpå dessa utländingar brukat sin jord, behandlat sina underhafvande samt till och med, i flera fall, för den vård de egnat sina skogar. Jag tror således, att den farhåga, som låg till grund för den motion, som väcktes vid förra riksdagen, har visat sig vara fullkomligt oberättigad. Jag anser, att det skulle vara för vårt land en mycket stor förlust, om vi fattade

ett beslut. hvarigenom det försvårades eller omöjliggjordes för utlänningar eller utländska bolag att här förvärfva fastighet, ty sådant skulle naturligen blifva följden, om, såsom en talare yrkat, ett främmande bolag, som här i riket hade fast egendom, skulle vara tvunget att hålla sina bolagsstämmor i Sverige. Kan man föreställa sig, att till exempel det stora bolaget Vieille montagne, som utöfvat en så gagnande verksamhet här i landet, då det befoikat en vidsträckt trakt och skaffat arbetsförtjenst åt så många svenska undersåtar samt anlagt vägar, skolor och kyrkor, skulle komma hit för att hålla sina bolagsstämmor?

Vidare har man klandrat, att sedan ansökning af en utlänning att här förvärfva fast egendom först blifvit afslagen, har stundom kort tid derefter sådant tillstånd blifvit honom beviljadt. När handlingarne vid en sådan ansökan icke varit tillräckligt upplysande, för att Regeringen skulle anse sig hafva att göra med fullt aktningvärdt folk, har en sådan ansökan naturligen blifvit afslagen, men då man sedermera kommit in med fullständiga handlingar, har ansökningen blifvit bifallen, och deri är väl icke något ondt. Det händer dock icke alltid, att en utlänning bryr sig om att sålunda förnya sin ansökning, utan han skaffar sig en svensk man, i hvars namn affären går. Någon tid sedan blef till exempel en dylik ansökning af en tysk afslagen. Det kom senare till min erfarenhet, att denne man i anledning deraf kommit till Stockholm, samt att han i sitt hemland åtnjöt högt anseende och var i besittning af en betydlig förmögenhet. Han förklarade likväl, att han icke ämnade utsätta sig för obehaget af ett nytt afslag, hvarföre han skaffade sig en svensk man, som lånade sitt namn åt det tillärnade företaget.

Hvad särskildt *skogen* beträffar, äro svenskarne sjelfve, och isynnerhet den svenska allmogen, så stora mästare i att förstöra densamma, att jag icke tror man i allmänhet kan säga — åtminstone framgår detta icke af de utlåtanden, som finnas vid den Kongl. propositionen — att utlänningarne äro de som företrädesvis förstört våra skogar. Detta hafva vi i främsta rummet den svenska allmogen att tacka för. Möjligen sysselsatte man sig under förra seklet inom andra länder med liknande diskussioner som denna; men vi stå nu alldeles ensamme i hela Europa på denna ståndpunkt, ty i alla andra länder hafva utlänningar antingen fullkomligt samma rätt som landets egna undersåtar att köpa och sälja jord eller åtminstone med mycket små inskränkingar. Jag hoppas, att vi icke nu måtte taga ännu ett steg tillbaka. Vi hafva för öfrigt traktater med flera makter, hvilka tillerkänna deras undersåtar ganska stora rättigheter att här förvärfva jord. Så hafva vi en traktat med Belgien, som tillerkänner belgiska undersåtar samma rättigheter som våra egna undersåtar. Med Bayern hafva vi en traktat, som är nära nog likadan, och med England finnes en traktat, som tillerkänner engelska undersåtar samma rättigheter som den mest gynnade nation. Det vore därför tvifvelaktigt, om man kunde hindra dessa makters undersåtar att här förvärfva jord. Jag tror det vore gagneligt för vårt land att taga steget fullt ut, såsom man gjort i andra länder, och då kunde detta lagförslag skrivas i några få ord; men vill man icke det utan önskar, att några inskränk-

ningar skola finnas, föreställer jag mig, att de i Kongl. Maj:ts proposition framställda äro fullt tillräckliga, och jag får därför yrka bifall till Lag-Utskottets betänkande.

Grefve Mörner, Oscar: Då man hört de många och till utseendet skarpa anmärkningar, som mot detta lagförslag blifvit framställda, skulle man verkligen känna sig frestad tro, att det skulle vara någon öfverhängande fara förenad med antagandet af denna lag; men man får äfven erinra sig, att icke något lagförslag i något ämne framkommit, utan att deremot anmärkningar både kunnat göras och blifvit framställda, äfvensom att icke någon skriven lag finnes, emot hvilken icke anmärkningar framställas. Jag anhåller att få erinra härom och då är det icke heller att undra på, att personer med öfverlägsen förmåga kunna framkasta anmärkningar äfven mot detta förslag; men å andra sidan torde rättvisan kräfva, att man besinnar, huruvida lagförslaget i sig sjelf är sådant, att det medför de vådor, som dessa anmärkningar skulle antyda. Lagförslaget synes mig vara ganska enkelt och åsyfta, icke att befördra rättigheten för utländingar att förvärfva fastighet i Sverige, icke heller att förhindra detta, utan endast att i laga form kläda hvad som nu är praxis. Om man ser på de resolutioner, som blifvit af Kongl. Maj:t meddelade i detta afseende, innehålla desamma just precis hvad som denna lag nu innehåller; det är helt enkelt, att i ena fallet det stadgas för hvarje särskild gång, då det deremot här skulle stadgas en gång för alla. Man har anmärkt, att denna lag skulle vara skadlig derfore, att den skulle menligt inverka på Kongl. Maj:ts rätt att föreskrifva skärpta vilkor i särskilda fall. Äfven i det afseendet torde man finna, att det alls icke är någon våda; ty i § 1 står det uttryckligen, att utländing skall begära Konungens tillstånd att här besitta fast egendom. Finner Kongl. Maj:t sådana omständigheter vara för handen att dylika tillstånd icke böra beviljas, vägrar Kongl. Maj:t helt enkelt; och kan då framställning göras till Riksdagen, som sammanträder hvarje år, om den ändring i lagen, som kan vara af behovet påkallad. Det synes således, som denna anmärkning icke skulle vara af djupt ingripande beskaffenhet. En talare på smålandsbanken har fullständigt besvarat de egentligen juridiska anmärkningarne emot denna lag, och jag torde således kunna bespara mig detta, helst jag icke tilltror mig att kunna göra det bättre än han.

Hvad beträffar § 2 af denna lag, som här blifvit särskildt klandrad, frågar jag, om det är utan skäl att man bestämdt påpekar något, som visserligen kan falla sig klart ändå, men som, om det icke står i lagen, möjligen kan gifva anledning till stora förvecklingar och svårigheter. Att vi skulle underkasta oss några förödmjukelser i anseende till andra nationer genom att antaga denna paragraf, kan jag icke finna, utan det är blott en försigtighet, som en stat med mindre krafter bör iakttaga, då den lätt kan komma i beröring med andra mäktigare stater, hvilka, om tillfälle gifves, kanske kunde vara villiga att låta makten gälla, om en fråga kan under något sken påstås vara tvetydig, men som skygga tillbaka, då det finnes en bestämd lag att åberopa. För öfrigt synes mig förslaget vara i öfverensstämmelse med

gällande praxis samt egnadt att införa reda och ordning; och bade jag tänkt annorlunda, skulle jag i Lag-Utskottet sökt motverka detta förslag, åt hvilket jag i stället i min ringa mån sökt att skaffa framgång. Jag får därför yrka bifall till Utskottets betänkande.

Herr Nordström: Jag har sökt att med största uppmärksamhet följa den diskussion, som här förts, och särdeles hvad Hans Excellens Herr Utrikes Statsministern nyss meddelade i sitt anförande. Det kan icke bestridas, att utländingar, som flytta in i landet, hafva en väsendtlig del i upphjelpandet af vår industri. Derom hafva icke meningarne varit delade, men jag vågar säga, att Hans Excellens helt och hållet missförstått detta lagförslags ställning till den åsigt, som han sjelf framhållit och hvilken i sjelfva verket icke kan bestridas. Men ett missförstånd har Hans Excellens gjort sig skyldig till, då han med dessa grundsatser ville försvara ett lagförslag, som kommer i strid just med hvad han åsyftat och hvilket såsom civillag betraktadt lemnar så många outredda frågor. Just därför att Konungen i administrativ väg eger att stifta dessa lagar, kan han rätta sig efter omständigheterna och genom särskilda traktater med utländska folk bestämma hvad i detta afseende Konungen i Sverige må tillförbindas. På denna väg har bolaget "La vieille montagne" kommit in i landet, likasom åtskilliga andra bolag, som med åberopande af en traktats bestämmelser ingifvit sina ansökningar. Dessa hafva på denna grund måst bifallas, äfven om man skulle kunna tänka ett och annat om vådan af att utländske män drifva industri här i landet och föra ut hela nettovinsten och derigenom minska reproduktionen, som ensam är det absoluta vilkoret för ett lands framåtskridande i materielt hänseende. Men som detta stöter på en slags protektionism och denna Kammare har horreur för protektionism, skall jag icke vidare sysselsätta mig dermed. Men just därför att det är en nödvändighet för Konungen att hafva denna makt och begagna den efter omständigheterna, är detta lagförslag icke på sin plats; och skulle man hafva en civillag, som ensam bestämde utländingars ställning till vår lag, då skulle densamma vara skrifven med mycket mera omständlighet och klarhet och med större logisk konsekvens än hvad förhållandet är med det föreliggande förslaget. I fjor, när det var fråga om dessa förhållanden, gällde det mera den internationela sidan deraf, och Hans Excellens varnade då för att vidtaga sådana bestämmelser, som kunde föranleda till att landet inblandades i förvecklingar med främmande stater. Till följd af de slagord som då användes föll också förslaget. Nu är derom icke fråga, utan huruvida denna lag, då den skall bestämma utländingars rätt såsom fastighetsegare, är tillfredställande eller icke. Derom tvista vi nu och jag vill i detta hänseende gå tillbaka till en punkt. En af Kammarens ledamöter i Lag-Utskottet yttrade i anledning af en utaf mig väckt fråga, hvem en egendom skulle anses tillhöra, derest en utlänning icke uppfyllt vilkoren i 1 § och sålunda icke fick anses såsom egare, att detta vore en mycket enkel fråga att besvara. Det skulle vara den förre egaren. Men jag vill bemärka, att denne håller sig till sitt kontrakt, och att den nya egaren skall uppfylla hvad på honom ankommer i det bilaterala kon-

traktet följer ju af sig sjelf. Det kan blifva tvist om, hvilken är rätte egaren; men det svar denne Lag-Utskottets ledamot gaf var icke något svar på den frågan som blifvit uppställd. Det är just detta obestämda — att veta hvem eganderätten tillhör och huruvida man kan i lag förbinda en säljare som är belåten med försäljningen af sin egendom att taga densamma tillbaka, det är detta, säger jag, som behöfver vidare utredas.

Om de öfriga punkterna är tillräckligt taladt. Ingen enda af de deremot framställda anmärkningar är vederlagd, och något skäl finnes således icke att frågå mitt yrkande om afslag.

Herr Rydin: Med anledning af hvad här blifvit yttradt, har jag blifvit ytterligare stärkt i den öfvertygelsen, att antagandet af detta lagförslag skulle vara att lägga hinder i vägen för att utveckla denna fråga. Antingen ställer man sig på utrikesministerns ståndpunkt i denna fråga, och i sådant fall binder lagen fast frågan, eller ock vill man skärpa de vilkor, hvarunder utländingar få rätt att besitta fastighet, hvilket förhållandena skulle kunna fordra, och då är man också af denna lag hindrad att vidtaga lämpliga åtgärder. Jag hemställer, om det icke under sådana förhållanden är mera skäl att låta Konungen, hvilken är den, som är representant för landet i förhållande till främmande makter, i detta hänseende hafva frågan såsom internationel i sin hand. Skulle denna lag antagas, omöjliggöres derigenom för Kongl. Maj:t att vid beviljandet af tillåtelser för utländingar att besitta fastighet i riket fästa ytterligare vilkor, och om Kongl. Maj:t skulle vilja underlätta för en utländing hans åtkomst till en fastighet genom att befria honom från vissa skyldigheter, är Kongl. Maj:t i detta hänseende förhindrad.

Går man igenom de särskilda paragraferna i förevarande lagförslag, så finner man, att 5 § innehålles i 1868 års förordning om norrmans rätt; att 4 och 2 §§-s bestämmelser innefatta internationela rättsgrundsatser, som ingen förnekar, och hvilket det vore förödmjukande att intaga i en lag. då man derigenom skulle liksom erkänna, att dessa grundsatser icke skulle under alla förhållanden upprätthållas; att 3 § är hvad alltid intages i Kongl. Maj:ts resolutioner vid beviljandet af tillåtelser att besitta fastighet; och att 1 § är hvad som tillämpas enligt 1829 års förordning. Kan man då säga, att detta är en speciallag, då der saknas hvarje nytt stadgande och man der blott infört vissa bestämmelser rörande utländingars rättigheter, men den icke innehåller alla de stadganden, som angå utländingars förhållanden i egenskap af fastighetsegare, hvaraf åtskilliga äro af ganska stor vikt. Jag vet exempel på att egendomsköp varit af den beskaffenhet, att sjelfva egendomen varit en småsak, men att affären varit anlagd egentligen på skogsafverkning i stor skala. Under sådana förhållanden, då fastighets förvärfvande afser idkande af vissa slags näringar, hemställer jag, om det är lämpligt att stifta en lag, hvarigenom man binder sig så, att i de sjelfva fastigheten rörande angelägenheterna den utländska egaren skall svara vid svensk domstol, men att i allt annat, der utländing kommer i förhållande till medborgare i landet, skall han betraktas såsom utländing och sökas vid

utländsk domstol. Detta skulle legaliseras genom denna lag, och då jag betraktar detta såsom en orimlighet, yrkar jag afslag å förslaget. Jag vill icke nu inlåta mig på frågan om nyttan eller skadligheten af att bevilja utländingar rätt att besitta fastighet i riket, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att, då fastighetsförvärfvande blir en pretext för idkande af skogsafverkning, det icke kan vara lämpligt, när vi äro sysselsatta med att åstadkomma en lagstiftning för att inskränka egna medborgares rätt i sistnämnda hänseende, att lemna utländingar fri rätt dertill, hvilket med tolkning efter ordalvdelsen af den i 2 § innehållna bestämmelsen skulle kunna blifva följden för nuvarande utländska fastighetsegare, om föreliggande förslag antages. Man har sagt, att en utländing kan kringgå lagstiftningen genom att hafva en svensk man såsom skylt, men dervid är att märka, att man då åtminstone icke behöfver gå utomlands och söka ut sin rätt vid utländsk domstol, utan har persona quæstionis på platsen.

Herr Brun: Jag tilltror mig icke att kunna intränga i den juridiska delen af denna fråga så djupt, som åtskillige talare här gjort, men frågan har också en stor praktisk betydelse, då det icke kan nekas att de inflyttningar, som skett från utlandet, varit i många riktningar välgörande. De hafva, dessa utländingar, i väsentlig mån bidragit att öka landets välmåga och, såsom af flera talare redan blifvit framhållet, man har icke att förebrå dem någonting, utan man måste snarare erkänna att de föregått med exempel, som varit gagnande för vårt land. Då så är, och jag anser det förslag till lag, som här föreligger, icke vara så fullständigt, som önskligt vore, utan behäftadt med åtskilliga brister, och då Kongl. Maj:t redan pröfvar hvarje ansökning om inflyttning, finner jag för min del det vara vida bättre, att Kongl. Maj:t i administrativ väg pröfvar behofvet af de ytterligare bestämmelser i hithörande ämnen, som af oständigheterna kunna påkallas. Då den nu ifrågasatta lagen icke torde kunna vara i alla tider lämplig och tjenlig, och då vi alltmera börja komma ifrån den tid, då man vill stänga portarne för hvarandra, länder och folk emellan, så tror jag det är lämpligast att nu afslå detta lagförslag, hvarom jag vördsamt framställer yrkande.

Herr Wallenberg: Jag begärde egentligen ordet i anledning af det här framställda påståendet, att lagstiftningen kan kringgås derigenom, att ett utländskt bolag skaffar sig en svensk man såsom bulvan. Men dervid är dock att märka den betydliga skillnad, att en sådan man kan icke åberopa skydd af någon utländsk regering. För öfrigt vill jag nämna, att jag rådfrågat skarpsinniga jurister, på hvilkas omdöme jag sätter stort värde, huruvida detta lagförslag skulle komma att förändra nu gällande bestämmelser, och man har svarat, att ingenting förändras annat än — hvad jag just icke vill hafva förändradt — den diskretionära rätt Konungen hittills utöfvat. Då det icke torde vara möjligt att stifta en lag, som omfattar och förutsätter alla förhållanden, under hvilka en utländsk korporation eller person här kan komma att uppträda, synes det mig vara mycket lämpligare, att Regeringen får hafva den diskretionära rätten kvar,

äfvén om dermed är förenadt större ansvar. Jag kan därför icke bifalla förslaget.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr vice Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande paragrafen och dels afslag derå, framställdes propositioner å dessa yrkanden samt besvarades med blandade ja och nej; hvaruppå och efter det proposition på bifall till paragrafen förnyats samt med ja och nej i blandning besvarats, Herr vice Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som bifaller § 1 af det i Lag-Utskottets utlåtande N:o 21 intagna förordningsförslag, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, afslås paragrafen“.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—26.
Nej—46.

Härefter föredrogos, hvar efter annan, §§ 2, 3, 4 och 5 samt ingressen och rubriken, hvilka alla delar af förordningsförslaget, äfvén som Utskottets i slutet af utlåtandet förekommande hemställen, uppå särskilda af *Herr Rydin* gjorda yrkanden, utaf Kammaren afslagos.

Kammaren åtskildes kl. 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen